

Tverrvitere

En sosiologisk studie av forskeres tverrvitenskapelige strategier i lys av personlighet, fag, posisjon, ideologiske og strukturelle forhold.

Dagny Alida Meltvik

Masteroppgave i sosiologi ved Institutt for sosiologi og
samfunnsgeografi.

UNIVERSITETET I OSLO

01.09.2006

Sammendrag

Utgangspunktet for denne oppgaven er et prosjekt som i regi av EU skal analysere mulighetene og begrensningene for tverrvitenskapelig samarbeid mellom samfunnsvitenskapen og humaniora, slik det nå blir praktisert i åtte europeiske land. Slik har temaet for oppgaven blitt tverrvitenskapelig forskning mellom humaniora og samfunnsvitenskapene. Oppgaven baseres på ni kvalitative intervjuer med forskere som alle har vært del av det samme tverrvitenskapelige forskningsprosjektet, finansiert av Norges forskningsråd. Alle forskerne på prosjektet hadde bakgrunn fra enten samfunnsvitenskapelige eller humanistiske fag. Etter de tre-fire første intervjuene fant jeg frem til ulike faktorer jeg mener kan sies å ha påvirket disse forskernes tverrvitenskapelige forskningsvalg. De ulike faktorene er: personlighet, fag, posisjon, ideologiske og strukturelle forhold.

Som bakgrunnsmateriale for analysen av intervjumaterialet tar jeg først for meg litt om tverrvitenskapens historiske bakgrunn her i Norge. Deretter ser jeg på foreliggende litteratur som sier noe om hva det uklare begrepet tverrvitenskap betegner, og hvorfor det blir oppfattet som viktig. Jeg finner et skille mellom to hovedgrunner for tverrvitenskap, den ene er basert på behovet for en helhetlig kunnskap, den andre er basert på behovet for å løse mer konkrete samfunnsproblemer. Jeg ser videre på hva som blir sett på som hindringer for tverrvitenskap, og finner at tverrvitenskap forbindes med risiko på grunn av fordommer mot det i akademia og fordi det er uklart hvilke kvalitetskrav som skal gjelde. Jeg tar også for meg det jeg kan finne i litteraturen av mer individuelle begrunnelser for hvorfor forskere velger tverrvitenskap og hvilke personlige egenskaper dette synes å kreve.

Deretter henvender jeg meg til intervjumaterialet, og det som sies om hvorfor og hvordan forskerne ble involvert i tverrvitenskapelig forskning. Personlige relasjoner og nettverk hadde betydning for de fleste forskerne på hvordan de ble involvert i det tverrvitenskapelige prosjektet. Men bak dette nettverket som samlet forskere til prosjektet, lå forskningsrådets etterspørsel etter tverrvitenskapelige prosjekter. For noen av forskerne handlet det om å få være del av et spennende miljø, mens for andre handlet det mest om en sjanse til å få økonomiske midler. De fleste forskerne uttrykte at de hadde behov for å bruke flere fag enn bare ett i forskningen sin, fordi de ikke synes ett fag strekker til. Begge de to hovedgrunnene for tverrvitenskap kommer til uttrykk i materialet. Noen av forskerne kunne også fortelle om

opplevelsen av at deres hovedfag hadde for strengt definerte grenser. Dette gjaldt særlig uetablerte forskere, og det kan virke som om fagenes grenser blir mindre problematiske jo mer etablert en er som forsker.

Videre ser jeg på hvilke positive og negative opplevelser forskerne har hatt med tverrvitenskapelig forskning, og antar at disse opplevelsene kan ha noe å si for hvor mye et slikt tverrvitenskapelig samarbeid frister til gjentakelse. De positive opplevelsene som forskerne trakk frem gikk i hovedsak ut på at de ble inspirert av andre, det var et godt sosialt miljø, miljøet ble oppfattet som et frirom med stor romslighet blant kollegaene. De fikk også etablert nettverk som ledet dem inn i andre samarbeid, jobber og oppdrag. De negative opplevelsene gikk kort ut på en opplevelse av å få for lite økonomiske midler, og misforståelser mellom prosjektet og forskningsrådet. Et dårlig samarbeid med universitetet i Bergen førte også til en del organisatorisk rot. Ellers ble tverrvitenskapelig arbeid også her forbundet med risiko, fordi de opplever at det er mer legitimt å holde seg til en disiplin. For mye tverrvitenskapelig arbeid kan føre til at en som forsker ikke passer inn noe sted, som igjen kan føre til problemer med å få en ansettelse.

Til slutt ser jeg på forskernes ulike definisjoner og forståelser av tverrvitenskap og forskernes egen faglige identitet. Forskerne sirkler rundt de samme betydningene av de ulike begrepene: tverrvitenskap, flervitenskap og transdisiplinær. Tendensen er at der noen bruker en definisjon på ett begrep, bruker andre den samme definisjonen på et annet begrep. Dette bekrefter at tverrvitenskap er et uklart begrep som blir brukt om mange ulike arbeidsmåter. Alle forskerne ser på seg selv som tverrvitenskapelige forskere. Hvor viktig hoveddisiplinen er for dem, ser ut til å avhenge av om de er ansatt på enfaglige eller flerfaglige institusjoner. For de som er ansatt på flerfaglige institusjoner kommer disiplinen tydeligere i andre rekke.

Målet med oppgaven er å presentere noen av individene bak begrepet tverrvitenskapelig forskning og deres forståelse av den tverrvitenskapelige praksisen. Hva som gjør en til tverrviter må forstås historisk og kontekstuell. Når konteksten endres vil det være andre grunner til at en blir tverrviter enn det er i dag eller var for 10 år siden. Hindringene vil også være andre. Spørsmålet om hvilken tverrvitenskap som blir praktisert, og om når noe har gått fra å være tverrvitenskap til å bli en disiplin, vil derfor alltid være aktuelt.

Takk:

- til alle mine informanter for deres tid, imøtekommenhet og åpenhet
- til min veileder Karin Widerberg for inspirasjon, gode råd og mye oppmuntring
- til Christine Viland, Camilla Jordheim-Larsen og Silje Hirsch for et godt samarbeid og gode tilbakemeldinger
- til Johannes Johnson for korrekturlesning
- til Eivind Johnson for korrekturlesning, høytlesning, tålmodighet og god mat

Oslo, 1.september 2006

Dagny Alida Meltvik

Innhold

SAMMENDRAG	I
TAKK:	III
INNHold.....	IV
1. TEMA OG PROBLEMSTILLING	1
1.1 BAKGRUNNEN FOR OPPGAVEN	1
1.1.1 EU-prosjektet.....	2
1.1.2 Program for kulturstudier	3
1.1.3 Det Nye.....	4
1.2 HVA MENES MED TVERRVITENSKAP?.....	5
1.3 FORSKNINGSSPØRSMÅL	5
1.4 OPPGAVENS RELEVANS	7
1.5 LESERVEILEDNING	7
2. TVERRVITENSKAP – HISTORISK BAKGRUNN OG FORELIGGENDE LITTERATUR PÅ FELTET	9
2.1 UNIVERSITETENES OG DISIPLINENES UTVIKLING I NORGE.....	10
2.1.1 Kvalitetsreformens betydning for tverrvitenskap	12
2.1.2 Andre faktorer som kan spille inn	15
2.1.3 Oppsummerende kommentarer	16
2.2 FORELIGGENDE LITTERATUR OM TVERRVITENSKAP	17
2.2.1 Hvorfor tverrvitenskap? – strukturforklaringer	19
2.2.2 Hva er tverrvitenskap og hva er en disiplin?	22
2.2.3 Hindringer for tverrvitenskap.....	23

2.2.4	<i>Tverrviterne - individforklaringer</i>	26
2.2.5	<i>Fra teori til praksis</i>	27
2.3	OPPSUMMERING OG FREMPEK.....	28
3.	FREMGANGSMÅTE OG FORSKNINGSMETODE	30
3.1	UTARBEIDING AV FORSKNINGSSPØRSMÅL.....	30
3.2	METODEVALG.....	31
3.2.1	<i>Intervjuguide</i>	32
3.3	UTVALG.....	32
3.3.1	<i>Forskningsprogrammer</i>	33
3.3.2	<i>Prosjektet: Det Nye</i>	34
3.3.3	<i>Informantutvalg</i>	36
3.4	INTERVJUENE.....	37
3.4.1	<i>Hvilken type intervju?</i>	37
3.4.2	<i>Hvor?</i>	38
3.4.3	<i>Intervjusituasjonen</i>	38
3.4.4	<i>Å forske på forskerne</i>	39
3.5	Å KOMME FREM TIL ET FORSKNINGSSPØRSMÅL.....	40
3.6	BEHANDLING AV INTERVJUMATERIALET.....	41
3.6.1	<i>Både transkripsjon og sammendrag</i>	41
3.6.2	<i>Etiske vurderinger</i>	42
3.6.3	<i>Analysen</i>	43
4.	PRESENTASJON AV AKTØRER	46
4.1.1	<i>Program, prosjekt og senter</i>	46
4.1.2	<i>Informanter</i>	47

4.1.3	<i>Presentasjon av informantene og deres rolle i forhold til prosjektet Det Nye:</i>	47
5.	PUSH- OG PULL-FAKTORER	50
5.1	PULL-FAKTORER	51
5.1.1	<i>Hvordan komme innenfor?</i>	51
5.1.2	<i>En positiv opplevelse</i>	53
5.1.3	<i>En fordel å kunne gå på to bein</i>	55
5.1.4	<i>Andre pull-faktorer:</i>	56
5.2	PUSH FAKTORER	58
5.2.1	<i>For små jakker og trange disipliner</i>	58
5.2.2	<i>Åpne fag og erfarne forskere</i>	59
5.3	AVSLUTNING	60
6.	POSITIVE OG NEGATIVE OPPLEVELSER MED TVERRVITENSKAP	62
6.1	POSITIVE OPPLEVELSER UNDER SAMARBEIDET	62
6.1.1	<i>Inspirert, men ikke styrt</i>	62
6.1.2	<i>De var akkurat som oss</i>	63
6.1.3	<i>Nettverksbygging</i>	64
6.2	POSITIVE EFFEKTER AV SAMARBEIDET	65
6.2.1	<i>Nye prosjekter og lønnede oppdrag</i>	65
6.2.2	<i>Andre positive erfaringer fra tverrvitenskapelig samarbeid</i>	67
6.3	NEGATIVE OPPLEVELSER MED TVERRVITENSKAPELIGE SAMARBEID	68
6.3.1	<i>Et feildimensjonert prosjekt</i>	68
6.3.2	<i>Senter for kulturforskning både hindret og fremmet</i>	69
6.3.3	<i>Synteseskriving</i>	71
6.3.4	<i>Organisatoriske hindringer</i>	71

6.4	RISIKO VED TVERRVITENSKAPELIG SAMARBEID	73
6.4.1	<i>Arbeidsledighet</i>	73
6.5	REFLEKSJONER RUNDT ET TVERRVITENSKAPELIG FORSKNINGSSSENTERS STRUKTURELLE MULIGHETER 75	
6.5.1	<i>Andre faktorer for SEKs vilkår</i>	76
6.5.2	<i>Oppsummering</i>	76
7.	FORSTÅELSER AV TVERRVITENSKAP OG FAGLIG IDENTITET	78
7.1	DEFINISJONER AV TVERRVITENSKAP OG FORSKERNES FAGLIGE IDENTITET	78
7.1.1	<i>Den transdisiplinære</i>	79
7.1.2	<i>Den empiriske</i>	79
7.1.3	<i>Den teoretiske</i>	80
7.1.4	<i>Den humanistiske samfunnsviteren</i>	81
7.1.5	<i>Kunnskapstrubaduren</i>	82
7.1.6	<i>Den prosjektstyrte forfatteren</i>	83
7.1.7	<i>Den vitenskapelige pedagogen</i>	84
7.1.8	<i>Både-og forskerne</i>	84
7.2	HVA MÅ TIL FOR AT TVERRVITENSKAPELIG SAMARBEID SKAL FUNGERE?	85
7.2.1	<i>En god leder og et godt miljø</i>	85
7.2.2	<i>Samlokalisering</i>	86
7.2.3	<i>Et naturlig tverrvitenskapelig tema og mer støtte fra instituttene</i>	86
7.3	HVORDAN BØR TVERRVITENSKAP OPPSTÅ?	87
7.4	KRITIKK AV FORSKNINGSRÅDET	88
7.5	KRITISKE HOLDNINGER TIL TVERRVITENSKAP	89
7.6	AVSLUTNING	90

8. OPPSUMMERENDE DISKUSJON	92
8.1 HVORFOR TVERRVITENSKAP?	94
8.1.1 <i>Middel eller mål?</i>	94
8.1.2 <i>En disiplin er ikke stor nok</i>	95
8.1.3 <i>Fellesskap</i>	95
8.1.4 <i>Spennende</i>	95
8.1.5 <i>Strukturelle faktorer</i>	96
8.2 HINDRINGER FOR TVERRVITENSKAP OG TVERRVITENSKAPENS FREMTID	96
8.2.1 <i>Tverrvitenskapens fremtid</i>	97
8.3 HVA GJØR EN FORSKER TIL TVERRVITER?	98
KILDELISTE	100
VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE FORSKER 1.	102
VEDLEGG 2: INTERVJUGUIDE FORSKER 7	108

1. Tema og problemstilling

Begrepet tverrvitenskap forbindes med dynamikk, mobilitet og fleksibilitet, kvaliteter som alle verdsettes høyt i både utdanningssystemet og arbeidsmarkedet. I de siste årenes omstrukturering av høyere utdanning, har begrepet spilt en stor rolle. Dette henger sammen med ønske om, og etterspørselen etter studenter som etter endt utdanning passer bedre inn i arbeidsmarkedet (Widerberg m. fl 2005). Også intellektuelle røster etterspør tverrvitenskap. Det blir sett på som en fruktbar måte å nærme seg de praktiske problemene i samfunnet på, problemer som ikke er delt opp i disipliner, og det ses som nyttig for å gi et realistisk og mer brukbart bilde av sammenhenger og kompleksitet (Bernier 1997). Det sies at vi ved hjelp av tverrvitenskapelig samarbeid kan få realisert ”utnyttede kunnskapspotensialer” og at det er ”et forsøk på å bygge bro mellom spesialiseringens gullgruve og helhetssynets fordeler” (Sørensen og Dahl 1997: 14).

Et søk på ”tverrvitenskapelig samarbeid” på Norges forskningsråds hjemmesider gir cirka 300 treff. Forskningsrådet har de siste årene lagt mer vekt på å bevilge penger til store tverrvitenskapelige forskningsprogrammer. Et av disse programmene er Program for kulturstudier (PKUL). PKUL hadde fem års varighet fra 1998 til 2002. Programmet skulle ”fremme tverrfaglig humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning om kulturforståelse, kulturbrytning og kulturpolitikk i det moderne Norge” (Program for kulturstudier 2005: avsnitt 11). I utlysningen av midler til programmets andre periode het det: ”De prosjektene som søkes finansiert, bør fortrinnsvis involvere et forskningsmiljø eller en gruppe satt sammen av forskere fra flere miljøer. Prosjekter som fremmer tverrfaglighet og/eller komparative perspektiver, vil bli prioritert.” (Program for kulturstudier 2005: avsnitt 18). Dette programmet vil jeg straks komme tilbake til, men først noen ord om hvordan jeg selv har fått interesse for tverrvitenskap.

1.1 Bakgrunnen for oppgaven

EU påpeker i sitt *Green Paper on Invention* fra 1995, en mangel på fleksibilitet i utdanningsstrukturene i Europa. Strukturene var for rigide og dette hindret endringer, tilpasning og omorganisering av studieprogrammene. De mente videre at de skarpe skillene mellom humaniora og samfunnsvitenskap virket hemmende for arbeidet med å oppnå en

bred kunnskapsbasis, og en bedre tilpasning av studiene til arbeidslivet. EU så på det hele som et av sine største handikap i konkurransen med USA og Japan. Dette førte frem til et ønske om å forsøke å bryte ned barrierene mellom disiplinene (Research Integration 2005). Et treårig prosjekt med navnet: *Changing Knowledge and Disiplinary Boundaries Trough Intergrative Research Methods in the Sosial Science and Humanities*, ble designet i relasjon til dette ønsket. Prosjektet har vært virksomt fra mai 2004.

1.1.1 EU-prosjektet

I prosjektets første del har man analysert muligheter og begrensninger for tverrvitenskapelig samarbeid mellom humaniora og samfunnsvitenskapen, slik det nå blir praktisert i åtte europeiske land. Dette ble gjort i to trinn hvor prosjektdeltakerne fra de ulike landene først skrev hver sine nasjonale rapporter. Rapporten omhandler disiplinenes historiske utvikling, kultur og infrastruktur, og barrierer for tverrvitenskapelig samarbeid med hensyn til organisering av økonomisk støtte og statens utdanningspolitikk. Deretter ble de ulike nasjonale rapportene sammenlignet, for å få frem likheter og ulikheter vedrørende de ulike hindringene for tverrvitenskap i de ulike landene. I prosjektets andre del valgte de å se nærmere på noen nasjonale forskningsprogrammer som hadde fremmet tverrvitenskap, i hver sine land. Nå ville man se hvordan tverrvitenskap ble praktiser. I prosjektets siste del skal prosjektdeltakerne lage en modul i tverrvitenskapelige forskningsmetoder som kan tilbys på master- og doktorgradsnivå ved europeiske universiteter. Målet med modulen er å stimulere til tverrvitenskapelig forskning. Argumentasjonen for et slikt kurs i forskningsmetode, er at kunnskap om ulike metoder vil føre til at studenter tenker mer kreativt og ut over egen disiplin.

Prosjektgruppen er sammensatt av ni kvinnelige forskere fra åtte ulike europeiske land. Alle forskerne har jobbet med kvinne- og kjønnsforskning og har gjennom sitt arbeid fått erfaring med å kombinere samfunnsvitenskap og humaniora. Et av disse medlemmene av prosjektgruppen er Karin Widerberg, professor ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo (Research Integration 2006 og Researchintegration, Prosjektsøknad 2003). I sitt arbeid ønsket hun å knytte til seg masterstudenter som kunne skrive avhandlinger om temaer i forbindelse med prosjektet. Dette så jeg som en mulighet til å være i et miljø der man har felles overordnede temaer, perspektiver og metoder under arbeidet med masteroppgaven. Temaet tverrvitenskap var

ikke noe jeg hadde jobbet med før, men da Widerberg sa at det var ingen hindring, var saken avgjort.

Da jeg skulle starte med min masteravhandling, var EU-prosjektet i begynnelsen av andre fase. Det var derfor naturlig å knytte oppgaven min opp mot et av de tverrvitenskapelige forskningsprogrammene Widerberg sammen med forskningsassistentene Silje Hirsch og Camilla Jordheim-Larsen hadde bestemt seg for å se nærmere på. Jeg valgte Program for kulturstudier, nærmere bestemt et prosjekt under programmet, kalt Det Nye. Hvorfor akkurat dette programmet og prosjektet ble valgt vil jeg komme nærmere inn på i kapittel 3 som omhandler metode, men jeg vil her presentere litt om programmet og tankene bak det.

1.1.2 Program for kulturstudier

Program for kulturstudier (PKUL, 1998-2002) var det tredje i rekken av foreløpig fire kulturprogrammer finansiert av Norges forskningsråd (KULT 1 og KULT 2, 1986-1997 og KULFO, 2002-2007) og var et tverrvitenskapelig program. Det kom frem ikke bare i prosjektutlysningen, men også i programnotatet som ble skrevet av et programstyre. Programstyret besto av seks forskere fra ulike felt, fra både universiteter og høyskoler, en representant fra kulturdepartementet og en lokalpolitiker. I programnotatet blir begrepene tverr- og flervitenskap nevnt ni ganger på ti sider. Første gang det blir nevnt, heter det:

For å kunne fremme faglig utvikling og gi samfunnet den ønska innsikt og kunnskap må kulturforskningen innanfor programmet ha utgangspunkt både i humaniora og samfunnsvitenskap og vere tverr- og fleirfagleg. Like eins vil det bli lagt særleg stor vekt på formidling. (Programnotat, 1997: 2).

Det tverrvitenskapelige ble sett som viktig også i formidlingen: ”fordi dei kulturelle prosessane i dagens samfunn inviterer til tverr- og fleirfagleg samarbeid” (Programnotat, 1997: 10). Den ønskede innsikten de her viser til er å forstå hvordan mennesker forholder seg til kulturelle prosesser. De ønsket å stimulere til forskning som kan gi den kunnskap og kompetanse som trengs for å gjøre samfunnsmessige valg og vedtak. Det kommer tydelig frem at det tverr- og flervitenskapelige aspektet i programmet ble sett på som viktig.

Begrepene nettverk, nettverkssamarbeid og nettverksbygging blir ofte nevnt som et virkemiddel for å fremme det tverrvitenskapelige samarbeidet, og var noe de ville legge opp til gjennom programmets organisering. Programmet hadde et aktivt styre og også et senter, Senter for kulturforskning, med programkoordinatoren som faglig-administrativ leder. Ideen

til dette kom fra forskningsrådets handlingsplan for humanistisk forskning fra 1995, og modellen for senteret var NOVA, et tverrvitenskapelig senter for forskning på oppvekst, velferd og aldring. Senter for kulturforskning utvikling og avvikling er en egen historie, men for å gjøre den kort, så utviklet det seg ikke etter denne modellen. Senteret forble i hovedsak et administrativt organ som tok hånd om det praktiske under programperioden, og ble lagt ned da programmet ble avsluttet. Senteret fungerte også som en arena for seminarer, og oppfylte på denne måten programstyrets intensjoner om koordinering, faglig utveksling og nettverksbygging. PKUL hadde 156 finansierte forskere i sving, 57,2 prosent var fra humanistiske fag og 18 prosent fra samfunnsvitenskapelige fag. Det var også en stor gruppe fra medievitenskap (21,4 prosent), et fag som befinner seg på grenselinjen mellom humaniora og samfunnsvitenskap. Bare ett prosjekt var sammensatt av kun samfunnsvitere, mens noen flere var sammensatt av bare humanister, ellers var de fleste prosjektene et samarbeid mellom de to vitenskapene. Programmet finansierte også syv individuelle prosjekter som ikke var del av et større prosjekt, dette var som regel doktorgradsstipender.

I et intervju med lederen for programstyret kom det frem mer om styrets aktiviteter og hva de gjorde for å oppnå tverrvitenskapelig forskning. De ønsket at forskerne skulle ta konsekvensen av at de søkte på et tverrvitenskapelig program, noe som førte til at de som søkte måtte forklare hva det tverrvitenskapelige i deres prosjekt bestod av. Dersom noen prosjekter hadde problemer med å finne et felles perspektiv, eller med progresjon i arbeidet, grep ledelsen på senteret inn og hjalp dem videre med dette. Vi fikk også vite at dette programmet var litt spesielt i forhold til tidligere programmer under forskningsrådet, med et mer aktivt styre, særlig ledelsen. Lederen for programmet hadde inntrykk av at dette var et forsøk som forskningsrådet syntes var nyttig å ha prøvd ut, men som de senere ikke har videreført. (Widerberg og Jordheim-Larsen 2006 og Programnotat 1997.)

1.1.3 Det Nye

Prosjektet jeg til slutt valgte å se nærmere på het Det Nye og hadde hovedbase i forskningsmiljøet ved Universitetet i Bergen. På prosjektets nettside står det oppgitt at prosjektet hadde involvert 26 forskere, med tilknytning til ulike forsknings- og undervisningsinstitusjoner i ulike deler av landet. Involverte fag var: filosofi, historie, musikkvitenskap, kunsthistorie, folkloristikk, sosialantropologi, sosiologi, statsvitenskap og pedagogikk. Fra Program for kulturstudier fikk prosjektet midler til konferanser og

seminarer og en stipendiat ble finansierte. Ellers mottok det støtte fra flere hold: Norsk Kulturråd, Institusjonen Fritt Ord og Bergen Kulturby 2000. Ideen bak prosjektet og bakgrunnen for navnet Det Nye var : ”en overbevisning om at det har skjedd noen viktige endringer i synet på det nye og de forestillinger og verdier som hører med til det nyes forventningshorisont; slik som "fremtiden" og "fremskrittet"” (Det Nye, 2005, 1. avsnitt). Prosjektets redegjørelse av det tverrfaglige var blant annet:

Når målet er å språkliggjøre de erfaringer som overskrider de tradisjonelle diskursene, er det ikke lenger tilstrekkelig at hver av de akademiske disiplinene forblir innen sitt eget språk. Gjennom forskningsprosjektet Det Nye ønsker forskergruppen å bidra til utviklingen av nye begrepsdannelser som beveger seg ut over faggrensene. (Det Nye, 2005, 2. avsnitt).

1.2 Hva menes med tverrvitenskap?

I programnotatet til PKUL er ikke begrepet tverrvitenskap definert eksplisitt. Widerberg og Jordheim-Larsen gjør en analyse av sammenhengene begrepet her blir nevnt i for å få innsikt i hva som menes med det. De hevder at det fremkommer tre ulike meninger med tverrvitenskap. Den første er det ambisiøse målet å utvikle nye perspektiver der det tverrvitenskapelige er synlig på alle trinn i forskningsprosessen, både i problemstillingen, metoden og resultatet. Dette er den mest snevre og omfattende betydningen av tverrvitenskap. For det andre kommer det også frem en bredere forståelse av begrepet der betydningen av nettverk på tvers av disiplinene blir fremhevet. Man ønsket å skape møtesteder for forskerne der de kunne utveksle synspunkter og kunnskap, noe senteret (Senter for kulturforskning) som ble dannet var et forsøk på. En siste betydning av begrepet er knyttet til forskningsformidling, ikke bare mellom forskerne, men ut til samfunnet for øvrig. Formidlingen skulle skje også underveis i prosjektet ikke bare på slutten, slik at forskerne kunne lære noe av tilhørernes respons, dette ble kalt ”kulturdialog”. De tre betydningene kan også ses på som midler til og konsekvenser av tverrvitenskapelig forskning (Widerberg og Jordheim-Larsen 2005).

1.3 Forskningsspørsmål

Det vises her at det ikke er entydig hva begrepet tverrvitenskap betyr. Det fikk meg til å lure på hva som legges i begrepet av forskerne som selv holder på med dette. Hva mener de er

tverrvitenskap og hva er motivasjonen deres for å drive med det? Kanskje ønsker de å gi et bedre helhetsbilde av samfunnet, eller kanskje det er forskningsmetoden i egen disiplin som ikke strekker til? Mener de at de skal drive tverrvitenskapelig i eget arbeid, eller er det det samlede resultatet fra flere forskere fra ulike disipliner som skal utgjøre det tverrvitenskapelige? Hvorfor søker de om støtte gjennom tverrvitenskapelige prosjekter? Er det fordi det er en unik sjanse til å drive tverrvitenskapelig arbeid, eller er det bare en kilde til økonomiske midler? Når en leser slike programnotater og hører om store spennende prosjekter med fine ord og vendinger, vekker det nysgjerrighet. Hva skjedde, hvordan skjedde det, ble det noe i nærheten av det de hadde forestilt seg? Det kan være vanskelig å se for seg enkeltpersonene som har vært en del av programmet, ”tverrviterne” i ”kulturdialog”. Hva er et nettverk og hvordan fungerer det? Hvem er disse personen og hvorfor driver de med dette?

Forskningsspørsmålene for denne oppgaven er:

- Hvorfor, hvordan og av hvem gjøres tverrvitenskapelig forskning?
- Hvilke rolle spiller faktorer som personlighet, fag, posisjon, ideologiske og strukturelle forhold (ressuser, nettverk og paradigmer) når det gjelder tverrvitenskapelige forskningsvalg?
- Hvilke muligheter og hindringer møter tverrvitenskapelige forskere?
- Hva legger disse forskerne selv i begrepet tverrvitenskap, og hvordan definerer de seg selv som forskere?

Intervjumaterialet er basert på samtaler med syv forskere som var en del av prosjektet Det Nye, prosjektlederen deres og programlederen for PKUL. Dette er en eksplorerende og empirisk forankret oppgave og det tas ikke utgangspunkt i et bestemt teoretisk rammeverk. Det empiriske materiale vil bli diskutert i lys av en historisk og teoretisk kontekstualisering av begrepet tverrvitenskap.

1.4 Oppgavens relevans

Oppgaven skrives som nevnt som en del av et større prosjekt, og intervjumaterialet blir også brukt i den aktuelle EU-rapporten som skal belyse hvordan tverrvitenskap praktiseres. Materialet vil i tillegg bli brukt som et grunnlag for utviklingen av en modul i tverrvitenskapelige forskningsmetoder. Oppgaven kan også ha relevans for Norges forskningsråd, siden den omhandler forskningsrådsfinansierte forskere. Det vil i oppgaven komme frem ulike synspunkter forskerne har på forskningsrådets satsning på tverrvitenskap og deres utførelse av denne typen tverrvitenskapelige programmer.

Hark (2005) henviser til både Klein og Weingart som begge mener tverrvitenskap er et lite undersøkt tema. Weingart mener en nærmere undersøkelse av begrepet vil vise at selv om tverrvitenskap, siden sekstitallet, har blitt sett på som et universalmiddelet for reformer i høyere utdanning, har det likevel ikke skjedd en institusjonalisering av tverrvitenskapelig forskning og studier (Hark 2005). Ifølge Dahl og Sørensen har det blitt gjort lite systematisk analyse av og refleksjoner rundt hvorfor tverrfaglighet er viktig, hvordan det praktiseres og hva det bør være (Dahl og Sørensen 1997). Det skrives mye om synspunkter på tverrvitenskap og tverrfaglighet, men ikke så mye om selve praksisen og personene. Det er dermed åpenbart et behov for forskning på dette temaet.

1.5 Leserveiledning

Jeg vil i neste kapittel gi en kortfattet historisk bakgrunn for tverrvitenskapens vilkår her i Norge, i tillegg til en gjennomgang av hvilke endringer kvalitetsreformen har ført med seg for tverrvitenskapelig forskning og undervisning. Jeg vil også forsøke å sette begrepet inn i en større teoretisk kontekst, der jeg presenterer foreliggende litteratur på feltet. Jeg har valgt ut bidrag som er relevante i forhold til mitt empiriske materiale og fokuserer på sentrale spørsmål som: hvorfor driver forskere med tverrvitenskap, hva blir tverrvitenskap forstått som, og hvilke muligheter og hindringer møter forskere som driver med tverrvitenskapelig forskning? Hvilke forskere er det som jobber tverrvitenskapelig?

I kapittel 3 redegjør jeg for hvordan selve undersøkelsen har blitt utført og hvordan jeg ellers har gått frem i arbeidet med oppgaven. Det redegjøres også for hvordan jeg kom frem til forskningsspørsmålet for oppgaven. Dette kapittelet etterfølges av et eget kapittel med en

presentasjon av det involverte programmet, prosjektet og sentre, i tillegg til en presentasjon av informantene. Kapittel 5, 6 og 7 er analysekapitlene, og bygger direkte på de kvalitative forskningsintervjuene jeg har utført. I kapittel 5 tar jeg for meg hva forskerne sier om hva som har hatt betydning for hvorfor og hvordan de ble involvert i denne typen tverrvitenskapelig samarbeidsprosjekt. Jeg deler de ulike faktorene opp i push- og pullfaktorer der pullfaktorer beskriver det som drar forskerne mot tverrvitenskap og en pushfaktor er det som skyver dem inn. I kapittel 6 tar jeg for meg hva forskerne sier har vært det positive og negative sidene ved tverrvitenskapelig arbeid og samarbeid. I kapittel 7 tar jeg for meg det forskerne sier om hvordan de identifiserer seg selv som forskere, hva de legger i begrepet tverrvitenskap, hva de synes må til for at et tverrvitenskapelig samarbeid skal fungere, hvordan de syntes tverrvitenskap bør oppstå, og forskernes egne kritiske holdninger til tverrvitenskap. Deretter følger et diskusjonskapittel der jeg ser på hvordan mine informanter forholder seg til noen av temaene som har blitt tatt opp i teorikapittelet, og om det eventuelt har dukket opp noen nye elementer gjennom intervjuene som ikke trekkes frem i litteraturen.

Om ikke annet er nevnt gjelder definisjonene av tverrvitenskap, flervitenskap og transdisiplinaritet som følger: Med flervitenskap menes det et samarbeid der ulike disipliner bare er bundet sammen administrativt. Ved tverrvitenskap blir elementer fra ulike disipliner integrert i den faktiske forskningsprosessen, og med transdisiplinaritet menes det at en produserer kunnskap ut over disiplinær tenkning (Widerberg m. fl 2005). I teorikapittelet vil jeg oppgi hvilke definisjoner de ulike bidragene operer med. Når det gjelder informantene, vil jeg forholde meg til begrepene ut ifra hvordan dem jeg henviser til bruker dem, det vil si at jeg henviser til begrepet slik det står eller sies.

Litteraturhenvisninger gis direkte i teksten, men med en utfyllende litteraturliste til slutt.

2. Tverrvitenskap – historisk bakgrunn og foreliggende litteratur på feltet

Det har blitt skrevet utallige artikler og bøker som berører temaet tverrvitenskapelig forskning og samarbeid. For alle som er interessert i kunnskapsproduksjon, er dette et aktuelt tema. Feltet er dermed stort og rommer mange ulike diskusjoner. Ifølge Hark har begrepene tverrvitenskap og transdisiplinaritet i flere år vært moteord innen mange akademiske fag og i ulike debatter rundt temaer som kunnskap, vitenskap og samfunn, og forholdet mellom disse. Begrepene har også spilt en stor rolle i omorganiseringen av høyere utdanning som nå foregår i Europa. Det blir forbundet med positive egenskaper som mobilitet, dynamikk og fleksibilitet, egenskaper som blir høyt verdsatt i dagens kunnskapssamfunn. Det settes også i stor kontrast til hvordan vi ser på de nåværende akademiske disiplinene, som blir oppfattet som statiske, rigide, lite mobile og lite mottagelige for reformer (Hark 2005). Det blir argumentert for at universitetene må åpne seg mer for resten av samfunnet og nye typer kunnskap som er transdisiplinær (Nicolescu 1997). Hark mener begrepene er blitt prestisjeord både i forskning og utdanning, og i den globale konkurransen mellom universitetene. I EUs Bologna-prosess¹ passer begrepene tverrvitenskap og transdisiplinaritet perfekt inn fordi de kan tilby den fleksibiliteten og mobiliteten som kreves i et system der høyere utdanning skal fungere etter en markedsstyrt konsummodell (Hark 2005).

Hark påpeker at tverrvitenskap også har en annen side. Begrepene tverrvitenskap fungerer også som et emblem for prosjekter som oppfatter seg selv som kritiske, transformative og overstigende i moderne forskning, viten og academia, slik som kvinne- og kjønnsforskning, skeiv teori og postkoloniale studier. Kvinne- og kjønnsforskning er kanskje det feltet man finner den sterkeste anerkjennelsen av tverr- og transdisiplinaritet. Dette skaper et paradoks. Tverrvitenskap ser ut til å passe inn både i modeller for markeds- og styringsorienterte reformer for høyere utdanning, der den representerer fleksibilitet, innovasjon, anvendelighet og salgbarhet. Samtidig fungerer begrepet som et fundament for den radikale kvinne- og kjønnsforskningen, der begrepet representerer kontinuitet, sammenheng, evne til å løse

¹ Bologna prosessen er beslutningen om å samordne høyere utdanning i Europa, mer om det under overskrift 2.1.1. kvalitetsreformens betydning for tverrvitenskap.

konflikter, heterogenitet og en redning fra disiplinens begrensninger, og er ensbetydende med det å være udisiplinert, vill, ulydig og rebellisk (Hark 2005).

Diskusjonene om tverrvitenskap handler om organisering av kunnskap. Det handler også om det akademiske felts autoritet, om forholdet mellom vitenskap og samfunnet, og vitenskapens status i samfunnet. Tverrvitenskapens kontekst er disiplinene og det er i relasjon til disiplinene tverrvitenskap oppstår og blir formet. For å forstå tverrvitenskapen er det derfor naturlig å undersøke hvordan disiplinene har oppstått og blitt ivaretatt. Fordi min empiri er hentet fra Norge, er det mest aktuelt å se på hvordan disiplinene og universitetene har utviklet seg her i landet. På denne måten vil jeg få frem hva en vitenskap er og slik bedre forstå hva tverrvitenskap kan være. Jeg vil her ta for meg en vurdering av hvordan vilkårene for tverrvitenskap er og har vært her i landet. Jeg tar utgangspunkt i den første rapporten som ble skrevet fra Norge på EU-prosjektet, referert til som Widerberg m. fl 2005. Jeg vil først gå igjennom den historiske bakgrunnen for universitetenes og disiplinens utvikling i Norge. Deretter vil jeg se på hvilken rolle tverrvitenskap nå har fått i høyere utdanning. Hvilke endringer som har skjedd og hvilke endringer som kan forventes i kjølvannet av kvalitetsreformen. Rapporten fokuserer i hovedsak på forholdet mellom samfunnsvitenskapen og humaniora. Jeg vil i siste halvdel av kapitlet, se på noe annen foreliggende litteratur på feltet tverrvitenskap.

2.1 Universitetenes og disiplinens utvikling i Norge

Norge fikk sitt første universitet i 1811, som den gang het Det kgl. Fredriks Universitet (Widerberg m.fl 2005). Slagstad går i sin bok; *Kunnskapens hus* igjennom det norske universitetets historie. Ut ifra denne fremstillingen summerer Widerberg m. fl opp noen karakteristiske trekk ved den norske historien de mener har vært en fordel for tverrvitenskapelig utvikling.

For det første påpekes det i rapporten, at disiplinene ikke har hatt et langt rotfeste her i landet. Norge er en ung nasjon (1905) og før det første universitetet ble etablert, for nesten 200 år siden, måtte en reise langt for å ta høyere utdanning (København). Det første universitetet hadde fra starten fire fakulteter. Det var det teologiske, det juridiske, det medisinske og det filosofiske. Samfunnsvitenskapen kom ikke på banen før i 1950. Mange av disiplinene, særlig de samfunnsvitenskapelige, utviklet seg parallelt med velferdsstaten,

derfor ble det en sterk etterspørsel etter deres nytteverdi, det vil si en fordring om en tematisk, løsningsorientert, og dermed tverrvitenskapelig orientering i fagene. Et uttrykk for dette er etableringen av flere tverrvitenskapelige forskningsinstitusjoner, forskningsprogrammer, seksjoner og temaer i løpet av de siste 50 årene (Widerberg m.fl 2005).

For det andre mener Widerberg m. fl at det at vi i Norge ikke har hatt et stort føydalt hierarki, kan ha vært en fordel for tverrvitenskap. Dette henger igjen sammen med at Norge lenge var styrt av sine naboland, og det gjorde at landets innbyggere var mindre differensierte enn de fleste andre land på begynnelsen av forrige århundre. For det tredje fremhever de det nære forholdet mellom politikk og forskning som har vært helt fra det første universitetet ble grunnlagt. Fire av lærerne som var med fra starten, deltok også i Eidsvollsforsamlingens forhandlinger, og to av professorene var med i den første regjeringen. Forskning og politikk har siden ofte involvert de samme personene. På Institutt for samfunnsforskning som ble etablert i 1950, ble vitenskap nedenfra, fra de styrtes perspektiv, utviklet og brukt i empirisk forskning. Norge har de siste 200 årene vært preget av en utdanningsrevolusjon, og en kombinasjon av utdanningsreformer nedenfra og utdanningsreformer ovenfra har vært karakteristisk for nasjonens utvikling. Etter Arbeiderpartiet fikk makten i 1945 ble politikken farget av samfunnsvitenskapen og velferdsstaten ble preget av samfunnsvitenskapens mobilisering. Denne utviklingen har fortsatt selv om Arbeiderpartiet mistet flertalsmakten i 1965 (Widerberg m.fl 2005).

Widerberg m. fl konkluderer med at disse faktorene til sammen har ført frem til en grasrotorientert utvikling av vitenskapene, særlig samfunnsvitenskapen og humaniora. En problemorientert empirisme (i kontrast til positivistisk empirisme) har gjort at det vanlige i forskningen er å ta utgangspunkt i temaer og ikke disipliner. Slik har fundamentet for tverrvitenskapelig forskning blitt lagt. Dette var, kort fortalt, de historiske forholdene, men flere utdanningsreformer er i gang. I EU-rapporten diskuteres det om dette fundamentet fremdeles er gjeldende, og om de siste endringene har favorisert eller underminert denne typen orientering. De stiller også spørsmål ved om det nå kanskje er nye måter å jobbe tverrvitenskapelig på, og om den nye kvalitetsreformen i seg selv åpner mer for tverrvitenskapelig samarbeid (Widerberg m.fl 2005).

2.1.1 Kvalitetsreformens betydning for tverrvitenskap

Etter en gjennomgang av hvilken rolle tverrvitenskap nå har fått i høyere utdanning finner Widerberg m. fl, for det første at det ikke er skrevet noe særlig om dette i politiske dokumenter. I rapporten fra Stortinget som la fundamentet for kvalitetsreformen, finner de ingen direkte referanser eller instruksjoner for tverrvitenskapelig forskning eller undervisning i høyere utdanning (Widerberg m.fl 2005). EU-rapporten viser at det likevel er flere nye faktorer ved reformen som nå kan fremme tverrvitenskap i høyere utdanning.

Bologna-prosessen er et samarbeid for å samordne høyere utdanning i Europa. Samarbeidet begynte i 1999, og består nå av 40 land som holder ministermøter hvert annet år. Kvalitetsreformen ble iverksatt ved samtlige høyere utdanningsinstitusjoner i Norge ved studiestart høsten 2003. Endringene denne reformen førte med seg, er i stor grad en følge av eller i tråd med Bologna-prosessen. Viktige deler av reformen er innføring av en ny gradsstruktur med bachelor- og mastergrader, samt overgangen fra vektall til studiepoeng. Det ble i tillegg opprettet et kvalitetssikringsorgan, NOKUT, som også er i samsvar med satsningsområdene i Bologna-prosessen. I hele systemet legges det nå opp til bedre muligheter for studentutveksling (Bologna-prosessen 2006).

Nye tverrvitenskapelige studieprogrammer

En konsekvens av reformen er at det etableres nye tverrfaglige studieprogrammer. Når det nye systemet ble planlagt, ble fakultetene og instituttene oppfordret til å tenke på tvers av disipliner når de skulle lage studieprogrammene. På grunn av det nye økonomiske systemet, der pengene kommer og går med studentene, ble denne oppfordringen fulgt og resulterte i mange nye tverrvitenskapelige studieprogrammer. Programmene måtte bli mer moderne for å tiltrekke seg studenter, og jo flere tverrvitenskapelige programmer de ulike disiplinene fikk være med i, jo flere studenter ville de få. De ansatte på instituttene måtte, selv om de kanskje egentlig var imot reformen, være kreative og tenke tverrvitenskapelig for at deres fag skulle overleve. Slik sett er det etter reformen, lettere nå enn før for studenter som ønsker en tverrfaglig grad. Studieprogrammene nedtoner disiplinenes betydning, og det tverrvitenskapelige er i dag mer styrt ovenfra, studentene velger for minst to år om gangen, ofte tre, og må signere en studieplan. Før kunne også studentene sette sammen graden sin på tvers av fakulteter, dette valgte de fritt, men de valgte bare for ett år eller et halvt år om gangen på lavere grad. De formelle strukturene leder studentene nå mer mot tverrvitenskap.

Et annet eksempel på mer åpning for tverrvitenskap er hvordan informasjonen om universitetets studietilbud blir presentert. Når nye studenter skal orientere seg i hvilke studietilbud UiO har å tilby, er det ikke de tradisjonelle disiplinene som først møter dem, men ulike tematiske kategorier som reflekterer interessefeltet. En trenger ikke å gå gjennom de ulike fakultetene og instituttene for å finne informasjon om de ulike gradene som tilbys. Dette reduserer fokuset på fag, institutter og fakulteter for studenter (Widerberg m.fl 2005).

Hva innebærer begrepet tverrvitenskap i kvalitetsreformen?

Et annet spørsmål er hva det tverrvitenskapelige i denne sammenhengen innebærer. For å få bedre innblikk i dette, valgte Widerberg m. fl å se nærmere på ett par av disse nye programmene som kalte seg tverrvitenskapelige. Ett av disse var masterprogrammet Peace and Conflict studies, som ved nærmere ettersyn viste seg å egentlig være mer flervitenskapelig, med hovedvekt på ett fag. Masterstudiet var (høsten 2003) lagt opp slik at studentene skulle skrive masteroppgave i løpet av det siste året og oppgaven skulle skrives innen en valgfri disiplin. Dette var det første tegnet på at programmet var flervitenskapelig (Widerberg m.fl 2005).

Widerberg påpeker at det som ofte kjennetegner et fag er metoden, det er ofte denne som skiller fagene fra hverandre. Studentene de intervjuet som hadde vært igjennom det første året på studiet, kunne fortelle at metodeundervisningen på programmet var fokusert for det meste rundt et statsvitenskapelig perspektiv. Det var tydelig at metoden sprang mer ut fra en disiplin enn fra temaet de skulle studere. Dette gjaldt for mye av den andre undervisningen også, det var mye fokus på et statsvitenskapelig perspektiv og rammeverket. Studentene syntes ikke pensumet gjenspeilet programmets tverrvitenskapelige agenda. Et annet problem som også har vært nevnt tidligere, var de administrative strukturene. På andre semester skulle studentene velge kurs fra HF eller SV fakultetet som ikke var en del av programmet, men valgfrie. Dette ble et problem fordi kursene var reservert i første omgang for de studentene som var del av det programmet det aktuelle kurset hørte til. Derfor kom peace-and conflict-studentene sist i køen, og mange av dem endte med ikke å komme inn på de kursene de ønsket. Det er lett å forestille seg at slike problemer også gjelder andre av de nye studieprogrammene som har blitt etablert. Dermed stiller Widerberg m.fl spørsmål ved om det kanskje var på grunn av sitt disiplinære grunnlag, samtidig med den tverrvitenskapelige profilen, at dette flervitenskapelige studie ble legitimert (Widerberg m.fl 2005).

Administrative strukturer henger etter

Bildet er altså ikke så entydig positivt for tverrvitenskapens vilkår som det kan virke ved første blick. Det er i dag fremdeles flere envitenskapelige studieprogrammer enn tverrvitenskapelige. På Universitetet i Oslo er 17 av 55 studieprogrammer på HF og SV tverrvitenskapelige, det vil si at de inneholder kurs fra fag både på det samfunnsvitenskapelige og det humanistiske fakultet. Det er også uoverensstemmelse mellom hvordan institusjonene fungerer administrativt og hvordan gradsprogrammene er organisert, spesielt de tverrvitenskapelige programmene. Administrativt er fremdeles universitet delt opp i fag og dette blir et problem når en grad består av f. eks både historie, sosiologi og sosialantropologi. Det tradisjonelle universitetet er ikke designet for å administrere tverrvitenskapelige programmer, og det kan virke som om den administrative strukturen henger etter (Widerberg m.fl 2005).

Widerberg m. fl finner også nye faktorer som fremmer tverrvitenskap mindre enn før. Om en sammenligner dagens treårige envitenskapelige Bachelor-programmer med de tidligere fireårige Can.Mag gradene, ser vi at det i dag vies en større andel av studiepoeng i graden til hoveddisiplinene. En må nå bruke 1 1/3 år på hoveddisiplinen, og kan bruke 1 2/3 år på andre fag. Før brukte en 1 1/2 år på hoveddisiplinen og 2 1/2 år på andre fag. Relativt sett brukes det nå altså mer tid på hoveddisiplinene enn før (Widerberg m.fl 2005).

Budsjettssystemet

Widerberg m.fl mener det er for tidlig enda å si om de nye programmene og studentenes valg faktisk fører til mer tverrvitenskap. Budsjettssystemet spiller en stor rolle her. Det er nå lagt opp slik at instituttene for det første får en grunnbevilgning, deretter får de penger per student som står på eksamen i deres disiplin, uansett hvilke program kurset tas under. For det tredje får de penger for publikasjoner av de ansatte og for det fjerde kan eksterne forskningsprosjekter bringe inn penger. Forskningsrådet er den institusjonen der en kan søke om forskningspenger. Deres signaler er, som jeg vil komme nærmere inn på nedenfor, å lage store tverrvitenskapelige forskningsprogrammer. Derfor er det sannsynlig at universitetsinstituttene i fremtiden vil huse store tverrvitenskapelige samarbeidsprosjekter (Widerberg m.fl 2005). Dette kan føre til mer tverrvitenskapelig forskning, som igjen vil kunne gi mer tverrvitenskapelig undervisning.

2.1.2 Andre faktorer som kan spille inn

Som denne gjennomgangen viser har det skjedd mye nytt i det norske systemet for høyere utdanning. Jeg vil her ta opp noen andre faktorer som også kan være relevante for tverrvitenskapens vilkår.

NOKUT

I den nevnte EU-rapporten tar de også for seg Norges kvalitetssikringsorgan for høyere utdanning NOKUT, som ble til i forbindelse med kvalitetsreformen. Der finnes det ikke noe krav til verken tverrfaglig orientering eller disiplinorientering. Det er opp til universitetene selv å bestemme innholdet i den utdanningen de vil tilby (Widerberg m.fl 2005). Tverrvitenskap blir dermed ikke offisielt og formelt forbundet med kvalitet i høyere utdanning.

Norges Forskningsråd

Når det gjelder forskning, bruker Norge mindre penger på forskning enn mange andre OECD land. Problemet er at det private næringslivet ikke støtter forskning her i Norge i like stor grad som andre steder. Forskningsrådet har det siste tiåret, men spesielt de siste årene også vært igjennom nye endringer. En av dem er at det drives en mer strategisk planlegging av forskning nå enn før. For ti til femten år siden ble distribusjonen av forskningsmidler basert på hvilke søknader som kom inn. De gode søknadene fikk støtte uavhengig av hvilke tema de omhandlet, og en stor del av finansieringen var ikke knyttet til annet enn disiplinære strategier. Fokuset har nå gått mer og mer fra fag til tema. Der disiplinene før kjempet om midlene, foregår kampen nå mellom programmer som for det meste er tverrvitenskapelig formulert. Store prosjekter og forskningsmiljøer blir prioritert, ikke frittstående enkeltprosjekter. Universitetene har fått ansvaret for utviklingen av disiplinene og for å utdele egne stipender innen for hver disiplin. Men kvaliteten på søknadene som kommer inn, spiller fremdeles en stor rolle for tildeling av midler, så her kan endringene i universitetsstrukturen slå inn. Med flere tverrvitenskapelige studieprogrammer og institutter på universitet, kan andre forskningsinstitusjoner få større konkurranse om forskningsrådets midler til tverrvitenskapelig forskning (Widerberg m.fl 2005).

Men ikke alle er like fornøyde med det store fokuset på tverrvitenskap. Det at forskningsrådet nå etterspør store tverrvitenskapelige prosjekter, gjør det vanskelig å få støtte

til små prosjekter med bare en disiplin involvert. Dette gjør det viktig for forskeren å være tilknyttet et tverrvitenskapelig miljø der han kan være med og søke om midler til eget prosjekt. Det kommer frem i disiplinenes fagnotater² fra 2000 at humanistiske og samfunnsvitenskapelige disiplinansatte generelt ikke er fornøyd med disse endringene i forskningsrådet, og mener at det ikke er nok rom for forskningstemaer basert på en disiplinorientert tilnærming. De mener det blir prioritert for mye anvendt forskning i forhold til grunnforskning og at det går for mye midler til forskningssentrene i forhold til universitetsinstituttene. På denne måten mener de forskningsrådet har for mye makt (Widerberg m.fl 2005).

Forskningssenter

I Norge har vi omtrent 25 samfunnsforskningssenter som får grunnstøtte fra forskningsrådet i tillegg til fra andre departementer og organisasjoner, men hvor de ansatte også må søke om forskningsmidler i tillegg. Når også universitetsansatte søker om forskningsmidler fordi det er økte forventninger til inntjening fra universitetets side, økes konkurransen i forskningsrådet. Men de universitetsansatte forskerne er rimeligere å finansiere enn senterforskerne, noe som kan føre til at flere senter vil få finansielle problemer i fremtiden. På disse sentrene finnes det indikasjoner på at disiplinene ikke blir vektlagt så mye. Når det rekrutteres nye ansatte, søkes det som oftest etter en samfunnsviter eller en humanist, ikke disiplinspesifikt. Prosjektene deres er som regel tverrvitenskapelige hvor det ofte jobbes i team med flere forskjellige forskere fra ulike disipliner. Widerberg m. fl mener bare en nærmere undersøkelse kan avgjøre om denne typen samarbeid i team fører til mer eller mindre fokus på disiplinene (Widerberg m.fl 2005).

2.1.3 Oppsummerende kommentarer

Widerberg m. fl har gjennom rapporten argumentert for at knappe økonomiske og akademiske ressurser, unge akademiske tradisjoner, arbeidsmarkeds tilpassninger, internasjonalisering og teoretiske paradigmer, alle er faktorer som har fremmet tverrvitenskapelig tenkning og organisering av høyere utdanning i Norge. Men om disse

² Et fagnotat er en slags tilstandsrapport fra fagene, som er bestilt av og til forskningsrådet, skrevet av de vitenskapelige ansatte på faget.

faktorene bare har ført til flervitenskap – det vil si når samarbeid mellom ulike disipliner bare er administrativt knyttet sammen, eller faktisk tverrvitenskap – der elementer fra ulike disipliner er integrert i den faktiske forskningsprosessen, eller til og med trans- eller postdisiplinaritet der en produserer kunnskap ut over disiplinær tenkning, har de ikke noe grunnlag for å vurdere (Widerberg m.fl 2005).

De mener videre at diskursen om tverrvitenskap fra den offentlige sfære (regjeringen og universitetene) er mer implisitt enn eksplisitt. Regjeringen hevder at det moderne samfunnet og arbeidsmarkedet krever både spesialisert kunnskap og samarbeidsevne. Dette krever en annerledes organisering av skolen, høyere utdanning og forskning enn den som før har vært. Tverrvitenskapen er slik noe som blir tatt for gitt, ikke definert eller diskutert, men oppfattet som noe moderne, internasjonalt og ubestridelig godt. Grunnen til dette kan være at denne tverrvitenskapen, egentlig er det Widerberg m.fl i rapporten heller vil kalle for flervitenskap (Widerberg m.fl 2005).

Den akademiske tradisjonen i Norge startet, av ulike grunner, som åpen og lite disiplinorientert. Utdanning og forskning har spilt en viktig rolle i utviklingen av den norske økonomien, av den nasjonale identiteten og av velferdsstaten (Widerberg m.fl 2005). I denne sammenheng, mener Widerberg m.fl at selv om den akademiske tradisjonen i Norge startet som åpen og lite disiplinorientert, har utviklingen av høyere utdanning ført til at de allerede etablerte disiplinene har ekspandert. Men med kvalitetsreformen og arbeidsmarkedets etterspørsel blir spørsmålet om tverrvitenskap reist på nytt. Eksamener og karaktersystemet i skolen legger fremdeles vekt på disipliner, kanskje fordi det er slik lærerne selv har blitt opplært. I den offentlige debatten, er spesialisert kunnskap etterspurt, samtidig som det er en etterspørsel etter brede generelle og tverrvitenskapelige perspektiver. Kort sagt vil Widerberg m. fl si at reformen har klart å utslette noen barrierene mellom samfunnsvitenskap og humaniora. Det er mer tverrvitenskapelig både forskning og utdanning på gang (Widerberg m.fl 2005).

2.2 Foreliggende litteratur om tverrvitenskap

Denne gjennomgangen av tverrvitenskapens vilkår her i Norge, reiser noen aktuelle spørsmål. Hvorfor måtte universitetene legge om til nye tverrvitenskapelige programmer for å tiltrekke studenter, og hvilken tverrvitenskap er det her snakk om? Jeg vil her diskutere

ulike bidrag som jeg mener er relevante i forhold til mitt mastergradsprosjekt. Jeg vil presentere noen ulike perspektiver/posisjoner på temaet tverrvitenskap og se hva de sier om hvorfor tverrvitenskap er viktig og nyttig og hva de legger i begrepet tverrvitenskap. I tillegg vil jeg se på hva som fremheves som hindringer for tverrvitenskapelig arbeid, og hva som sies om individene bak dette arbeidet.

Fordi dette er et lite empirisk undersøkt tema, ønsket jeg å ha en empirinær tilnærming til temaet. De spørsmålene jeg hadde i bakhodet når jeg leste, henger derfor sammen med min empiri og inndelingene jeg har gjort av den. Spørsmålene som kom frem på denne måten var: 1. Hvilke grunner blir gitt for hvorfor tverrvitenskap er viktig og nyttig? 2. Hvilke hindringer møter de som driver med tverrvitenskapelig arbeid? 3. Hvordan defineres tverrvitenskap, og hvilke andre begreper florerer? 4. Hvilke forskere blir tverrvitere? Jeg har funnet fire bidrag jeg skal se nærmere på.

Jeg har ikke et etablert forskningsfelt å forholde meg til i forbindelse med dette temaet. Julie Thompson Klein som nå regnes som en av de fremste teoretikerne på tverrvitenskap (XI. *Theorizing Interdisciplinarity*, 2006, 7. avsnitt), påpeker at svært få bidrag har kommet på dette feltet, og mener diskusjonene rundt tverrvitenskap er svært diffuse. Dette kommer av at behovet for meningsfull interaksjon finnes overalt og det blir skrevet mye om det, men de ulike bidragene blir ikke sett i sammenheng. Det er en del usikkerhet rundt definisjonen av begrepet tverrvitenskap. Mange felter blir kalt tverrvitenskapelige uten en klar definisjon av hva det er. Begrepet blir brukt om mange ulike former for arbeid og med ulike formål, både av lærere, forskere og andre fagpersoner i bedrifter eller i offentlig tjeneste. Det blir brukt som både et nostalgisk begrep på et tapt helhetsbilde, og som en betegnelse på et nytt steg i vitenskapens utvikling. Klein mener at mange som er involvert i tverrvitenskapelig arbeid mangler en felles identitet med andre. Hun mener videre at personene som holder på med forskjellige temaer innen ulike felt, likevel deler felles problemer og ideer, og at det dermed er et behov for et felles rammeverk for diskusjon og forskning (Klein 1990).

Klein ønsker med sin bok: *Interdisciplinarity. History, Theory, and Practice* (Klein 1990), å syntetisere skriftlige kilder på feltet. Med boken, der hun analyserer de interne og eksterne kreftene som har formet tverrvitenskap, ønsker hun å bedre mulighetene for et rammeverk for diskusjoner om og forskning som er tverrvitenskapelig.

2.2.1 Hvorfor tverrvitenskap? – strukturforklaringer.

Klein mener det å kartlegge begrepet tverrvitenskap er vanskelig. Tverrvitenskap har oppstått så mange steder at definisjonene av det gjerne varierer fra land til land, mellom institusjoner, innen samme universitet fra den ene delen av campus til den andre, og til og med mellom personer i samme samarbeidsgruppe. Hun presenterer en detaljerte forklaringen på hvorfor tverrvitenskapelig aktivitet oppstår, som er utarbeidet av OECD. OECD finner at tverrvitenskap etterspørres på fem ulike måter.

- Vitenskapens utvikling er et resultat av to bevegelser: for det første, økt spesialisering som fører til kryssing av to disipliner, oppsplitting av disipliner, eller at det oppstår nye felter for kunnskap. For det andre er utviklingen et resultatet av forsøk på å definere felles elementer innen flere disipliner.
- Studentenes etterspørsel: tverrvitenskap er et resultatet av direkte press fra studenter, en protest mot innpakking og kunstig oppdeling av virkeligheten.
- Problemer med universitetenes drift og administrasjon: Et økende samarbeid om utstyr til forskning og behovet for budsjettstyring på universitetene, spesielt med hensyn til kontrakter med styresmaktene eller behovet for ny teknologi, etterspør mer tverrvitenskap.
- Yrkesopplæring og akademiskopplæring (professional training). Utdanningsbehov basert på studentenes etterspørsel og, i noen tilfeller, resultatet av kontrakter utenfor universitetet, noe som henger sammen med den femte grunnen:
- Etterspørselen fra samfunnet: spesielle behov og nye temaer som ikke kan dekkes av en disiplin alene, som for eksempel miljøforskning.

For noen er tverrvitenskap et gammelt begrep med rot i ideen om helhetlig kunnskap, generell viten, synteser og integrert kunnskap. Denne tanken kommer fra de gamle filosofene. Platon og Aristoteles mente filosofi var en slik enhetlig disiplin med evne til å samle alle former for kunnskap. Andre tvilte på at en disiplin kunne dekke alt. Bekymringen for overspesialisering kom også tidlig, både Kant, Hegel og Komte uttrykte bekymring for kunnskapens fragmentering. Den moderne konnotasjonen av begrepet er sterkt knyttet til den raske utviklingen som har skjedd de siste to hundre årene. Idet det moderne universitetet tok form, ble disiplinene styrket på to måter. For det første ved at industrien etterspurte

spesialister, for det andre ved at disiplinene rekrutterte studenter. Det er fremdeles mange ulike meninger om tverrvitenskap. Noen ser på det som lite viktig, som noe perifert, og kanskje til og med noe som truer med å fragmentere kunnskap mer enn nødvendig. Andre ser det som en naturlig utvikling av vitenskapene, som den neste fasen etter disiplinene (Klein 1990).

Klein mener det kan skilles mellom to hovedgrunner for tverrvitenskap. Den første er basert på et behov for helhet og synteser. Den andre er en instrumentell begrunnelse og bunner i et behov for å løse problemer både av sosial, intellektuell og praktisk art. Det er ut i fra denne oppdelingen jeg begrunner valgene for de to neste bidragene jeg vil presentere. Det første bidraget samsvarer med den første hovedgrunnen, og her blir tverrvitenskap sett på som et mål i seg selv. Det andre bidraget samsvarer med den andre grunnen, og her blir tverrvitenskap sett på som et middel for å nå et mål (Klein 1990).

Transdisiplinaritet som et mål i seg selv

En sterk representant for det første synet, og også synet på fragmentasjonen av kunnskap som truende, er den romanske kvantefysikeren Basarab Nicolescu. I sin bok: *Manifesto of Transdisciplinarity* (Nicolescu 2002) fremmer han sitt syn på transdisiplinært samarbeid som et grunnleggende behov i det moderne samfunnet. Han mener transdisiplinaritet fremdeles er et uberørt og friskt begrep, men at det ofte forveksles med tverrvitenskap eller flervitenskap.

Flervitenskap er, ifølge han, når et forskningsemne studeres av flere disipliner samtidig slik at forståelsen av et emne fra dets egen disiplin, blir fordypet av en flervitenskapelig tilnærming. Tverrvitenskap innebærer at en overfører metoder fra en disiplin til en annen. Den høyeste graden av tverrvitenskap er når det fører til generering av nye disipliner, det Nicolescu kaller det disiplinære "big bang". Transdisiplinaritet derimot, handler om det som befinner seg mellom disiplinene, på tvers av disiplinene og bortenfor alle disipliner, og som vil tvinge fram en enhetlig kunnskap. Grunnen til at transdisiplinaritet er så viktig er fordi virkeligheten ikke bare eksisterer på ett nivå, som i den klassiske tankegangen, men på flere. Bare transdisiplinaritet kan takle flere nivåer på en gang, og det er etter hans mening det som må til for å møte utfordringene i dagens samfunn. Han mener videre at kompleksitet utfordrer vår eksistens og vår eksistens mening, og påpeker faren for selvdestruksjon som en følge av modernisering og økende teknologisering. Denne kompleksiteten ernæres av disiplinene og disse fragmenteres mer og mer, noe som gjør kommunikasjon mellom

disiplinene vanskelig. Men når store avgjørelser skal tas må man ta hensyn til alt som angår saken og man får et behov for broer mellom de ulike disiplinene, et behov som blir møtt av tverr- og flervitenskap. Men tverr- og flervitenskap er ikke nok. Målet med transdisiplinaritet er å forstå den nåværende verden. Disiplinforskningen angår for det meste bare ett og samme nivå av virkeligheten. Transdisiplinaritet handler om dynamikken som er forårsaket av flere nivåer på en gang. Han mener videre at utdanningssystemet må få en transdisiplinær utvikling, og at universitet igjen bør bli et sted for å studere det universelle, der hele universet blir studert, ikke bare deler av det (Nicolescu 2002).

Å forklare hele Nicolescus manifest her er komplisert og heller ikke intensjonen, jeg tror likevel poenget kommer klart frem. Han mener helt tydelig at transdisiplinaritet er et mål i seg selv, og ikke bare det. Han går så lang i sin utgreiing at det kommer frem at han ser transdisiplinaritet som det nye håpet som skal redde oss fra *menneskets død og historiens ende*: ”The transdisciplinary approach enables us, instead, to discover not the death, but the resurrection of man as subject of his own discourse, and not the end of history, but the beginning of a new stage in human history” (Nicolescu 2002: 2).

Det hele høres både dramatisk og utopisk ut, og det er akkurat dette Nicolescu blir kritisert for. Clive Graham kritiserer Nicolescus syn på transdisiplinaritet for ikke å være basert på observasjon, men på en visjon. Han beundrer Nicolescus konsept for å inkludere flere nivåer av virkeligheten og forsøket på å bryte de klassiske disiplinenes grenser, men mener resten av prosjektet er utopisk (Graham 2003: 2. avsnitt).

Tverrvitenskap som et middel for å nå et mål

Senter for forskning og miljø (SUM) som i 1991 ble opprettet under Universitetet i Oslo har utgitt flere rapporter som omhandler erfaringer med tverrvitenskapelig arbeid. Deres mandat som var å generere kunnskap om utvikling og miljø definerte ikke bare hva som skulle være fokus for forskningen, men også den tilnærmingen de skulle bruke i arbeidet, nemlig tverrvitenskap (McNeill, García-Godos 2005). I år 2000 arrangerte SUM en internasjonal workshop med 20 internasjonale eksperter med bred erfaring fra tverrvitenskapelig forskning. Temaet var metodiske spørsmål ved tverrvitenskapelig forskning, og målet var å forbedre forståelsen av hvordan forskning på utvikling og miljø best kan skje for å maksimere den vitenskapelige kvaliteten og forsikre at forskningen blir anvendbar i utviklingsarbeid. Deltakerne bestod av både naturvitere, økonomer og samfunnsforskere, fra

både i-land og u-land. Det ble i denne sammenhengen skrevet en rapport for å systematisere og analysere utfordringene for tverrvitenskapelig forskning, basert på deltakernes kunnskap om dette (McNeill m. fl 2001).

I denne rapporten kommer det frem at det mest vanlige i denne typen forskning er at tverrvitenskap oppstår som et resultat av en interesse for et problem, ikke for en disiplin. Det blir fremhevet at det er viktig å huske at det å forvalte tverrvitenskapelig forskning på utvikling og miljø ikke er et mål i seg selv, men et middel for å nå et mål (McNeill m. fl 2001: 36). De mener i likhet med Nicolescu at problemene i samfunnet blir mer og mer komplekse og sammenvevde, og at tverrvitenskap kan takle denne diversiteten bedre enn en enkelt disiplin kan. Forskerne fra workshopen mente det var en fordel å være problemorientert fordi forskningen da ble mer deltakende og demokratisk enn andre typer forskning (McNeill m. fl 2001).

2.2.2 Hva er tverrvitenskap og hva er en disiplin?

Hvor går så grensene mellom hva som er en disiplin og når noe blir tverrvitenskapelig? Det påpekes i litteraturen, at forskjellen ikke er så svart-hvitt.

Forskerne fra SUMs workshop mente at ikke alle disipliner er like rigide, noe flyt i mellom dem muliggjør gjensidig påvirkning, og noen disipliner er mer åpne for tverrvitenskap enn andre. I mange tilfeller er ikke forskning som involverer flere disipliner, nødvendigvis tverrvitenskapelig, men bare ulike fag som ser på den samme problematikken på ulike måter.³ Tverrvitenskap derimot, bør tillate noe fleksibilitet med hensyn til forsknings metodologier (McNeill m. fl 2001).

Ifølge Klein har nå kritikken av disiplinenes grenser blitt så utbredt, at den ikke lenger er en del av standardrepertoaret av kritikk hverken fra innsiden eller utsiden av høyere utdanning. Ulike tematiske studier har kritisert disiplinene for etnosentrisme, rasisme, sexisme, ukritisk forskning, positivisme og paradigmatisk fossilisering. Disiplinene har igjen kritisert de tverrfaglige og tematiske studiene for mangel på objektivitet, for mye relativisme, og for å være for deskriptivt og særegent. Klein påpeker at det har skjedd endringer på begge sider,

³ De bruker OECDs definisjon av tverrvitenskap fra 1972, som sammenfaller i stor grad med definisjonene fra EU-rapporten.

noe som demonstrerer det produktive ved slike konflikter. Hun mener det er et kreativt samspill som har skapt disse endringene i både tverrvitenskapens og disiplinenes natur, og at kommunikasjonen mellom dem er grunnleggende. Uten den ville verken spesialist eller generalist fungere komplett (Klein 1990).

Samtidig påpeker hun noe hun kaller disiplinenes paradoks. Begrepet disiplin signaliserer spesielle verktøy, metoder, prosedyrer og teorier som gjelder konsekvent for ett sett med objekter. Over tid blir de formet både av eksterne og interne forhold, mens de organiserer og konsentrerer erfaring i et eget verdensbilde. De får sine egne begrensinger for hvilke spørsmål de stiller, metodene de bruker, svarene de tror på og deres kriterier for sannhet og validitet. Noen disipliner har vært mer åpne enn andre og selv blitt skapt ved å låne fra andre disipliner, men uten at det har blitt kalt tverrvitenskap. Paradokset går ut på at de tverrvitenskapelige tematiske feltene som vi har sett blir kritisert for å være udisiplinerte, ikke får respekt før de selv blir til en disiplin. Før det, blir de mer sett på som et virus i systemet. Men det å bli en disiplin har igjen sin pris i at disiplinene ofte er for lite åpne for endringer (Klein 1990).

2.2.3 Hindringer for tverrvitenskap

Som jeg allerede har vist, kritiserer man ut fra disiplinene de tverrfaglige og tematiske studiene for mangel på objektivitet, for mye relativisme, for deskriptive og for særegne. For å få anerkjennelse må de tverrfaglige feltene utvikles til selv å bli en disiplin (Klein 1990). Noe av det mest relevante fra SUM- rapporten i forhold til mine intervjuer, er de erfaringene med hindringer for tverrvitenskapelig arbeid som kommer frem her. Erfaringer med og refleksjoner rundt hinder for tverrvitenskap finner jeg også i en rapport skrevet på oppdrag fra Nordisk ministerråd. Utredningsinstituttet for forskning og høyere utdanning⁴ har utarbeidet en rapport om barrierer for fler- og tverrfaglig forskning, og om virkemidler for å stimulere til slik forskning i Norden. I rapporten tas to typer virkemidler for å fremme fler- og tverrfaglig forskning opp til vurdering; sentre og programmer. Wisted og Mathisen ville: ”sammenligne betydningen og effekten av at forskere er lokalisert ved et senter med betydningen av å være knyttet til et program, men plassert ved et ordinært, disiplinspesifikt,

⁴ Har nå skiftet navn til NIFU STEP, Forskningsinstituttene NIFU (Norsk institutt for studier av forskning og utdanning) og STEP (Senter for innovasjonsforskning) fusjonerte 1. mai 2004. (Om NIFU STEP 2005)

universitetsinstitutt” (Wisted og Mathisen 1995: 9), og belyse hvordan disse to forskningspolitiske virkemidlene virker med hensyn til å omgå eller bryte ned institusjonelle barrierer for fler- og tverrfaglig forskning. De har studert ni case (fem programmer og fire senter) fra både Norge, Sverige, Danmark og Finland, og til sammen intervjuet 46 forskere fra to forskningsfelt; teknologi og samfunn, og miljø og utvikling, som for det meste involverer samfunnsvitenskapelige og naturvitenskapelige fag (Wisted og Mathisen 1995).

Tverrvitenskap forbindes med risiko

I begge bidragene løftes det frem at tverrvitenskap er forbundet med risiko for forskernes karriere. Forskerne fra SUMs workshop hadde erfart at utkommet av tverrvitenskapelig forskning ofte kan være utfordrende, både med hensyn til disiplinene (perspektiv og metode), og med hensyn til brukergruppen som setter spørsmålsteget ved hvordan forskningsspørsmålet egentlig er definert. Problemet forbedres ikke av at tverrvitenskapelig forskning ofte ikke har noen egen og fast identitet, og står slik i en dårlig posisjon for å forsvare sine grenser. SUM forskerne mente også at på samme måte som harde vitenskaper har høyere anerkjennelse enn de myke, har envitenskap høyere prestisje enn tverrvitenskap. Samtidig tror de rommet for tverrvitenskap blir større dersom publikum ikke er akademikere. Risikofaktoren forbindes særlig med vurdering av arbeidet og med fordommer mot tverrvitenskap i akademia, som igjen reiser spørsmål om maktforhold, både innen akademia og i forhold til politikken (Wisted og Mathisen 1995 og McNeill m. fl 2001).

Hvordan skal tverrvitenskapelig arbeid vurderes?

I begge rapportene tas også opp ulike problemer med merittering. Wisted og Mathisen påpeker at fordi det finnes så få faste tverrvitenskapelige forskerstillinger betyr merittering fremdeles i stor grad disiplinspesifikk merittering. Både forskerne fra workshopen og forskerne fra undersøkelsen trekker fram at både prosjektsøknader og forskningsresultater undervurderes, og at det tidkrevende arbeidet som ligger bak, ikke tas med i vurderingen. Det blir også sett på som et problem at komiteen ofte ikke har faglig kompetanse nok til å bedømme tverrfaglig arbeid, og at det derfor blir vurdert ut fra disiplinære kriterier. Dermed oppstår en konflikt mellom tverrfaglig arbeid og disiplinenes krav. Noen av forskerne mente også at de som skulle vurdere arbeidet, selv burde ha erfaring fra tverrfaglig arbeid (McNeill m. fl 2001). I Wisted og Mathisens undersøkelse viste det seg også at de informantene som er veletablerte seniorforskere, var de som i minst grad opplevde problemer med merittering.

Behovet for å merittere seg selv er ikke lenger like stort og de trenger ikke ta hensyn til vurderingskomiteene (Wisted og Mathisen 1995).

Fordommer mot tverrvitenskap i akademia

Desmond McNeill, direktøren for SUM er økonom og matematiker. Han har selv gitt ut et ”working paper” for SUM, der han diskuterer holdninger til tverrvitenskapelig forskning og ulike grunner for å drive med det.

Ifølge også han er det en økende etterspørsel fra samfunnet etter forskning som er tverrvitenskapelig og mer politisk orientert, men innen universitet er det etter hans mening bare noen få av de vitenskapelige ansatte som er interessert i tverrvitenskapelig arbeid. Blant studentene oppleves grensene for disiplinene ofte som for snevre, men det er vanskelig for en student å ytre denne meningen på en velartikulert måte, og de får sjelden støtte for dette synet fra foreleserne. Etterspørselen kommer utenfra, fra politikken og fra de som finansierer forskningen, både forskningsrådet i Norge og Storbritannia, og av andre organer som EU og Ford Foundation.⁵ Selv om det er mulig å utvikle subdisipliner, blir disse nesten alltid sett som perifere og behandlet med mistenksomhet. Å bryte disiplinenes grenser kan appellere til unge forskere og i noen tilfeller også til media, men i akademia blir det sett på med kritiske blikk ved at det for eksempel blir nektet publisering. Som de andre forskerne, mener han det kan være problemet med kvalitetskontroll som er en av grunnene til at mange er motvillige til å jobbe tverrvitenskapelig (McNeill 1995).

Mathisen tar i innledningskapittelet opp idealet om det åpne og frie forskersamfunnet som et hinder for tverrvitenskap. Han kritiserer Gunnar Skirbekks påstand om at i forskersamfunnet vil i utgangspunktet alle tema over tid bli problematisert. Mathisen stiller spørsmål ved i hvilken utstrekning dette idealet faktisk er realisert. Den vitenskapelige kommunikasjonen kanaliseres i stor grad gjennom fagene og som forsker sosialiseres man i ett bestemt fag, for senere selv å komme med bidrag til dette faget. Mange fag, særlig de samfunnsvitenskapelige og humanistiske, vil hevde at de har en bred og helhetlig oppfatning av og tilnærming til sine studieobjekter. Mathisen påpeker at disse fagene likevel også helt klart er avgrensede og ser alle ulike aspekter ved virkeligheten. Det som faller utenfor et fag

⁵ Ford Foundation er en veldedig organisasjon med base i New York. Den ble grunnlagt for å støtte programmer som fremmer demokrati og internasjonal forståelse reduserer fattigdom. (Ford Foundation, 2006)

faller ikke nødvendigvis innenfor et annet. Problemet er at det kan være vanskelig å dokumentere hvem og hva som uberettiget har falt igjennom, og hvilke forskningsfelt som ikke har fått utfolde seg fordi det ikke finnes instanser utenfor vitenskapen selv å henvise til. Mathisen påpeker at siden forskere i et fag først og fremst er forpliktet til å ta kolleger fra samme fag alvorlig som bidragsytere, er det slik lett for at mer frittstående forskeres bidrag til faglige debatter ikke blir fanget opp. Han henviser både til antropologen Geertz og sosiologen Becker som ifølge Mathisen begge påpeker store forskjeller mellom disiplinene, og legger vekt på de kulturelle rammene en disiplin gir (Wisted og Mathisen 1995).

Wisted og Mathisen hevder at en gjennomgang av relevant litteratur tyder på at tverrfaglighet ikke er noe som kommer av seg selv, selv om forskere mener det er ønskelig å nyttig. Materialet fra undersøkelsen styrker en slik konklusjon, og de mener å finne at det eksisterer flere barrierer for tverrfaglighet i nordiske land, til tross for ønsket om å få til mer slik forskning. Alle forskerne i undersøkelsen la vekt på at tverrfaglig forskning er intellektuelt stimulerende og givende. Men disse forskerne mente også at det ikke er et enten eller forhold mellom disiplinene og tverrfaglighet, fordi disiplinene er et faglig utgangspunkt for tverrfaglighet (Wisted og Mathisen 1995).

2.2.4 Tverrviterne - individforklaringer

Klein mener også det er seniorforskerne som kan risikere å tilbringe tid utenfor disiplinen, men finner i tillegg eksempler på at det er de unge forskerne som setter mest pris på den kreative muligheten tverrvitenskap kan by på. Finnes det så noen kjennetegn og fellestrekk for forskere og akademikere som foretrekker å jobbe mer på tvers av disiplinene? Klein summerer opp visse karaktertrekk som har blitt assosiert med tverrvitere: pålitelighet, fleksibilitet, tålmodighet, utholdenhet, følsomhet/hensynsfulle overfor andre, kan ta risikoer, tykt skinn, foretrekker mangfold og nye sosiale roller. Hun poengterer også at det å kunne forfølge problemer på tvers av flere disipliner blir sett på som vanlig for de mest aktive forskerne. Noen mener de som kan tenke litt annerledes passer best som tverrvitere, andre mener en må ha et stort ego, være åpen for tvetydighet, ha stor tiltakslust og selvsikkerhet, en bred utdanning, og være misfornøyd med de begrensningene disiplinene gir. Et annet synspunkt er at de ”intellektuelle” som er opptatt av viktige samfunnsproblemer, er best egnet for tverrvitenskap. De har mer erfaring med problemer som hører til utenfor academia og er mer skikket for et større publikum (Klein 1990).

Visse evner blir forbundet med det å jobbe tverrvitenskapelig. Ikke bare den generelle kapasiteten til å se på noe fra flere ulike perspektiver, men også evnen til differensiering, sammenligning, kontrastering, relatering, klargjøring, og det å kunne forene og syntetisere. Vi kunne visst mer om hvordan individuelle forskere bruker evnene sine om det hadde vært flere redegjørelser for hvordan tverrvitere faktisk arbeider, men Klein har bare funnet noen få publikasjoner som handler om dette. For å finne ut mer, mener hun det kan være fruktbart å se på selvbiografier og biografier om forskere, akademikere og vitenskapsmenn/kvinner generelt. En kan også undersøke nærmere det faktiske arbeidet som har blitt gjort av tverrvitere, men oftest skrives det ikke noe om akkurat hvordan arbeidet har blitt utført (Klein 1990).

Klein mener videre at de få biografiske bidragene som finnes om noen som jobber tverrvitenskapelig, viser at det å studere narrativer om tverrvitenskapelig arbeid faktisk har en verdi: "They temper abstract theory in the forge of experience, as the complex actuality of doing interdisciplinary work is brought in alongside the theory" (Klein 1990: 184). De to bidragene⁶ Klein har funnet frem til, handler begge om forskere som oppdaget at en disiplin ikke var nok til å dekke deres interessefelt. I sin refleksjon over eget arbeid, legger de begge vekt på viktigheten av å lære av, og å arbeide sammen med andre (Klein 1990).

2.2.5 Fra teori til praksis

Klein mener det å gjøre en analyse av et tverrvitenskapelig arbeid, kan være fruktbart. Men det er også komplisert, og det kan være problematisk å skulle kategorisere slike arbeider. Det er også mye annet en kan gjøre for å oppnå en bedre forståelse for tverrvitenskap. Klein fremmer noen punkter for hva som kan jobbes videre med:

- Utarbeide og samle narrativer for å forstå hvordan tverrvitenskap faktisk blir gjort av individer, team, prosjekter, organisasjoner, institusjoner, konferanser og i journaler.
- Utføre empiriske studier av tendenser i tverrvitenskapelig forskning, undervisning og praksis, for å utvide tilgangen på data en kan bruke som grunnlag for generelle observasjoner og konstruksjon av nye teorier.

⁶ Thomas Murray (1986) og Dorothy Swaine Thomas (1952).

- Skrive historikken for spesielle felter, problemområder, og mønstre for relasjonene mellom disiplinene, for å forstå tverrvitenskapen natur.
- Utforske sammenhengen mellom kreativitet, problemløsning og den tverrvitenskapelig prosessen.

(Klein 1990: 195-196)

2.3 Oppsummering og frempek

Jeg har i dette kapittelet tegnet en historisk og teoretisk bakgrunn for temaet tverrvitenskap som jeg mener er relevant for den empiriske undersøkelsen jeg har gjort. Jeg har via en kortfattet historisk gjennomgang sett på tverrvitenskapens vilkår her i Norge. Selv om de klassiske disiplinene også her har ekspandert og er godt etablerte i utdanningssystemets strukturer, viser det seg at ulike historiske faktorer har lagt et godt fundament for tverrvitenskapelig forskning. En gjennomgang av hvilke endringer den nye kvalitetsreformen har ført med seg, viser flere faktorer som fremmer tverrvitenskapelig forskning, men at disiplinene fremdeles står sterkt. Men hvilken tverrvitenskap som blir fremmet gjennom reformen er mer usikkert, et case-studie viser at det som blir kalt tverrvitenskap, ligner mer, per definisjon, på flervitenskap. Bare nærmere undersøkelse vil kunne avgjøre dette spørsmålet.

Teoridelen tar videre opp sentrale spørsmål som hvorfor forskere driver med tverrvitenskap, hva blir tverrvitenskap forstått som, og hvilke hindringer møter tverrvitenskapen? Det kan skilles mellom to hovedperspektiver for grunner for tverrvitenskap. Den ene er basert på behovet for helhetlig kunnskap, den andre er for å løse mer konkrete problemer i samfunnet. Begge disse hovedperspektivene er representert blant mine informanter. I analysekapitlene vil det komme frem flere ulike begrunnelser for hvorfor forskerne fra "Det Nye" driver med tverrvitenskapelig arbeid og hvorfor de mener det er viktig. I tillegg kommer det også frem flere grunner for at de ble med på prosjektet, både av strukturell, kulturell og individuell art. Vi får blant annet et innblikk i hvordan forskningspolitikken kan påvirke enkeltforskere, og forskernes ulike meninger om denne politikken. I intervjuene kommer det også frem hvordan forskerne ser på de nåværende akademiske disiplinene, og dette omhandler både åpne og lukkede fag. Flere av dem uttaler seg også om hva de mener det er som skal til for å være en god tverrviter og også om hvordan de ser på seg selv som forsker, sin identitet.

Tverrvitenskap forbindes med risiko fordi det er fordommer mot det i akademia og fordi det er uklart hvilke kvalitetskrav som skal gjelde. Mine informanternes erfaring viser at begge disse faktorene kan være et problem. Men vi får også innblikk i en tverrvitenskap som ikke bare består av hindringer og stengsler, men som noe en blir dradd inn i av positive årsaker og som her betoner seg som en god opplevelse og en inspirerende prosess.

Gjennom litteraturen jeg har tatt i bruk og henviser til i dette kapitlet, blir tverrvitenskap nesten utelukkende fremstilt som et udiskutabelt gode. Som tidligere vist er ikke alle enig i dette. Disiplinens fagnotat viser at ikke alle er like fornøyde med det store fokuset på tverrvitenskap etter kvalitetsreformen (Widerberg m.fl 2006). Som Klein påpekte (under overskriften 2.2.1 Hvorfor tverrvitenskap? - strukturforklaringer) kan noen se det som noe perifert, og kanskje til og med noe truende som fragmenterer vitenskapen mer enn nødvendig (Klein 1990). Når det gjelder tverrvitenskapens inntog på universitetene, vil noen gjerne hevde at universitetene heller bør være et sted for fordypning i enkeltfag. Og at tverrvitenskapens plass er på de ulike forskningssentrene og under større forskningsprogrammer. Noen av forskerne jeg intervjuet, uttrykte denne typen skepsis, men denne diskusjonen vil jeg ikke komme nærmere inn på i denne oppgaven.

Under beskrivelsen av kjennetegn på forskere som liker å jobbe på tvers av disiplinene finner vi også bare lovord. Om disse beskrivelsene stemmer for mine informanter er umulig å avgjøre. Deres egne forklaringer går mer i retning av at de gjennom studiene har fått kjennskap til flere ulike fag som de ikke helt vil gi slipp på, selv om de mot slutten av studiene må velge fordypning i bare ett av dem.

Dette var en liten forsmak på hva som venter i analysekapitlene som nå kommer. Etter de tre analysekapitlene vil jeg i et eget kapittel se på hvordan mine informanter forholder seg til noen av temaene som har blitt tatt opp i dette kapitlet, og om det eventuelt har dukket opp noen nye elementer gjennom intervjuene som ikke trekkes frem i litteraturen. Men først et eget kapittel om hvordan selve undersøkelsen har blitt utført og hvordan jeg ellers har gått frem i arbeidet med oppgaven.

3. Fremgangsmåte og forskningsmetode

Jeg vil i dette kapitlet gjøre rede for arbeidsprosessen i denne studien. For å gjøre det lettere å følge prosessen vil fremgangsmåten og forskningsvalgene presenteres mest mulig kronologisk. Jeg vil gjøre rede for de valgalternativene jeg har stått overfor og best mulig forklare hvorfor jeg valgte som jeg gjorde, slik at det skal være lettere for leseren å selv vurdere produktets kvalitet. Jeg ønsker her særlig å belyse forskningsspørsmålets utvikling. Denne viser at kvalitativ forskning kan være en runddans mellom teori, empiri og analyse. Siden en av hensiktene med kvalitativ forskning er å utforske et nytt område eller noe kjent på en ny måte, er det et poeng å være åpen også for det uventede (Widerberg 2001). Konsekvensen av denne åpenheten har for meg vært at problemstillingen og valg av fokus for studien, har endret seg flere ganger i løpet av prosessen.

3.1 Utarbeiding av forskningsspørsmål

Etter å ha bestemt meg for tema for masteravhandlingen og reflektert litt over hva som skulle undersøkes og hvordan, startet jeg arbeidet med prosjektskissen. Den skulle fungere som en guide i det videre arbeidet og hjelpe meg til å legge opp en arbeidsplan som kunne realiseres innenfor tidsfristen for levering av oppgaven. Siden temaet var ukjent for meg fra før, var det naturlig å starte med å sette seg inn i noe relevant litteratur. Dette var viktig som bakgrunnsinformasjon til utvikling av forskningsspørsmålet. Jeg ville se om det var noe forskning jeg kunne bygge videre på, og om jeg kunne finne et forskningsspørsmål som var nytt og annerledes i forhold til tidligere forskning.

Som nevnt i innledningen er det skrevet mye om tverrvitenskap og jeg så fort at det var mye å ta av. Da jeg var del av et større prosjekt hadde jeg den fordel at andre allerede hadde begynt å orientere seg i denne jungelen av litteratur, og jeg ble henvist til noen kortere bidrag jeg kunne starte med. Til utformingen av prosjektskissen satte jeg meg først og fremst inn i nordiske bidrag, fordi jeg selv skulle se på tverrvitere i en norsk kontekst. Mine kunnskaper om feltet ble også supplert av veileder som selv hadde erfaringer med tverrvitenskapelig samarbeid fra kvinne- og kjønnsforskningsfeltet. I samarbeid jobbet vi frem ideer om hva som kunne "lures på".

Gjennom det forskere skriver om tverrvitenskap, samtaler med en professor med tverrvitenskapelig erfaring og med bakgrunn i intervjuundersøkelsen gjort av Whisted og Mathisen (1995), utvidet jeg min forståelse av fenomenet. På bakgrunn av dette utviklet jeg det første forskningsspørsmålet jeg ville ta utgangspunkt i: *Hvordan gjøres tverrvitenskapelig forskning i praksis? Hva fremmer og hva hemmer tverrvitenskapelig samarbeid?* Denne typen spørsmål er inspirert av Dorothy Smiths perspektiv på hvordan sosiologisk forskning bør drives. I denne måten å forske på ligger fokus på sosiale mønstre og sammenhenger. Det er ikke individet som står i sentrum av analysen, men individene blir sett på som bærer av sosiale mønstre (Widerberg 2001: 59). Forskningsspørsmålet utviklet seg videre gjennom prosjektet, og individet fikk litt større plass enn ventet etter hvert.

3.2 Metodevalg

Ulike metoder gir ulike typer svar (Widerberg 2001). Å bruke et forskningsspørsmål jeg trodde jeg kunne få svar på gjennom intervjuer var bevisst. I en masteroppgaven står en fritt til selv å velge hva en ønsker å studere, så hvorfor ikke velge et forskningsspørsmål som tilsvarer en metode jeg har lyst til å prøve. Jeg liker å snakke med folk og er ikke redd for å stille spørsmål, derfor tror jeg intervjuet ligger mitt hjerte nærmest. Mitt forskningsspørsmål, slik det startet, kunne også til en viss grad besvares gjennom dokumentanalyser. Dette har blitt gjort i forbindelse med EU-prosjektet av Widerberg og Jordheim-Larsen som har analysert programnotatet og programstyrets egevaluering. Det som da gjenstod var å gå til enkeltforskerne som selv hadde utført forskningen.

Gjennom å intervju forskerne om forskningsprosessen, kan de gi en dypere innsikt i hvordan de selv mener tverrvitenskapelig samarbeid faktisk gjøres. Jeg ville høre om forskernes egne oppfatninger av tverrvitenskap og om hvordan de forstod sin egen vitenskapelige utvikling. Jeg ønsket med andre ord å få fram deres forståelse. Skrevne dokumenter gir ikke alltid like grundig inntrykk av hva det er som har foregått, særlig ikke for utenforstående. Det som jeg i ettertid ser kunne vært interessant, er å observere på et eller flere seminarer i regi av et tverrvitenskapelig prosjekt. Gitt oppgavens utstrekning, og at det aktuelle forskningsprosjektet var avsluttet, ble dette ikke gjort.

3.2.1 Intervjuguide

Med bakgrunn i forskningsspørsmålene utviklet jeg en intervjuguide. Den skulle være mitt hjelpemiddel i intervjusituasjonen og et oversatt uttrykk for hva jeg ønsket å analysere (Widerberg 2001). For å finne ut hvordan tverrvitenskapelig samarbeid gjøres, ville jeg intervjuere forskere som hadde vært del av et prosjekt under Program for kulturstudier. For å ta utgangspunkt i noe konkret, ville jeg spørre om hva som skjedde under prosjektperioden og samarbeidet mellom forskerne på prosjektet. Dette var det første jeg ville ta opp i intervjuene. Altså, hvorfor de hadde vært med på prosjektet, hvordan det tverrvitenskapelige samarbeidet hadde blitt utført og hva de selv fikk ut av det. Deretter ville jeg spørre om hvor det tverrvitenskapelige hadde kommet inn i arbeidet deres, var det i forbindelse med temaet, fremgangsmåten eller i analysen? Jeg ville så prøve å få dem til å beskrive hvordan det daglige samarbeidet mellom forskerne hadde artet seg, og hvilke problemer og hindringer de møtte. Derfor hadde jeg en del spesifikke spørsmål som gikk på hva som skjedde i gruppesammenheng i prosjektperioden. Med utgangspunkt i programstyrets midtveisevaluering, hadde jeg grunnlag for å tro at det på noen av prosjektene hadde vært et tett samarbeid mellom forskerne. Jeg ville avslutte intervjuet med å gå inn på mer personlige meninger om prosjektet, tidligere erfaring med tverrvitenskapelig arbeid og deres syn på tverrvitenskapelig samarbeid mellom samfunnsfag og humaniora. Dette første utkastet til intervjuguiden (vedlegg 1) var et allment utkast, som måtte tilpasses etter at informantutvalget var klart. Jeg vil komme tilbake til hvordan jeg bearbeidet intervjuguiden videre, særlig etter det første intervjuet.⁷

3.3 Utvalg

Jeg var ikke delaktig i alle utvalgsbeslutningene, men synes det er riktig å gjøre rede for hele utvalgsprosessen siden denne er avgjørende for hvordan mitt prosjekt har utviklet seg og blitt gjennomført.

⁷ Jeg har lagt ved to ulike intervjuguides (den første og den siste) for å vise hvordan den har endret seg. Intervjuguide for forsker 1, se vedlegg 1, intervjuguide for forsker 7, se vedlegg 2.

3.3.1 Forskningsprogrammer

At det var nasjonale forskningsprogrammer som skulle utredes for å analysere forsøk på å fremme tverrvitenskapelig forskning, ble bestemt av deltakerne på det overordnede EU-prosjektet. Hvilke argumentasjon som ble brukt for dette valget er jeg ikke kjent med. En annen mulighet kunne vært å se på tverrvitenskapelige forskningssentre, noe som jeg etter hvert så kunne vært mer relevant for mitt første forskningsspørsmål.

Neste utvalgsbeslutning ble tatt av Widerberg og Hirsch i samarbeid med representanter fra Norges Forskningsrådet. Programmene Program for kulturstudier (1998-2002) og Program for kjønn i endring (1997-2001) ble valgt først og fremst fordi de begge var åpne for både samfunnsvitenskapelige og humanistiske fag, og la vekt på tverrvitenskapelig samarbeid som et mål i seg selv. For det andre fordi de begge var store programmer initiert, finansiert og administrert av Norges Forskningsråd. For det tredje fordi de var aktive i samme tidsperiode og var slik en del av den samme politikken for og diskusjonene rundt forskning, og dermed sammenlignbare. I tillegg var de begge nummer to i rekken av tre programmer på samme forskningsfelt. Dette gjorde det mulig å se litt på de historiske linjene for tverrvitenskap på programnivå. Det er også interessante forskjeller mellom programmene. Den mest opplagte var forskjellen i tematisk fokus, men viktigst i denne sammenhengen er den ulike institusjonaliseringen disse to forskningsfeltene har gjennomgått. Det har lenge vært et spørsmål om kvinne- og kjønnsforskning skal bli en egen disiplin; feltet har allerede eget senter i alle de norske universitetsbyene. Dette er ikke tilfelle med kulturforskning, selv om det en stund (noen år på nittitallet) var et senter for kulturforskning i Bergen; ”Senter for europeiske kulturstudier” (Widerberg og Jordheim-Larsen 2005).

Videre skulle jeg selv velge hvilket program jeg ville gå nærmere inn på. Jeg hadde interesse for begge felt og syntes begge programmene virket tematisk interessante. Vi var to studenter på prosjektet som skulle engasjere oss i hverandres arbeider og ha gruppeveiledninger sammen med veileder og forskningsassistent (Camilla Jordheim-Larsen, som etterfulgte Hirsch). Det var derfor interessant om vi begge valgte det samme programmet. Den andre studenten valgte å se på begrepet kulturdialog som blir nevnt i programnotatet til Program for kulturstudier og ønsket å skrive en oppgave om forskningsformidling i forbindelse med

dette programmet⁸. Det ble da naturlig at jeg også valgte å se nærmere på Program for kulturstudier.

3.3.2 Prosjektet: Det Nye

Program for kulturstudier var som nevnt et stort program med mange underprosjekter. Det var ingen enkelt sak å skulle velge et av dem. Takket være gode nettsider (www.uib.no/kul) fikk jeg en grei oversikt over hva de ulike prosjektene hadde handlet om, hvilke forskere og hvilke fag som hadde vært involvert. Det første kriteriet var å velge et prosjekt med en blanding av samfunnsvitenskapelige og humanistiske fag. Det andre kriteriet var å velge et prosjekt med mange nok personer slik at jeg fikk de intervjuene jeg trengte. Det tredje var å velge et prosjekt jeg syntes var interessant og hadde lyst til å gå nærmere inn i. En kan si mye om ulike utvalgsmetoder i kvalitativ forskning, men har en mulighet til det, tror jeg at det kan være lurt å velge det en har mest lyst til. Inspirasjon, kreativitet og det å bruke seg selv blir av erfarne forskere sett på som viktig ved bruk av denne forskningsmetoden. Widerberg er en av dem som fremhever viktigheten av dette for at arbeidet skal bli lystbetont (Widerberg 2001).

I midtveiseevalueringen gjort av programstyret selv, vurderes det hvor tverrfaglig forskningen under programmet hadde vært til da. De mener å finne tre ulike modeller for hvordan det forskes tverrfaglig. For det første ved hjelp av interne seminarer der relevant teori og metode tas opp og deltakernes bidrag drøftes. For det andre var det noen prosjekter der forskerne samarbeidet aktivt og utvikle et felles perspektiv. Den siste modellen for tverrvitenskapelig forskning de fant, var noen prosjekter der prosjektlederen selv skrev sammen perspektiver og resultater fra de andre delprosjektene (Egenevaluering for Program for kulturstudier 1998-2000). Modell nummer to passet bra til min problemstilling om "*hvordan gjøres tverrvitenskap?*", jeg ønsket å gå dypere inn i hvordan de løste de såkalte kommunikasjonsproblemene jeg hadde lest om at et slikt samarbeid kan føre med seg og hvordan de jobbet fra dag til dag med prosjektet. I egnevalueringen ble det nevnt ett prosjekt som hadde jobbet på denne måten, men det var et lite prosjekt, med bare fire involverte forskere som alle var fra samfunnsvitenskapelige disipliner. Derfor skrev jeg en e-

⁸ Se: Viland, Christine (2006): *Fra kulturdialog til kulturmelding. En sosiologisk undersøkelse av forholdet mellom forskning, formidling og politikk.*

post til Tor Lunde-Larsen, vår kontaktperson i forskningsrådet, der jeg la frem planene mine og spurte om han hadde noen tips til hvilke prosjekt jeg kunne velge. I svaret jeg fikk, nevner han Det Nye som et prosjekt der mange ulike folk og fag hadde jobbet sammen. Han kunne ikke si hvilken modell dette samarbeide kunne passe inn i, og mente at prosjektet mest sannsynlig sprengte rammene for en slik kategorisering. Han mente spørsmålet heller kunne være på hvilken måte det tverr- og flerfaglige ble håndtert i et så vidt og mangslungent prosjekt. Han visste også at prosjektlederen hadde ledet mange spennende tverrfaglige prosjekter innenfor kulturprogrammene, og mente at hun måtte være en interessant samtalepartner.

Prosjektlederen for Det Nye ble kontaktet av Widerberg og Jordheim-Larsen med en intervjuforespørsel i forbindelse med deres datainnsamling til EU-rapporten. Med positiv respons og avtalt intervju dro vi alle tre til Bergen for å møte henne. Jeg skulle være med for å lære mer om hvordan en gjør kvalitative forskningsintervjuer, og for selv å kunne stille henne noen spørsmål som var relevante for mitt prosjekt. Prosjektet hadde en egen link på nettsidene til PKUL (www.uib.no/kul) der det stod om det overordnede temaet, og litt om alle delprosjektene med navn på de aktuelle forskerne. Det stod ikke noe om hvordan samarbeidet hadde blitt utført, om hva som hadde kommet ut av de enkelte prosjektene eller hvorvidt forskerne hadde tatt del i hverandres prosjekter. Under intervjusamtalen med prosjektlederen kom det frem at prosjektet hadde vært et paraplysamarbeid som i hovedsak bestod av seminarer og konferanser. Alle delprosjektene ble utført av enkeltpersoner og ikke i nært daglig samarbeid med de andre prosjektdeltakerne. Jeg spurte likevel prosjektlederen om det var noen spesielle av deltakerne hun mente jeg kunne snakke med om tverrvitenskapelig samarbeid, og hun nevnte da tre personer hun mente var særlig relevante i denne sammenhengen.

Jeg ble etter dette litt usikker på forskningsspørsmålet jeg hadde valgt. Jeg så at virkeligheten ikke helt stemte med det jeg hadde forestilt meg, hvor forskere fra ulike disipliner hadde et daglig samarbeidet, og som i detalj kunne fortelle meg hvordan dette arbeidet utførtes. Jeg vurderte flere av de andre prosjektene under programmet, og hadde kontakt med en annen prosjektleder, men fant av flere grunner frem til at "Det Nye" ble det beste alternativet. For det første hadde jeg allerede intervjuet som ble gjort med prosjektlederen. For det andre var det et prosjekt som involverte hele 25 forskere. For det tredje var det et av de prosjektene jeg syntes så mest tematisk interessant ut. Og sist, men

ikke minst var det sannsynlig at også de andre prosjektene hadde den samme type samarbeid, det vil si at akkurat det jeg var ute etter ikke fantes i dette programmet i det hele tatt.

3.3.3 Informantutvalg

Til tross for usikkerheten rundt vinklingen på problemstillingen, valgte jeg likevel å gå i gang med intervjuene for å få litt mer avklaring rundt hva programforskning egentlig dreide seg om. Jeg valgte å bruke den intervjuguiden jeg allerede hadde. Men der jeg skulle spørre om hvordan de gjorde det tette gruppesamarbeidet i prosjektet, ville jeg heller spørre om seminarene og konferansene som hadde vært, og diskusjonene og samtalene der (for intervjuguide se vedlegg 1).

I valget av informanter prøvde jeg å dele gruppen likt slik at jeg hadde like mange fra samfunnsvitenskapen som fra humaniora. Jeg ønsket også å ha noen eldre etablerte forskere og noen yngre, som gjerne hadde vært stipendiater under prosjektperioden og dermed ikke var så akademisk etablerte. Det ble etter hvert også interessant om de nå jobbet på et rent disiplinstitutt eller på en flerfaglig institusjon. Jeg begynte ikke direkte med de personene prosjektlederen hadde anbefalt, men tok først en av forskerne som stod oppført og som holdt til her i Oslo. Dette var fordi de anbefalte forskerne bodde i en annen by, og at det av praktiske grunner var best om jeg fikk treffe dem alle på en og samme tur, noe som tok litt tid å få avtalt. En annen fordel med å vente, var at jeg da kunne være mer forberedt med en redigert intervjuguide, når jeg først skulle ha flere intervjuer rett etter hverandre. Dette viste seg å være en bra taktikk. Det første intervjuet jeg gjorde med den opprinnelige intervjuguiden viste seg å bli retningsgivende for nye spørsmål og ny vinkling av problemstillingen. Det gav meg også tid til å skrive ut intervjuet og gå igjennom det med de andre på gruppeveiledning, og slik få nye ideer til vinklingen av oppgaven.

Utvalget ble så gjort litt etter litt, der jeg prøvde å velge ut resten av informantene i forhold til de jeg hadde fått anbefalt, slik at det stemte best mulig med de nevnte kriteriene for utvalget. Utvagens størrelse er gitt ut fra oppgavens omfang og tidsperspektiv. Jeg gjorde syv intervjuer med forskere fra prosjektet Det Nye. I tillegg deltok jeg på intervjuet med styrelederen for "Program for kulturstudier" og intervjuet med prosjektlederen for Det Nye som ble gjort i forbindelse med arbeidet med EU-rapporten. Styrelederen og prosjektlederen snakket også om en del av de spørsmålene jeg tar opp i mine intervjuer, og jeg har derfor valgt å la de to telle som intervjuer i mitt utvalg.

Intervjuene ble gjort over en periode på tre måneder, og varte mellom en og halvannen time. Jeg kontaktet informantene først via e-post med informasjon om prosjektet, min oppgave og hvordan jeg hadde funnet frem til dem. Jeg informerte også litt om hva intervjuet ville ha fokus på, hvor lenge det omtrent ville vare og at materialet også kunne bli brukt av Widerberg og Jordheim-Larsen i deres rapport, men at det i begge tilfeller skulle anonymiseres. De fleste svarte raskt og med positiv respons, noen sendte jeg e-posten til to ganger før jeg fikk svar, men da med positiv respons. Det var bare en av dem jeg tok kontakt med som, av praktiske årsaker, ikke kunne stille. Etter vi hadde fått til en avtale, fulgte jeg opp med en nærmere beskrivelse av hva intervjuet skulle handle om når avtalen var nærmet seg. På denne måten kunne informanten forbrede seg litt på hvilke temaer jeg ønsket å diskutere. Dette ble ikke gjort med det første intervjuet, og det kom frem at informanten var usikker på hva det var vi skulle snakke om. Jeg opplevde det som en fordel for både meg og informanten at de visste litt mer på forhånd om akkurat hva vi kunne komme inn på i intervjuet, men ikke alle temaene var like relevante for alle informantene. Noen av dem som ikke hadde vært så tett knyttet til prosjektet satte spørsmålsteget ved at jeg ville prate med dem om "Det Nye", og trodde at de ikke husket så mye av det. Men siden oppgaven etter hvert utvidet seg til å handle om mer enn det konkrete prosjektsamarbeidet, forklarte jeg at vi likevel kunne ha mye interessant å prate om.

3.4 Intervjuene

3.4.1 Hvilken type intervju?

Jeg gikk i gang med intervjuene relativt raskt og utsatte slik mye av lesningen til senere. Dette var et bevisst valg fordi dette var et ukjent felt, men med mye litteratur. For å unngå å lese irrelevant litteratur, ville jeg heller se hva empirien kunne fortelle før jeg bevegde meg videre inn i teorien. Jeg følte likevel at jeg var godt forbredt, ikke minst på grunn av samtalene med veileder på forhånd. Kvalitativ forskning kan ikke planlegges ned i minste detalj og empirien vil ofte by på overraskelser, nye emner og nye innfallsvinklinger (Widerberg 2001). Dette fikk jeg erfare gjennom prosjektet og var glad for at jeg ikke hadde brukt mer tid på lesing først, nå kunne jeg heller lete etter litteratur som kunne belyse min empiri og ikke omvendt.

Jeg hadde forbredt meg ved å innhente litt bakgrunnskunnskap om personen. Det lå mye informasjon på nettet og mange arbeidsplasser har gode nettsider med informasjon om hvilke temaer personen jobber med, litt om bakgrunnen og gjerne også en CV med en liste over publikasjoner. Jeg var også godt forberedt med en intervjuguide med en bred tilnærming der jeg hadde konkretiserte spørsmål om flere ulike temaer, slik at jeg lett kunne spille videre på de temaene som viste seg å være mest relevante for informanten. Siden oppgaven min var å finne ut om forskernes egne oppfatninger av og erfaringer med tverrvitenskap, og dette var noe jeg visste lite om selv, valgte jeg en åpen intervjuform der jeg gav informantene mest mulig frie tøyler og konsentrerte meg om å stille oppfølgingsspørsmål. Jeg ønsket å være åpen for å høre deres historie og deres forståelser, og for at det kunne dukke opp temaer og problemstillinger jeg ikke hadde forutsett og tatt med i intervjuguiden. Dette syntes jeg fungerte veldig fint, og etter hvert intervju ble guiden utvidet eller endret som følge av hva informanten hadde tatt opp.

3.4.2 Hvor?

Fire av intervjuene fant sted på kontoret til informanten, to på kafé, ett på kontoret til Widerberg (intervjuet med styrelederen), ett på et grupperom på Blindern og ett i kantinen på arbeidsplassen til informanten. De ulike settingene for intervjuet fungerte på ulike måter, med sine fordeler og ulemper. Kaféstøy kan gjøre det litt vanskelig å transkribere intervjuet i etterkant, men er veldig hyggelig og uformelt. På kontoret til informanten er det stille og konsentrert, men en kan lett bli avbrutt av telefoner og kolleger som stikker innom. Jeg lot informantene bestemme selv hvor det passet best for dem å gjennomføre intervjuet for at det skulle bli enklest mulig for dem å delta, og så dette hensynet som viktigere enn hvor jeg selv syntes det var best å være.

3.4.3 Intervjusituasjonen

Jeg startet intervjuet ved å informere om prosjektet, både mitt eget og EU-prosjektet, si at materialet skulle anonymiseres og nevnte hovedpunktene i intervjuguiden. Deretter åpnet jeg med å spørre om hvorfor og hvordan informanten hadde blitt med på prosjektet. Dette svarte de fleste utfyllende på, og jeg tok tak i det de sa og stilte oppfølgingsspørsmål, gjerne spørsmål som egentlig hørte hjemme lengre ute i guiden. Jeg prøvde å få det til slik at vi var innom alle de ulike temaene i guiden, men det ble veldig ulikt akkurat hvilke spørsmål jeg

stilte til de forskjellige. Noen hadde mye å fortelle om ett av temaene for intervjuet, andre temaer ble det derfor ikke snakket så mye om, mens andre svarte mer direkte på de spørsmålene jeg stilte fra intervjuguiden. På grunn av den åpne tilnærmingen ble alle intervjuene veldig forskjellige og med helt ulikt fokus.

Å bli en god intervjuer krever mye erfaring. Intervju krever evne til å lytte (Widerberg 2001), noe jeg etterstrebet, men ikke alltid fikk helt til. I slike halvstrukturerte dybdeintervjuer kan det være vanskelig å få oversikt, og i begynnelsen var jeg stresset for å prøve å komme igjennom alle spørsmålene til avtalt tid. Men jeg skjønnte etter hvert at det kanskje ikke var så farlig og gav heller mer frie tøyler, noe som førte til at jeg slappet mer av. Det var ikke i alle intervjuene jeg fikk dekket alle temaene i guiden, ofte fordi det ikke var tid, eller fordi jeg selv ikke følte at det var så relevant for denne personen. Til tross for at jeg rett etter intervjuet kunne føle at det hele hadde blitt litt kaotisk, så jeg da jeg begynte å transkribere at jeg hadde fått mye materiale å jobbe videre med.

I det første intervjuet ble jeg også litt overrumplet av det uvante i situasjon og over at temaet var uvant å prate om. Jeg hadde jo lest mye om slike intervjuer, og til og med vært med å observerte to intervjuer i forkant. Vi hadde også diskutert mye tverrvitenskap i gruppen, men det var likevel ikke noe jeg selv hadde prøvd og kunne ikke spille på egne erfaringer. Jeg mener ikke at dette nødvendigvis var negativt, noe jeg vil komme tilbake til straks, men det gjorde meg mer usikker i selve intervjusituasjonen enn forventet. Jeg var godt forberedt, med mange skriftlige spørsmål, men det var annerledes å si dem muntlig. Sånn sett hadde det kanskje vært bra å ha et prøveintervju først, noe vi diskuterte i gruppen, men valgte å ikke gjøre fordi vi heller var med og observerte intervjuer før vi selv skulle gjøre det.

3.4.4 Å forske på forskerne

Å skulle forske på forskere hadde den fordel at jeg møtte mye positiv respons og fikk veldig hyggelige informanter som hadde forståelse av min situasjon. Dette gjorde nok mye av arbeidet med oppgaven enklere enn om jeg skulle intervjuet en nesten hvilken som helst annen gruppe. Selv om jeg var litt usikker siden dette var et ukjent og litt avansert tema, var det ingen av informantene som fikk meg til å føle meg utrygg av den grunn. De hadde alle selv vært student en gang og noen av dem var nå som veiledere, vant til å forholde seg til studenter. Men en viktig forskjell mellom oss var akkurat dette, at jeg var student og aldri hadde drevet med tverrvitenskapelig forskning, eller forskning i det hele tatt. Jeg har derfor

kommet til å tenke på hvordan materialet hadde vært dersom det hadde blitt samlet inn av en erfaren forsker? Det ville antagelig blitt stilt både andre spørsmål og gitt andre svar. Jeg tror fordelen min ved å være student i akkurat denne intervjusituasjonen, var at jeg fikk mange eksplisitte og gode forklaringer på hva det var de mente. I et intervju gjort av en forsker med erfaring fra tverrvitenskapelig arbeid, kunne det lett blitt mindre innhold og mer av typen ”ja, du vet hva jeg mener...” . Jeg kunne også stille, for dem, noen naive spørsmål, uten at jeg selv følte meg dum.

3.5 Å komme frem til et forskningsspørsmål

Med et fleksibelt kvalitativt opplegg hadde jeg mulighet til å tilpasse forskningsspørsmålet de erfaringene jeg gjorde i møte med feltet. Dette var en stor styrke da temaet var ukjent for meg, og slik hadde jeg mulighet til å forfølge avstikkere fra den opprinnelige problemstillingen. Det første intervjuet var særlig retningsgivende i forhold til endringer i både innholdet i, og oppbygningen av intervjuguiden. Jeg oppdaget at mange av spørsmålene mine var litt vanskelige for henne å svare på. Hovedproblemet var at mange av spørsmålene gikk på spesifikke ting som skjedde for 3-7 år siden. For en forsker som skriver prosjektsøknader hele tiden og har vært med på mange slike store prosjekter og programmer, ofte med noen av de samme forskerne, er det ikke så lett å huske tilbake og skille det ene fra det andre. Han var heller ikke en av dem som var mest involvert i prosjektet, og mange av mine spørsmål om hva som hadde skjedd på seminarene og konferansene ble litt vanskelige. Noen spørsmål var ikke relevante, sånn som programstyrets aktivitet, noe jeg etter hvert kuttet ut. Andre spørsmål var vanskelige å svare på, som for eksempel hvordan en har blitt inspirert av andre kan være litt vanskelig å sette ord på. Jeg spurte også etter problemer med det tverrvitenskapelige samarbeidet i prosjektet, for jeg ville jo vite alt om hvordan problemene hadde blitt løst. Dette fikk jeg lite respons på. Jeg tror grunnen var at tverrvitenskap kan defineres på mange forskjellige måter, og i dette prosjektet var det ikke et krav at de sammen skulle komme frem til en konklusjon som alle kunne underskrive.

Slik gikk intervjuene over til å handle litt mer om personene og hvilke tverrvitertyper disse forskerne er. Jeg omformulerte en del av spørsmålene i guiden, la til noen og trakk fra andre. De tilleggsspørsmålene jeg kom med, gikk på nettverk og hvilken betydning dette har hatt for dem. Syn på egen disiplin og dens grenser, hvor grensene går, hvordan de trekkes opp og

om de har hatt noe å si for de faglige valgene intervjupersonen har tatt. Til slutt ville jeg spørre litt om fremtidsplaner og deres faglige identitet som forsker. Det som falt bort var i hovedsak forsøket på å følge prosjektet fra søknad til slutt, og detaljerte spørsmål om seminarene og programstyrets aktivitet. Flere av spørsmålene jeg ikke fikk så god respons på hos den første informant, lot jeg likevel stå fordi jeg viste at jeg senere skulle treffe noen som var tettere knyttet til prosjektet. Dette viste seg å være lurt. Selv om jeg synes det første intervjuet var veldig lærerikt, og følte at jeg hadde fått svar på en hel masse, ble jeg overrasket over hvor mange forskjellige svar jeg fikk, og hvor ulike tanker og assosiasjoner informantene hadde. Av dette har jeg lært at det kan være lurt å stille spørsmålene selv om du tror at du vet svaret.

Den nye vinklingen på oppgaven ble etter de tre – fire første intervjuene: ”Tverrviterne – om tverrvitenskapelige strategier i lys av personlighet, fag, posisjon, ideologiske og strukturelle forhold”. Når, hvordan, hvorfor og av hvem gjøres tverrvitenskapelig forskning? Hvilken rolle spiller faktorer som personlighet, fag, posisjon, ideologiske og strukturelle forhold (ressurser, nettverk og paradigmer) når det gjelder tverrvitenskapelige forskningsvalg? Det var disse faktorene jeg tolket, gjennom å lese intervjuutskriftene, at kunne ha en betydning for forskeres tverrvitenskapelige forskningsvalg. På denne måten kan forskningsspørsmålet også ses som et funn i undersøkelsen. Ellers fant jeg det relevant å fokusere på hvilke muligheter og hindringer de tverrvitenskapelige forskerne møtte, og hvordan de vil definere seg selv som forskere.

Tittelen *Tverrvitere* kan indikere et større personfokus enn det som egentlig er tilfellet. Studiet endret seg til å handle mer om personer enn om et prosjekt, men jeg har fortsatt fokus på strukturer og faktorer rundt personen, og ikke så mye direkte på personens personlige egenskaper.

3.6 Behandling av intervjumaterialet

3.6.1 Både transkripsjon og sammendrag

Alle intervjuene ble tatt opp på minidisk med samtykke fra informanten og skrevet ut ordrett, men uten å ta med nøling og tegn for pauser. Dette kuttet jeg ut for å spare tid og fordi jeg ikke skulle analysere språket og måter å snakke på. Transkribering av intervjuer er

tidkrevende, men en fordel med å skrive en komplett intervjuutskrift var at jeg kunne bruke den til å se og lære om hvordan jeg fungerte som intervjuer, slik at jeg var bedre forberedt til neste intervju. Transkripsjonene gjorde det også lettere å beholde det åpne fokuset til temaet, fordi det gir en mulighet til å lese samtalen flere ganger, og sannsynligheten for å feiltolke materialet blir mindre. Jeg kunne også se bedre hvordan jeg styrte intervjuet og dermed materialet jeg fikk. I tillegg skrev jeg korte sammendrag av intervjuene rett etterpå, der jeg oppsummerte både hvordan jeg synes det hadde gått og hva som var hovedtrekkene i det de hadde fortalt. Jeg skrev disse sammendragene fordi de kanskje kunne gi meg et helhetsbilde som kunne bli vanskelig å finne igjen i intervjuutskrift, og fordi det skulle hjelpe meg å holde et bilde av intervjupersonen levende i hukommelsen (Widerberg 2001).

3.6.2 Ethiske vurderinger

Gitt oppgavens tilnæringsmåte fra starten av, at jeg ikke var interessert i intervjupersonene som personer, men i hva de kan si om tverrvitenskapelig samarbeid, er noe som gjør prosjektet mindre følsomt både for intervjueren og intervjupersonen. Begge kan føle seg trygge, intervjueren snoker ikke i privatlivet til informantene og informantene trenger ikke utlevere seg (Widerberg 2001: 59). Men hvorvidt en er interessert i personene eller ikke, hvorvidt en snoker i privatlivet til informantene eller ikke, og hvorvidt informasjon er sensitiv eller ikke, kan være veldig vanskelige spørsmål å avgjøre. Jeg trodde ikke et tema som tverrvitenskap skulle føre med seg noen slike spørsmål i det hele tatt. Men jeg opplevde at noen av intervjuene mine fikk mer fokus på personen enn planlagt fra starten av fordi hele prosjektet, som nevnt, endret litt vinkling etter det første intervjuet. Jeg fikk høre noen ”forskerbiografier” som var, om ikke akkurat sensitive, i alle fall veldig personlige, og noen opplevde jeg også som såre. Selv om jeg hadde inntrykk av at dette var noe de selv ønsket å fortelle, var det jeg som kom og brakte det på banen. Ønsket om å gi meg den riktige fortellingen gjorde i noen tilfeller at minner som nesten var fortrent (som informantene selv uttrykte det) kom frem, og gamle følelser ble vekket til liv igjen. Jeg velger likevel å bruke denne informasjonen, men uten å utpensle den.

Delvis anonymisering

Jeg tilbød alle informantene konfidensialitet fra starten av. På denne måten kunne informantene føle seg fri til å si hva de ville. For noen av informantene var det viktig å bli anonymisert, fordi de ikke ønsket å måtte stå offentlig til rette for det de sier og mine

tolkninger av det, utenfor miljøet. Derfor har jeg byttet om på noen av dataene for noen av informantene. Men ikke alle informantene har blitt anonymisert på denne måten. Om en kjenner til miljøet, kan trolig noen av personene være lett gjenkjennelige siden jeg skriver litt om bakgrunnen deres, hvilke fag de har tatt og hvilken type arbeidsplass de jobber på. Jeg har likevel valgt ikke å oppgi navn på informantene fordi, slik jeg ser det, er ikke informantenes eksakte identitet viktig for oppgavens mål, innhold og analyse. Forskerne har selv fått bestemme grad av anonymitet etter teksten var ferdig og jeg vil kalle resultatet for delvis anonymisering. Det positive med å slippe en fullstendig anonymisering, er at jeg da kan bruke faktorer som fag, type arbeidssted og grad av etablering som forsker, i analysen, og se det forskeren sier i lys av de ulike forutsetningene de snakker ut i fra. Jeg har gitt hver informant ett nummer, og vil ved alle sitater henviser til forskernummer.

Når det gjelder oppbevaring av materialet, har jeg ikke skrevet navn på intervjuutskriftene, men merket dem med tall og mine initialer. Det samme har jeg gjort med minidiskene. Kodene og navene har jeg ført opp på en egen liste som blir forvart atskilt fra det øvrige materialet. Prosjektet ble meldt til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste, der alle forskningsprosjekter som innebærer innsamling av data, skal meldes.

Sitering

Jeg har jeg sitert mye ordrett, men kuttet ut noe forstyrrende nøling og ufullførte setninger. Jeg har ikke gjort om på sitatene til et mer korrekt skriftlig språk fordi det da vil innebære en risiko for feiltolkning fra min side, og sitatet kan bli vinklet feil i forhold til det informanten faktisk sier. Dessuten syntes jeg de fleste muntlige formuleringene var gode, og de fremhever det fakta at det er individer det her handler om, og at kildene er muntlige.

3.6.3 Analysen

Analyse er en fortolkningsprosess som foregår gjennom hele undersøkelsen, fra begynnelse til slutt (Widerberg 2001:116). Dette kapitlet er et forsøk på å gjøre best mulig rede for denne analyseprosessen. Jeg har analysert underveis på flere måter, både ved utformingen og omforming av intervjuguiden. Også ved oppsummeringen og transkripsjon av intervjuene har jeg tenkt på hvilke temaer som er sentrale. Det kan være vanskelig å sette ord på akkurat hva det er som skjer og hvorfor en tar de valgene en tar, og av og til må en bare stole på sin egen forskerintuisjon.

Det man imidlertid forbinder med begrepet analyse, er analysen av det innsamlede materialet, i mitt tilfelle, de kvalitative forskningsintervjuene. Siden dette er en eksplorerende studie har jeg valgt en empirinær tilnæringsmåte, det vil si at jeg har hentet temaene i oppgaven fra det empiriske materialet, og belyser temaene med sitater fra intervjuene (Widerberg 2001:127). Jeg trekker ikke inn andre undersøkelser og annen litteratur i de tematisk inndelte analysekapitlene (kapittel 4, 5 og 6). Årsaken til dette er at jeg i første omgang vil fokusere på mitt eget materiale, ta det på alvor og gi det en sjanse før jeg ser det i lys av andres materiale og tanker om temaet. Widerberg mener man alltid bør gå i dybden på sitt eget materiale før en leser og tolker materialet ut ifra andres begreper og funn. På denne måten har jeg bedre sjanse til å oppdage andre og nye mønster og sammenhenger i mitt eget materiale. I analysearbeidet ønsket jeg å være åpen for eventuelle nye temaer og vinklinger i forhold til mine opprinnelige ideer og forestillinger. For å få til dette fulgte jeg mange av tipsene for analysering Widerberg kommer med i sin bok: *Historien om det kvalitativt forskningsprosjekt* (Widerberg 2001:116-136), men utarbeidet mitt eget system for fremgangsmåte.

Valg av temaer

Først foretok jeg en råanalyse der jeg tok for meg ett og ett intervju og skrev ned det jeg synes var spesielt ved dette intervjuet, ut ifra hvordan jeg husket det og ut ifra referatet jeg hadde skrevet umiddelbart etter intervjuet. Om det var vanskelig å huske, skumleste jeg intervjuet for å vekke minnene. Deretter gikk jeg igjennom hele intervjuet nøye og noterte meg alt som hadde med dette ”mest spesielle” ved intervjuet å gjøre, i tillegg noterte jeg og merket av alt annet som vakte interesse. Etter å ha gått igjennom alle intervjuene på denne måten, samlet jeg alle temaene og gikk igjennom hvilke intervjuer hvert tema gikk igjen i og hvor jeg kunne finne dem i intervjuet. Slik ble det lettere å få en oversikt over hva intervjuene inneholdt og hvilke temaer som kunne være interessante.

Slik kom jeg frem til en tematisk inndeling jeg syntes var interessant og relevant i forhold til empirien, og bestemte ut fra dette hvor mange analysekapitler jeg skulle dele inn i og hva de skulle handle om. Deretter tok jeg for meg ett og ett tema og gikk igjennom hvert intervju for hvert tema for å lete frem det som ble sagt om akkurat dette, og markerte hvert tema med en egen farge i intervjuene. På denne måten fikk jeg frem gode sitater og uttrykk, jeg klippet sitatene ut (maskinelt) i et eget dokument for hvert tema, skrev noen kommentarer og tanker rundt det og satte kanskje en overskrift for det. Slik kunne jeg samle flere sitater under

samme overskrift. Alle kapitlene inneholder flere undertemaer som også fikk hver sin farge, som for eksempel at pushfaktorer fikk en farge, pullfaktorer en annen. Etter hver gjennomgang av et tema skrev jeg det aktuelle analysekapittelet før jeg tok fatt på neste tema. På denne måten var gjennomgangen av intervjuene ferskt i minne da jeg skrev og jeg håper på denne måten å unngå feiltolkninger som lett kan skje når en plukker intervjuene fra hverandre tematisk og gjerne drar noe ut av en sammenheng.

Etter å ha skrevet de tre analysekapitlene der intervjumaterialet blir presentert, gikk jeg løs på teori- og bakgrunnsmateriale. Noe av det jeg bruker der hadde jeg lest før jeg begynte intervjuene, mens andre bidrag leste jeg først etter å ha jobbet meg gjennom intervjumaterialet. Jeg ville plukke ut den teorien var mest interessant til å belyse empirien og ikke motsatt. Det er som tidligere nevnt mye litteratur som kan relateres til feltet, men jeg har hatt god hjelp av litteraturlister fra noen av rapportene fra EU-prosjektet og har også fått tips av andre professorer på instituttet for sosiologi i Oslo. Ut ifra dette har jeg valgt å ta tak i de mest direkte relevante bidragene jeg kunne finne.

4. Presentasjon av aktører

Jeg vil her presentere det involverte programmet, prosjektet og sentrene, i tillegg til informantene. Dette gjør jeg fordi det følgende kapitelene kan bli litt forvirrende med hensyn til både informanter og programmer, prosjekter og ulike forskningssenter som var involvert i intervju samtalen. I presentasjonen av informantene vil jeg legge vekt på hva det var ved det intervjuet som for meg ble spesielt og viktig.

4.1.1 Program, prosjekt og senter

Program for kulturstudier: Det overordnede forskningsprogrammet, finansiert av Norges forskningsrådet, som prosjektet Det Nye og som noen av forskerne under prosjektet ble finansiert av. En forkortning for programmet er PKUL, og det ble gjennomført mellom 1998 og 2002. Programmet ble nevnt og nærmere beskrevet i innledningen under overskriften *1.1.2 Program for kulturstudier* og i metodekapittelet under *3.3.1 Forskningsprogrammer*. Informanten kalt *styrelederen* var styreleder for dette programmet. Programmet blir i denne oppgaven omtalt som ”det overordnede forskningsprogrammet”, som Program for kulturstudier eller PKUL.

Senter for kulturforskning: Et senter som ble opprettet i Bergen i forbindelse med PKUL (av forskningsrådet), og lagt ned da programperioden var over. Senteret var i hovedsak et administrativt organ som tok hånd om det praktiske under programperioden. Jeg skriver mer om dette senteret under overskriftene: *1.1.2 Program for kulturstudier*, avsnitt 2, og *6.3.2. Senter for kulturforskning både fremmet og hindret*.

Det Nye: Det underprosjektet fra PKUL jeg valgte å se nærmere på. Prosjektet hadde tilholdsted i Bergen og fikk midler til konferanser og seminarer fra PKUL, men bare ett av de individuelle prosjektsøknadene ble fullfinansiert gjennom programmet (en stipendiat). Jeg har intervjuet åtte av forskerne som var involvert i prosjektet, inkludert prosjektlederen. Mer informasjon om prosjektet finnes under *1.1.3 Det Nye* og *3.3.2 Prosjektet: Det Nye*.

Senter for europeiske kulturstudier (SEK): Prosjektlederen for Det Nye var også leder (som eneste ansatt), for dette tverrvitenskapelige forskningssenteret som lå under Universitetet i Bergen. Det var i denne settingen ideen til ”Det nye” oppstod og ble iverksatt. Senteret ble

lagt ned våren 2005. Jeg skriver mer om SEK under 5.5 *Et tverrvitenskapelig forskningscenters strukturelle muligheter.*

4.1.2 Informanter

Jeg ønsker her å presentere de ulike informantintervjuene som er hovedmaterialet i mitt forskningsarbeid, og med dette gi en litt mer helhetlig fremstilling av individene bak analysekapitlene. Alle intervjuene var forskjellige og mange ulike temaer ble tatt opp, jeg vil her legge vekt på det viktigste jeg satt igjen med etter hvert intervju.

4.1.3 Presentasjon av informantene og deres rolle i forhold til prosjektet Det Nye:

Forsker 1 er sosialantropolog og en etablert forsker. Under prosjektperioden arbeidet han med et prosjekt som var finansiert via et annet NFR-program, men han deltok på Det Nyes seminarer og konferanser fordi disse var relevante. Han er tilknyttet et flervitenskapelig forskningsinstitutt. Dette var det første intervjuet jeg hadde, og det ble som tidligere nevnt retningsgivende for oppgavens fokus. Blant annet brakte han betydningen av ens posisjon i academia på banen. Han mener det er lettere for han å være tverrvitenskapelig fordi han ikke er ansatt innen en disiplin, og ikke har noe ansvar for å forsvare disiplinen.

Forsker 2, er pedagog og var doktorgradstipendiat under prosjektperioden. Han var en av to som fikk full støtte til prosjektet sitt av NFR, gjennom Det Nye, slik var han mye involvert i prosjektet. Nå er han ansatt på en en-vitenskapelig institusjon. Det mest spesielle ved dette intervjuet var at han har kjent på kroppen hvor vanskelig det var å være en del av et slikt løst sammensatt prosjekt, uten at deltakerne var samlet på ett arbeidssted. Han mener problemene skyldes universitetets uvilje mot denne typen prosjekter, og forteller at han i løpet av det første året måtte bytte kontor seks ganger. Han er også en av tre forskere i mitt utvalg som kunne fortelle om en opplevelse av å falle mellom alle stoler fordi man beveget seg ut over ens egen disiplins grenser.

Forsker 3 er statsviter og var mye involvert i prosjektets organisering, men fikk ikke finansiert noe eget forskningsarbeid i denne sammenhengen. Han er nå ansatt på et flervitenskapelig forskningscenter. Det mest spesielle ved dette intervjuet var hans forskerbiografi. Der noen av de andre forteller om åpne fag i stadig endring, og der en som

forsker kan føre ”lånte” perspektiver tilbake til egen disiplinen, er hans historie en fortelling om at tilbakeføring av lånte perspektiver ikke lyktes.

Forsker 4 er folklorist og var doktorgradsstipendiat under prosjektperioden. Hun ble finansiert av UiB gjennom et øremerket stipend knyttet til kulturforskning, men hun var også tilknyttet samarbeidet under prosjektet Det Nye. Hun er nå ansatt på en flervitenskapelig institusjon. I intervjuet kommer det frem at hun ilegger prosjektet stor betydning for sin karriere. Under prosjektet arrangerte hun en konferanse, noe hun mener gav henne en god erfaring til senere jobbsøking. Prosjektet dannet grunnlaget for både senere publikasjoner og nettverk. Det var også veldig viktig for henne å være en del av et større felleskap.

Forsker 5 er filosof og søkte om doktorgradsstipend gjennom prosjektet, men fikk ikke støtte, og var bare tilknyttet prosjektet i startfasen. Han fikk doktorgradsstipend fra et flervitenskapelig universitetetsinstitutt senere og holder fremdeles på med graden. Det mest spesielle og viktige ved dette intervjuet, synes jeg var at han snakket om hvor vanskelig det var å være tverrvitenskapelig i sitt eget forskningsarbeid. Det virket på meg som om han etterlyste mer sammenheng innen vitenskapen generelt. Han ønsker å kombinere fagene og se helheter og sammenhenger, men finner dette vanskelig på grunn av fagenes egen disiplinering og egne metoder for forskning. Han etterlyser ”kommunikatorer” som kan bevege seg mellom fagene, og ønsker selv å være en slik. Han forteller også en historie om hvor vanskelig det var for han å få tilslag på en doktorgradssøknad fordi det han ville skrive om, ikke passet helt inn i moderfaget som var filosofi.

Forsker 6 er sosialantropolog og en etablert forsker. Hun var med og søkte om midler til et prosjekt hun fremdeles holder på med i forskningstiden sin, på det envitenskaplige instituttet hun er ansatt på. Denne forskeren fikk heller ikke støtte til eget prosjektet, men deltok på Det Nyes seminarer og konferanser. Det mest spesielle ved dette intervjuet er hvordan hun forteller om faget sosialantropologi som et fag med en slags tverrvitenskap innbygget i faget fordi det hele tiden utvikler seg via andre fag. Hun er av den oppfatning at for en sosialantropolog er ikke tverrvitenskap et bevisst valg, fordi alle som driver med sosialantropologi forholder seg til andre fag.

Forsker 7 er historiker og var med og søkte om midler til et eget prosjekt, noe som var naturlig fordi han hadde sittet som stipendiat på SEK. Han fikk ikke midler til prosjektet, og var bare knyttet til Det Nye i prosjektets startfase. Han er nå tilknyttet en flervitenskapelig

forskningsinstitusjon. Hovedfokuset i dette intervjuet lå på reflektering over hvilke ulike typer tverrvitenskapelige forskningssenter en kan finne, hvorfor de eksisterer og hvordan de fungerer. Han er skeptisk til mange av de mer løst sammensatte tverrvitenskapelige sentrene, lignende SEK, fordi han mener det kommer for lite tung forskning ut av det. Han ser likevel flere fordeler ved slike senter fordi de kan fungere som et fristed for forskere, i forhold til universitetsinstituttene som kan være både trange og trege.

Prosjektlederen er kunsthistoriker og en etablert forsker, leder for SEK og hovedorganisator for Det Nye. Hun er nå ansatt på et envitenskapelig institutt. Det mest relevante for meg ved dette intervjuet var det hun forteller om det tverrvitenskapelige forskningssenteret SEK og de strukturelle vilkårene for et slikt senter. Ellers var tipsene jeg fikk om hvilke forskere jeg burde snakke med gode og viktige.

Styrelederen er folklorist og styreleder for hele PKUL. Han var med og utformet programnotatet og hadde også mye kontakt med de ulike prosjektene under programperioden. Han er ansatt på et flervitenskapelig universitetsinstitutt. I intervjuet får denne forskeren to ulike roller. På den ene siden er han styrelederen for programmet PKUL der han snakker om det organisatoriske rundt programmet. Det er interessant for meg å se det han forteller opp mot det prosjektforskerne sier om programmet og forskningsrådet generelt. På en annen side er han selv en forsker som er interessert i tverrfaglighet, og kan reflektere over tverrvitenskapen på linje med de andre forskerne. Han er av den oppfatning at det finnes stort potensial og vilje til å tenke nytt, bare en får mulighet til det, men strukturene låser initiativer. Han mener det i mange tilfeller handler om økonomi, men også en manglende arena for de ulike tverrvitenskapelige feltene, som for eksempel kulturforskning.

5. Push- og pull-faktorer

I intervjumaterialet finner jeg fortellinger om hva det er som gjør eller har gjort at forskerne driver med tverrvitenskapelig arbeid eller samarbeid. Noen forteller om nettverk som dro dem inn i det, andre om mer vitenskapelige valg og interesser som førte dem til å oppsøke andre perspektiver i arbeidet sitt. Noen forteller om en disiplin som er åpen for nye perspektiver, som forholder seg aktivt til andre disipliner og utvikler seg ved hjelp av dette. Andre forteller om lukkede disipliner der en ikke får støtte eller anerkjennelse om en trekker inn perspektiver fra andre fag. Jeg vil i dette kapitlet diskutere hvilken rolle faktorer som personlighet, fag, posisjon, ideologiske og strukturelle forhold (ressurser, nettverk, paradigmer) spiller for forskeres tverrvitenskapelige forskningsvalg. For å belyse dette vil jeg dele inn i push- og pullfaktorer.

En pullfaktor er det som drar forskerne mot tverrfagligheten og en pushfaktor er det som skyver dem inn. Hva det er som fungerer som pushfaktor og hva som fungerer som pullfaktor kan variere fra person til person, og det er vanskelig å vite eksakt hva som bør tolkes som hva. Det kan også være en sammenheng mellom de to, for der det er noe som lokker er det gjerne noe annet som ligger bak og som får dette til å virke mer lokkende. Som vi skal se, kan det også hende at det at å dra inn nye perspektiver for å belyse det en arbeider med, kan føre til at en føler at en ikke blir godtatt i en disiplin. Ofte kan noe også se annerledes ut når en tenker tilbake på det i ettertid, men dette er mine tolkninger av det jeg ble fortalt og det de sier om hva som kan være push og pullfaktorer for tverrvitenskapelig samarbeid.

Dette kapitlet bygger på materialet som har kommet frem i intervjuene ved at informantene har fortalt om hvordan de ble involvert i prosjektet Det Nye. Her forteller forskerne hvordan de rent praktisk ble med på akkurat dette prosjektet og kom inn i nettverket. Andre momenter jeg tolker som push eller pull er det de sier om hvorfor de ble med. Flere av dem hadde allerede drevet mye på med enten tverr-/flervitenskapelig samarbeid eller drevet tverrvitenskapelig i eget arbeid, før prosjektet. Disse snakket gjerne om bakgrunnen og motivasjonen for dette arbeidet. Slik har jeg fått med ulike dimensjoner av hvordan de havnet inn i det tverrvitenskapelige landskapet, både den personlige og den strukturelle. Jeg vil formidle det inntrykket informantene har gitt meg av hva som har vært push og

pullfaktorer for dem, altså hva de selv sier om hvorfor og hvordan de har blitt involvert i tverrvitenskapelig arbeid.

5.1 Pull-faktorer

5.1.1 Hvordan komme innenfor?

Fire av sju forskere forteller at de ble kontaktet av prosjektlederen for Det Nye eller en annen av initiativtakerne til prosjektet. Disse tror de ble kontaktet på grunn av at det de hadde jobbet med før passet inn i prosjektet, og en av dem trodde blant annet prosjektlederen visste hva hun jobbet med via en bekjent. Flere av forskerne ble veldig glad for interessen, og for en av dem var initiativet avgjørende for i det hele tatt å få et doktorgradsstipend. Han ble kontaktet fordi initiativtakeren hadde lest hovedoppgaven hans og synes den var interessant. Det foregikk slik:

Så videre var det egentlig tilfeldigheter, jeg satt på pub og drakk øl med en venninne, så kom det en filosof, en godt etablert, flink filosof. Han hørte at jeg hadde skrevet hovedoppgave og hadde lest den, og spurte om jeg ville være med i et nytt miljø som de hadde startet, som skulle søke penger i forskningsrådet, som da var Det Nye (Forsker 2).

Nettverk og personlige relasjoner

To av forskerne sier det var personlige relasjoner som førte til at kontakten oppstod, men den ene av dem henviser også til et annet nettverk han var en del av, som viktig for kontakten. Dette nettverket bestod av noen av de samme personene som tok initiativet til Det Nye og slik var han allerede i miljøet. Han nevner også at han ble med fordi det var en viktig mulighet for ham til å få doktorgradsstipend. En annen av informantene kjente også godt til miljøet fordi han hadde sittet som stipendiat på Senter for europeiske kulturstudier (SEK), der miljøet og bakteppet for prosjektet Det Nye oppstod. Han sier det var helt naturlig å melde seg på fordi han akkurat da var ferdig med doktorgraden og hadde behov for å være med og søke om midler til videre arbeid.

Strukturer som etterspør tverrvitenskap

Styrelederen for Program for kulturstudier forteller selv om hvordan programmet ble lagt opp slik at de henvendte seg til alle universitetene i landet, og inviterte inn til møter for å be om tverrvitenskapelige innspill og oppfordret til å sende inn prosjektsøknader. Prosjektlederen for Det Nye mente prosjektet ble spesielt fordi forskningsrådet la opp til at det skulle være paraplyorganisert og tverrinstitusjonelt. I flere av intervjuene kommer det frem en forståelse av at det ble satset stort på å lage et miljø fordi forskningsrådet hadde sendt ut signaler om at de ville støtte nettverk på tverrfaglige områder. Dette skulle vise seg å føre til skuffelse når pengene endelig skulle fordeles, og det var en heller liten del av søknadene som ble innvilget, noe som førte til at mange falt fra fordi de rett og slett var avhengige av midlene de søkte om for å kunne opprettholde kontakten. Jeg tar dette opp her for å gi en bedre forståelse av hvorfor initiativtakeren og prosjektlederen var så aktive med å samle folk, men vil senere komme nærmere inn på misforståelser og problemer mellom de ulike nivåene i programmet.

Selv om pengetildelingen førte til skuffelse, kan det for meg se ut som om forberedelsen med å samle sammen folk og skape et miljø ikke var helt bortkastet likevel. Flere av informantene har påpekt at prosjektlederen var god til å finne mennesker som fungerte bra sammen og til å skape et miljø der ingen fikk dominere med sitt fagspråk. En av informantene uttrykte det slik:

(...) hun er et geni når det gjelder å finne morsomme mennesker og bringe dem sammen. Det er hun veldig god på. Hun hadde allerede disse folkene som var spesielt faglig interessante og morsomme personer. I forskning har jo personligheter veldig mye å si. Og disse var såne veldig dedikerte folk, som virkelig lever og brenner for fagene (Forsker 1).

Vi ser her for det første en aktiv ledelse som oppsøker de menneskene de selv synes kan være interessante å ha med i miljøet. For det andre kommer det frem at personlig bekjentskap har hatt noe å si for flere. For det tredje at tidligere nettverk har ført dem inn i dette nettverket på en naturlig måte. Til sist ser vi at behovet for finansiering og muligheten til å få stipend kan være avgjørende for å opprettholde kontakten med et slikt miljø.

5.1.2 En positiv opplevelse

En spennende og inspirerende prosess

Det har blitt satt spørsmålstegn ved om ordet tverrvitenskap kanskje bare er et moteord og en retorikk (Hark 2005). Jeg spurte derfor om det at prosjektet var tverrfaglig var noe de så som positivt da de ble invitert inn. Dette kunne alle svare ja på. Flere nevner at de var med på prosjektet fordi de synes det var faglig spennende å jobbe tverrfaglig, andre ord som blir brukt er inspirerende, stimulerende og interessant. En av forskerne sa det var spennende og inspirerende å få tilbakemelding på eget arbeid i et slikt tverrfaglig miljø fordi det hun holdt på med selv lå midt i mellom fagene. En annen mener at fordi fagene i seg selv er historiske konstruksjoner som ikke passer med det empiriske feltet, er det i møte mellom disse ulike perspektivene og mellom de ulike faggrensene det spennende skjer. For en tredje handlet det om at det å snakke med folk som driver med andre fag, gir henne ”en god følelse av å bli dradd litt videre, bli dradd litt i alle retninger sånn at du ser bedre hvor du er hen selv” (Forsker 6). En av informantene mine var ikke så utelukkende positiv til prosjektet som de andre, men han synes prosjektet var en interessant plass å være og at det var verdifullt som en blanding av et sosialt og intellektuelt miljø, selv om han ikke mente prosjektideen var så veldig godt gjennomarbeidet. Han er generelt kritisk til senterideen og forskningsrådets store tverrvitenskapelige programmer, fordi han mener det kommer for lite tung forskning ut av det.

Et lokkende program- og prosjektnotat

På grunn av den store søkerpågangen hadde styrelederen for programmet inntrykk av at mange forskere syntes programmet var spennende. Flere av dem som ikke fikk penger fra dette programmet la likevel prosjektene sine, selv om de var finansiert fra andre kilder, inn under et av paraplyprosjektene til programmet. Styrelederen for hele programmet mener selv at programstyret hadde øye for det som rørte seg, og han kommenterte at det var mange unge uetablerte forskere som søkte i forhold til andre eldre og mer etablerte. Han mente dette skyltes at man her åpnet opp for noe nytt som kanskje var savnet i de tidligere programmene, og at de som enda ikke var fanget av strukturene, var de som kunne være bærere av dette nye.

Felleskap og fristed

En av dem som fikk doktorgradsstipend gjennom prosjektet fremhevet viktigheten av å være del av et større fellesskap under stipendperioden. Hun stod i en posisjon der hun visste at hun også kunne fått stipend fra fakultetet, men valgte heller forskingsrådsstipendet. Hun hadde skrevet hovedfag som et individuelt prosjekt og hadde mer lyst til å jobbe som en del av et fellesskap under doktorgradsperioden:

Og det at en er en del av et fellesskap og hvor en har definerte felles mål, det gjør jo at man får mange faglige spennende debatter, og det blir arrangert konferanser som er veldig intellektuelt stimulerende (Forsker 4).

En av informantene fortalte at hun opplevde denne type samarbeid som et frirom. Fordi flerfaglighet ikke har vært det mest vanlige, og fordi en der ikke konkurrerer om de samme midlene, følte hun at det var større romslighet blant kollegaer som jobbet flerfaglig. En slipper å konkurrere om de samme posisjonene og de samme bevilgningene. En annen informant mente at tverr- og flerfaglige forskningssenter kan være positivt fordi det blir et slags fristed i forhold til universitetene der instituttene kan være ganske trange og trege. De kan fange opp folk som ikke har fått en fast stilling, og blir en slags avlastningsinstitusjon for den normale instituttstrukturen på universitetene.

Jeg sitter igjen med et inntrykk av at alle jeg snakket med tenkte tilbake på samarbeidet som en positiv opplevelse. Det hørtes for meg ut som om prosjektet oppfylte forventningene og vel så det, særlig for de som var mye involvert i det. Noen gikk så lang som å kalle samarbeidet unikt:

Vi var en tretti - førti stykker, fra absolutt alle fag, holdt jeg på å si, musikkprofessorer, geografer, pedagoger, retorikere, kunsthistoriker med Siri, adm.org og samfunnsviterer. Siri Meyer var helt unik på å skape miljøer der ingen får dominere med sitt fagspråk. Hun er veldig flink til å skape temaer og åpne for diskusjoner som er veldig rike og utfordrende, så hun skapte en veldig unik stemning (Forsker 2).

Alle kunne skrive under på at et trekkplaster med dette prosjektet var at det virket spennende og interessant. Samarbeidet har handlet om å få inspirasjon til eget arbeid, bli dradd videre, oppsøke den spenningen som oppstår mellom fagene, ha en interessant plass å være, og være en del av et større fellesskap.

5.1.3 En fordel å kunne gå på to bein...

På flere av universitetene i Norge går det et skille mellom samfunnsvitenskap og humanvitenskap, både faglig og administrativt. Selv etter kvalitetsreformen der det ble laget flere tverrfaglige bachelorprogrammer finner vi et skarpt administrativt skille mellom samfunnsfag og humaniora (Widerberg m.fl 2005). Men hvordan fungerer dette skille for en praktiserende forsker? Etter å ha pratet litt om deres faglige orientering og forhold til samfunnsvitenskapen versus humaniora, kunne jeg bedre forstå hva det var som trakk disse forskerne inn i et tverrvitenskapelig samarbeid. Flere så på seg selv som humanistisk orienterte samfunnsvitere eller som samfunnsvitenskapelig orienterte humanister alt etter hvilken disiplin de egentlig hørte hjemme i. De fleste hadde også fag fra begge typer vitenskap i graden sin fra universitetet. Noe av det de savnet i et fag fant de gjerne i et annet, og mange mente det var berikende og til og med helt nødvendig å kombinere disse ulike perspektivene i forskningen. En uttrykte det slik:

Samfunnsvitenskapen har jo noen fryktelig bra problemstillinger, men de er jo noen fryktelig dårlige tekstlesere, og de er ikke så veldig flinke til å analysere, så... men derimot så har jo humanvitenskapen veldig mange grep som passer til språklig vendingen, men veldig introverte problemstillinger. Så det å koble sammen samfunnsvitenskapelig problemstillinger med humanistisk metode, det syns jeg er veldig berikende. Det er en del statsvitere som tror de sitter med rå sansedata, men de sitter jo og leser verden gjennom tekster. Og du ser ingen tekstbegrep og ingen sjangerbegrep, helt naive lesemåter, som virker helt brutale for en humanist (Forsker 2).

Behovet for å kombinere flere fag

En annen forsker etterlyser mer empiri i filosofien og mer filosofi i et empirisk basert fag som statsvitenskap:

(...) for disse filosofene var ikke interessert i empirisk forskning. Så det var noe av grunnen til at jeg ikke tok filosofi [som hovedfag]. De var ikke interessert i noen aktuell virkelighet på noen måte, den fordufta for de. Og de var ikke up to date i forhold til vitale problemstillinger og utviklingstrekk i samfunnet. Det virker ikke som de interesserte seg for det heller. Det var det ene, det andre var jo at de folkene jeg møtte på adm.org som veiledere og så videre, professorer, selv om de kunne være sjenerøse nok, de hadde egentlig ikke den filosofiske ballasten innabords i det hele tatt. Det var liksom ingen hjelp å hente i den koplingen der, mellom de to fagområdene der, altså studier av det politiske og institusjonelle organisatoriske feltet i Norge og filosofi (Forsker 3).

Han hadde problemer med å koble sammen teori og empiri, men fant senere ut at det dreide seg om å finne det riktige teoretiske perspektivet. Han kunne fortelle at etter å ha studert Bourdieus teorier fant han linken han lette etter.

Noen mente at det ”å kunne gå på to bein” (Forsker 1) er en fordel, mens andre har et sterkt ønske om å kombinere fagene, men har problemer med å finne ut hvordan det bør gjøres:

Det som jeg opplever som vanskelig, det er å kombinere på egenhånd, altså å være flerfaglig som en person, det er problematisk, for du må jo, altså alle fagene har sin disiplinering og sine metoder, og du lærer et fag. Sånn er det, historikeren kan gå i arkivet, kildekritikk og dette her, framstillingsformer og alt dette. Så det oppdaga jeg fort at ok, sånn var det på historie, det var noe annet på filosofi. Filosofi har en sånn merkelig virkning på folk, folk blir så opphøyd, folk får en sånn enorm selvtillit av det, de tror det kan ta alt. Så da jeg kom på sosiologi så fikk jeg jo en dukkert da, for her var det annerledes, her kunne du ikke komme med det filosofiske, her var det andre måter å framstille problemstillingen på, selv om det er visse fellestrekk i dette her, så får du noen språkproblemer rett og slett. Du får mange forskjellige typer uttrykksformer, og det her skal du balansere i forskningen da (Forsker 5).

Han sier videre at det har vært viktig for han å ha en personlig relasjon til det han gjør og at problemstillingen springer ut av han selv. Han mener det at han har vært sta og holdt fast på det han er interessert i har gjort det litt vanskelig for han. Han forteller også at da han begynte å studere, var det vanlig å gå på flere forskjellige forelesninger og seminarer selv om du ikke skulle ta eksamen i det faget.

5.1.4 Andre pull-faktorer:

Primærlojalitet til stoffet

Kanskje denne innstillingen til disiplinene og grensene mellom dem kan ha noe med hvordan de ser på vitenskap generelt, hvilke idealer og ideologier de har? Flere snakker om det å bruke andre disipliners metoder og perspektiver som en selvfølge; det skal være problemstillingen som bestemmer metoden og fremgangsmåten, og den primære lojaliteten er til stoffet og ikke til disiplinen. En av forskerne jeg snakket med som ikke var så veldig involvert i prosjektet, men som nå jobber på et flerfaglig forskningsinstitutt, mener at hvilke metoder han bruker i arbeidet er prosjektstyrt.

Helhet og sammenheng

Andre motivasjonsfaktorer for å jobbe tverrfaglig som blir nevnt er et behov for helhet og sammenheng. En av informantene sier ønsket om å ta med seg og integrere det han har jobbet med gjennom studiene og senere, og at ønsket om behovet for helhet og sammenheng har vært en drivende kraft for det tverrvitenskapelige arbeidet i doktorgradsprosjekt. Det er viktig for han å ha en personlig relasjon til det han gjør og at problemstillingen springer ut av han selv. En av stipendiatene under prosjektet forteller at grunnen til at han brukte så mange ulike perspektiver i doktorgradsavhandlingen sin var fordi han mente oppgaven krevde det. Om han bare hadde sett problemstillingen i lys av ett fag, ville han gått glipp av helheten. En eldre mer etablert forsker mener det kan være nødvendig å koble inn andre perspektiver for å veie opp for at du som forsker spesialiserer deg på en bitte liten del av verden, og at det kan være fruktbart for forskningen å se det du holder på med, med andre fags øyne.

Førende teoretikere og veiledere

For noen har akademiske faktorer som teoretikere og veiledere vært avgjørende for interessen for å kombinere fag eller gjennombruddet for hvordan det kan la seg gjøre. En av informantene mente veilederen hans fra hovedfag, som selv drev med flerfaglig forskning, hadde lagt visse føringer for ham og at han har hatt visse forpliktelser og lojalitet overfor veilederen også i ettertid. En annen fortalte, som tidligere nevnt, at det ikke var før han leste Bourdieu han ble i stand til å gjøre den direkte koblingen mellom filosofi og empirisk forskning.

For lite rom for egen forskning i universitetsstillinger

Flere av informantene fremhever det at det er lite rom tid til forskning i enfaglige universitetsstillinger som noe negativt og som en grunn til ikke å ønske seg inn i en slik stilling. For dem er da et tverrvitenskapelige forskningssenter et bedre alternativ. En av forskerne forteller at hun liker seg godt i sin enfaglige universitetsstilling, men også hun mener det er for lite tid til eget arbeid og for lite samarbeid kollegene i mellom.

5.2 Push faktorerer

5.2.1 For små jakker og trange disipliner

Flere av informantene har opplevd eller opplever egen disiplin som for trang og lite mottakelige for nye perspektiver. For noen av dem har det slått ut ved at de ikke kunne tenke seg å søke på stillinger på enfaglige institutt:

Hvis jeg skulle bli professor i antropologi på et universitet, så tenker jeg, jeg tenkte iallfall det for 10 år siden, at det var en litt for trang jakke, en jakke fra i fjor som har blitt for liten i år. At jeg skulle forvalte antropologien virket da for smalt (Forsker 1).

For andre har det ført til at de på ulike måter har blitt skjøvet ut av faget. To av mine informanter mener de ikke fikk igjennom doktorgradssøknadene sine fordi søknadene ikke var enfaglige nok. Begge forteller en historie om å bli skjøvet ut av disiplinene på grunn av disiplinens grenser:

Men jeg trivdes ikke så godt med faget, så jeg begynte å skrive om retorikk og sånne ting, og det er det egentlig et ganske godt miljø på her i Bergen, men du har jo ikke noe fag eller institusjoner og sånne ting. Så det var rett og slett vanskelig, og alle forsøk på å få forskningsmidler, det ble på en måte stoppet. Jeg skulle skrive skolehistorisk oppgave, og på historisk var de ikke en gang interessert i å ta i mot. Så når du på en måte hadde jobbet i nye teoretiske perspektiver i et klassisk fag, så var det nesten umulig å få penger eller miljøer som støttet opp om videre søknader (Forsker 2).

Han fikk så finansiert prosjektet sitt gjennom Det Nye, og fikk slik skrevet doktorgraden han etter endt hovedfag hadde blitt oppfordret til å søke om. Han ble altså dradd inn i et tverrvitenskapelig samarbeid, fordi disiplinen skjøv han ut på grunn av de fremmede teoretiske perspektivene han benyttet.

Den andre informanten fikk problemer fordi prosjektet var for empirisk for hans moderdisiplin:

Og det er jo en slags kamp, og mitt prosjekt falt nok igjennom der fordi det var, enten så ble det for empirisk sånn i første omgang, eller så ble det for vidt, og for, ja, og det er jo selvfølgelig mange gode søkere også.

...men jeg støtte da imot institusjonen, filosofisk institutt; ”nei, dette er ikke filosofi”, eller ”dette er for vagt eller for vidt, dette kan vi ikke støtte” (Forsker 5).

Han så prosjektet Det Nye som en sjanse til å få den støtten han ikke fikk på filosofi og slik få stipend fra forskningsrådet, men dette lyktes heller ikke. Han følte lenge at han falt mellom to stoler fordi han hadde hovedfag i ett fag, men var ansatt på et flerfaglig institutt med andre involverte fag enn hans eget (etnologi og folkloristikk). På filosofisk institutt ble prosjektet hans for lite filosofisk, og på det flerfaglige instituttet ble det for filosofisk. Han fikk tilslutt støtte fra instituttet han var ansatt på, etter å ha gått til ledelsen og sagt fra om at de måtte innstille han der fordi det var umulig å få støtte fra filosofisk institutt.

For en tredje informant skjedde denne typen utstøting under doktorgradsprosjektet. Han forteller at han hadde empiriske interesser i et fag og teoretiske interesser i et annet og at det ikke var før under doktorgraden han klarte å kombinere disse. Det ble, mener han, derimot ikke godt mottatt på instituttet som hadde gitt han sin støtte. Han forteller at dette slo konkret ut når han søkte på vikariater på instituttet etter stipendperioden var over. Han ble da ved flere anledninger plassert nederst på prioriteringslisten, selv om det var vanlig å gi stillinger til dem som var nærmest ferdig med avhandlingen sin. Han oppfatter faget som utrolig rigid og lite mottakelig for å ta inn nye perspektiver og ved ikke å tilpasse seg dette bidrog han, slik han oppfattet det, til sin egen eksternalisering fra faget.

5.2.2 Åpne fag og erfarne forskere

De fagene det her var snakk om er pedagogikk, filosofi og statsvitenskap. Men er det slik alle fag fungerer, at de beskytter sine grenser med nebb og klør? Jeg snakket også med to sosialantropologer som hadde en helt annen historie å fortelle. Her snakkes det om at det er en tverrfaglighet innbygd i faget og at alle sosialantropologer forholder seg til andre fag fordi faget selv har utviklet seg ved å låne inn andres perspektiver. Kanskje kan det at det er en tradisjon for låning i faget også tolkes som en push faktor for tverrvitenskap.

Dette viser at det ikke er alle fag som er like lukkede, men et annet moment kan være at ikke alle forskere som beveger seg utenfor faggrensene opplever dette like sterkt. Som en av sosialantropologene sa:

Jeg er jo en forsker som er oppe i årene og ikke trenger å stå til ansvar for noen, men hvis man er mastergradsstudent eller doktorgradsstudent så vil man kanskje oppdage sånne ting litt, da skal man veiledes, og veileder vil styre deg i visse retninger og oppmuntre noen og ikke andre. Så de som er på de nivåene har kanskje mer erfaringer med når man har overskredet grenser, eller når noen synes de har gjort det (Forsker 1).

Dette indikerer at alder og posisjon også kan ha noe å si for hvordan tverrfagligheten blir mottatt. En annen etablert forsker sier noe lignende da hun uttaler at hun nå er for gammel til å bry seg om disiplinens grenser for hvilke teorier og perspektiver som er godtatt å bruke. Hun kan merke at noen fag prøver å beslaglegge noen perspektiver og teorier, men tenker dette ikke er noe hun trenger å bry seg om lenger. En annen indikator på at alder og posisjon kan spille en rolle finner jeg hos en av de unge informantene. Doktorgraden han fikk støtte til gjennom Det Nye karakteriserer han som tverrfaglig, og den er også finansiert av et tverrfaglig program. Men han har nå fått en enfaglig stilling og sier at han derfor snart må jobbe med tekster som kan gå inn i debatten i faget.

5.3 Avslutning

Jeg har i dette kapitlet delt inn i push- og pullfaktorer for å belyse hvordan en som forsker ”blir en tverrviter”. Det kan diskuteres hva som skal gjelde som en pushfaktor og hva som skal gjelde som en pullfaktor, og det ene ofte kan bli oppgitt som en funksjon av det andre.

Både personlighet, fag, posisjon, ideologi og strukturelle forhold har gjort seg gjeldende. De ulike forskerne har alle hatt litt ulike grunner for å ha vært involverte i prosjektet Det Nye. Personlige relasjoner og nettverk var en pullfaktor for de fleste. Men bak arbeidet med å samle sammen forskere til dette prosjektet lå forskningsrådets etterspørsel etter tverrvitenskapelige prosjekter.

Styrelederen for det overordnede programmet mente det var stor interesse for programmet blant unge og uetablerte forskere fordi programnotatet var spennende og inneholdt noe nytt i forhold til tidligere programmer. Informantene bekrefter at de syntes det tverrfaglige i prosjektet Det Nye var spennende. Men det viste seg også at det ikke bare var derfor unge uetablerte forskere søkte seg til dette miljøet. Det handlet også om en sjanse til å få økonomiske midler, enten fordi de ikke hadde noen ansettelse noe annet sted, eller fordi de ønsket å skrive doktorgrad.

Det gode miljøet og den fine sammensetning av folk blir også fremhevet av flere informanter. Felleskap viser seg som viktig. Kanskje er dette en faktor som generelt savnes i akademia. Det kommer frem flere indikatorer på dette. En av informantene valgte bevisst dette forskningsstipendiet foran et universitetsstipend fordi hun heller ville være del av et

felleskap. En av de etablerte forskerne sier hun savner mer samarbeid mellom kollegene på det enfaglige instituttet hun er ansatt på.

Universitetsstrukturer som er trange, har jeg fått høre mye om. Det er de unge forskerne som gav sterkest uttrykk for at dette problemet dukket opp, enten da de skulle søke om doktorgradsstipend, eller under selve arbeidet med doktorgraden. Mer etablerte forskere gir inntrykk av at dette er noe som oppstår på hovedfag- og doktorgradsnivå, men ikke senere. Etter du har fått anerkjennelse i faget kan du ”gå hvor du vil”, men det kan hende du må argumentere for det du gjør. Det kan virke som om når du har kommet innenfor, så kan du gjøre som du vil, og at det blir lettere med årene. Det er her snakk om ulike fag, og som vi har sett, kan de ulike fagene ha ulik praksis og kultur for endringer. Forskeren som fortalte om hvordan han følte seg utstøtt fra faget under doktorgradsarbeidet, kunne også fortelle at det ikke hadde blitt ansatt noen nye i fast stilling på faget på cirka ti år. Slik mangler det nesten en hel generasjon forskere på instituttet og da er det kanskje ikke så rart om faget ikke endrer seg så dramatisk.

6. Positive og negative opplevelser med tverrvitenskap

Vi har i det foregående kapitlet hørt om hva det var som førte de ulike forskerne inn i et tverrvitenskapelig samarbeid, og også litt om hva det er som gjør at de ønsker å jobbe tverrfaglig i eget arbeid. Alle forskerne beskrev samarbeidet som en positiv opplevelse. Jeg vil i dette kapitlet gå videre inn på hva det var de opplevde som positivt, og om dette samarbeidet har hatt noen større betydning for dem i ettertid. For det andre vil jeg gå videre inn på de negative opplevelsene forskerne hadde i tilknytning til denne typen vitenskapelig arbeid. Jeg tror både positive og negative opplevelser under samarbeidet kan ha noe å si for tverrvitenskapelige forskningsvalg. Vi har allerede hørt om negative effekter av det å jobbe tverrfaglig som ung student eller stipendiat. Møtte forskerne på noen andre hindringer, også etter å ha kommet inn under en slik tverrfaglig paraply? Jeg vil trekke frem det informantene sier om hvorfor samarbeidet fungerte bra og det de sier om hva som gjorde at arbeidet kunne bli tungt eller vanskelig. Kapitlet vil vise både de positive og de negative opplevelsene forskerne hadde både under og etter dette tverrfaglige samarbeidsprosjektet. Opplevelsene går på både personlige og faglige gleder og frustrasjoner, og har sammenheng med hvilken posisjon og ideologiske standpunkt de har. Dessuten spiller også strukturelle forhold en rolle her.

6.1 Positive opplevelser under samarbeidet

Vi har som nevnt hørt om at forskerne syntes prosjektet var spennende og morsomt, og om hvorfor det var det. Under prosjektet hadde de fått inspirasjon til eget arbeid, og det gav en mulighet til å oppsøke den spenningen som ligger mellom fagene. For noen var det også veldig viktig å få være en del av et større fellesskap.

6.1.1 Inspirert, men ikke styrt

Noen av de andre positive opplevelser jeg fikk høre om i tilknytning til prosjektperioden var at bare det å bli kjent med forskningen til andre virket inspirerende på egen forskning. Flere prosjektdeltakere fremhevet at arbeidet deres var inspirert av samtalene med andre deltakere, men ikke på noen måte styrt ovenfra av prosjektledelsen. Både prosjektlederen og

styrelederen nevner dette som en positiv egenskap ved et slikt samarbeid. Prosjektlederen kunne fortelle at forskerne på prosjektet arrangerte seminarer og konferanser som de selv ville. Hun mente dette var bra, fordi hver og en da kunne sette sammen programmet etter hvem de ønsket å samarbeide med og at slik kunne alle faggruppene bli tilfredstilt. Styrelederen, på sin side, mener forskningsrådets store styrke er den gode dialog mellom forskerne og rådet. Han mener styret var gode til å åpne for dialog, og at det førte til at ingen følte seg ”styrt og herja” med.

Andre positive egenskaper ved samarbeidet var, som noen nevnte, at prosjektlederen var flink til å skape et miljø der ingen fikk dominere med sitt fagspråk. Prosjektlederen mente selv det var selve emnet *det nye* som gjorde at prosjektet ikke kunne være et enfaglig prosjekt. Svært mange av vitenskapene er opptatt av *det nye*: ”Og det gjorde jo at ingen hadde hegemoniet eller eiendomsretten på hva *det nye* var” (Prosjektleder).

Det sosiale

Hun hadde også inntrykk av at prosjektet var viktig sosialt, spesielt for noen. Flere av forskerne kunne bekrefte dette. En av dem forteller at dette er noe av det kjekkeste han har vært med på, han sier det ble skapt et fantastisk miljø som hadde det mye gøy og sosialt sammen også privat. Derfor savnet han ikke sitt eget fagmiljø. Flere av personene har han fremdeles mye kontakt med.

6.1.2 De var akkurat som oss...

Når jeg spurte om samarbeidet og om hvordan det var å samarbeide med mennesker som jobbet innenfor en annen disiplin, fikk jeg alltid svaret at det ikke var noe problem. Prosjektlederen opplevde aldri noen store forskjell på samfunnsviterne og humanistene. Hun mente de samfunnsviterene som var med, også var humanistisk interesserte: ”de var interessert i å lese filosofi og de var akkurat som oss, på en måte (ler). Så de var ikke sånne hard core samfunnsvitenskap, da ville vi ikke passet sammen” (Prosjektleder).

Andre fortalte om en god personlig tone og flere av samfunnsviterene bekrefter at de er humanistisk orientert og at det var derfor samarbeidet gikk så greit. Mange av dem snakker om gode diskusjoner, en sier også noe om hvorfor diskusjonene ble så bra:

(...), og det er det som har vært det store (uklart) med SEK- sammenhengen, vi har vært fra ulike typer fag, men har hatt et felles begjær og et felles møtepunkt i tenkemåter. Der vi har vært like nok og forskjellige nok til å kunne utfordre hverandre, og det er nettopp de gode diskusjonene som har prega SEK, og det har holdt hele greia sammen egentlig, og det har vist seg å være veldig motstandsdyktig (Forsker 3).

En annen mente prosjektet gjorde det mulig for henne å skrive om materiale hun hadde fra en annen vinkel og det gjorde at hun da kunne ta for seg av litt andre perspektiver. Hun sier dette er en mulighet som ligger i tverrfaglighet og at det ikke er alle steder en kan komme med slike forslag. For henne var det også fint å få være med i dette samarbeidet fordi hun som samfunnsviter egentlig alltid også har vært interessert i filosofi. Flere påpekte også at personlighet betyr mye i slike samarbeid, kjemien skal stemme. En av informantene mener det ofte er vanskelig å sette fingeren på hva det er som får slike samarbeid til å fungere:

Det kan være veldig vanskelig å identifisere hva det er de egentlig har felles, men det blir en slags blanding av at de liker hverandre på et vennskapelig nivå, og at de har en eller annen felles forståelse, erfaring kritikk, diagnose av samtiden, (...) (Forsker 7).

Det ser ut til at de to faktorene vennskap og likhet kan være noe av det mest vesentlige for at dette prosjektet ble oppfattet som så gøy og inspirerende av mange.

6.1.3 Nettverksbygging

Et par nevner at det å være en del av et slikt fellesskap fører til at en får vite mye en ellers ikke ville visst:

Det er veldig mange uformelle kontakter som man utveksler, referanser for eksempel, eller ideer. Det var mye enklere, man får tilgang til mye mer gjennom å ha felles forum, felles arena (Forsker 4).

Kontakten gjorde det lettere å få innsikt i hva andre forskere jobbet med.

Forskeren som fortalte at han ble utstøtt fra faget under doktorgradsperioden, mener det har vært viktig for ham å bygge den typen nettverk som Det Nye ble. Særlig da han ikke hadde noen fast universitetsstilling var det slike nettverk som gav han arbeid, men det måtte være meningsfylte nettverk:

(...), men utover det så syns jeg det er veldig viktig, hva skal jeg si, jeg hadde ikke greid å etablere disse forskningsrådsprosjektene uten bevisst å bygge et nettverk i øst og vest, på tvers av alle slags fag og selvsagt på tvers av institusjonene, (...). Og det er på en måte det som holder deg flytende, når du ikke sitter fast i en universitetsjobb, så lever du av disse nettverkene, og det du greier å få ut av de til slutt. Du er avhengig av de for å kunne sende søknader og for å kunne etablere prosjektkontekster og alt. Men det må være meningsfylte nettverk. Det må være nettverk som utvikler fagligheten din, og som betyr noe i en sammenheng. Folk merker veldig fort om du ikke har noe å tilby, om det er bare overflatisk kontakt det dreier seg om. Det må være en meningsfylt faglighet i det og det må være noe som skjer akkurat i den kontakten som ikke skjer andre steder (Forsker 3).

Nettverksarbeidet har hatt stor betydning for hans karriere og førte til slutt frem til jobben som forskningsleder på et flerfaglig forskningsinstitutt. Hvilken betydning slike nettverk kan ha blir videre tatt opp under neste avsnitt, og dermed tolket som en positiv effekt av tverrvitenskapelig samarbeid.

6.2 Positive effekter av samarbeidet

Hva fikk så forskerne igjen for dette samarbeidet, annet enn det vi allerede har hørt om som går på at de fikk inspirasjon og hadde det gøy?

6.2.1 Nye prosjekter og lønnede oppdrag

Flere av informantene forteller om hvordan kontakten til dette prosjektet førte dem inn i andre prosjekter og lønnede oppdrag som igjen førte til nye kontakter. En av forskerne som ikke fikk midler under dette prosjektet fortalte at hun senere fikk midler gjennom et annet prosjekt med den samme prosjektlederen, men det var mange som ikke fikk noen midler der også, så hele nettverket falt etter hvert litt bort. Likevel er personene fra Det Nye noen hun prøver å følge litt med på, og ikke ville hatt noen problemer med å kontakte om hun skulle ha behov for det. En av stipendiatene forteller at han fikk flere oppdrag i tilknytning til dette miljøet. Han var med og publiserte og redigerte flere bøker i andre sammenhenger under dette samarbeidet. Han nevner fire ulike andre prosjekter eller oppdrag han var innblandet i sammen med flere av personene fra prosjektet.

Det kommer klart frem at samarbeidet var viktigere for noen enn andre. Forskeren som forteller at han har levd på slike nettverk lenge, men nå fått en fast stilling, er en av disse.

Selv om det ikke ble noen økonomiske midler til han gjennom akkurat dette prosjektet, mente han det hadde vært en nyttig erfaring og en viktig kontakt som ble opprettet gjennom Det Nye. Han forteller at han har bygd opp en solid gruppe utelukkende på forskningsrådsmidler, og at det arbeidet for ham startet med dette prosjektet, og etter hvert ble miljøet mye viktigere enn selve prosjektet:

(...), men det var jo etablert et miljø og en driv, og en sånn miljøeffekt er jo mye viktigere enn det enkelte prosjektet, en finner på nye prosjekter under nye headinger og nye navn, så Det Nye er ikke så sentral i den sammenhengen, det vesentlige er selve miljøet rundt SEK, og den dynamikken og driven i det som skøyt litt fart, (...) (Forsker 3).

Han forteller også at han fikk andre midler gjennom kontakten. Blant annet fikk han som han selv sier ”sluset noen midler” (Forsker 3) i sin retning via en av styremedlemmene i Program for kulturstudier som også satt og koordinerte en del andre forespørsler fra forskningsrådet. Deretter fikk han et årsverk gjennom makt- og demokratiutredningen, og han forteller om hvordan de var en gruppe som til slutt fikk prosjektlederen inn i forskergruppen for maktutredningen. Han fikk senere støtte til et prosjekt under et nytt og tredje program for kulturforskning, og har nå fått en forskningslederstilling på et flerfaglig forskningscenter der han også sitter som forsker. Han mener selv at mye av bakgrunnen for den jobben han nå har, ligger i at han har vært med på så mange prosjekter i forskningsrådet. Jobben hans består også nå av nettverksarbeid for å få flere forskjellige fag inn i dette forskningscenteret. Fordi han ikke fikk en stilling på eget institutt, har han vært avhengig av å få det til i forskningsrådet. Han sier han har måttet lære seg å skrive søknader, skjønne sjangeren og vite hva som foregår i programkomiteer for å treffe noen strenger der. Han kaller det hele et håndverk, det å kunne søke om penger og drive et prosjekt. Som forskningsleder kan han nå lære dette håndverket videre til andre. Hovedinnholdet i jobben hans nå er å fortelle andre forskere hvordan de skal skrive søknader og hvordan de skal følge med i forskningsrådet, og han kriticere og diskutere søknader med sine kolleger.

Den ene stipendiat under prosjektet som gjorde pliktarbeid i form av å arrangere en konferanse og redigere en bok fra den i etterkant, mener selv at dette har vært viktig for hennes karriere:

Den har gitt meg erfaringer som har dannet grunnlag for senere publikasjoner og for tilgang på ting, og for å skape nettverk, og jeg har fått veldig positive tilbakemeldinger på det (...) (Forsker 4).

6.2.2 Andre positive erfaringer fra tverrvitenskapelig samarbeid

Forpliktende nettverk også utenfor disiplinen

I intervjuene ble det mye snakk om nettverk, nettverksbygging og dets betydning. Det fikk meg til å lure på om det er noe spesielt med slike tverrfaglige nettverk til forskjell fra enfaglige nettverk. En av informantene mine fortalte da, at for henne var det sånn at hun alltid kunne kontakte andre innenfor egen disiplin og forvente positiv respons. Kolleger innen samme disiplin utgjør slik et forpliktende nettverk som en nærmest tar for gitt. Mens når det gjelder tverrfaglige kontakter trodde hun det personlige kom mer inn i bilde, der skal det litt mer til før du tar kontakt og helst bør du kjenne dem på forhånd. Gjennom flerfaglige prosjekter blir det slik mulig å få et forpliktende nettverk, ikke bare innenfor men også utenfor disiplinen.

Påtvunget tverrfaglighet

Noen av informantene fortalte også om erfaringer fra andre flervitenskapelige samarbeid. En av dem fortalte at han en gang, under et annet prosjekt, hadde nærmest blitt tvungen til å være med å lage en slags sammenfatning av det de hadde holdt på med hver for seg i hver sine fag. Dette var alle først veldig negative til, fordi de ikke skjønnte hvordan det skulle la seg gjøre. Men det hadde gått bra, og han syntes det ble veldig gøy og at hun lærte mye av de diskusjonene de hadde. Han beskrev det som å ”fatte et grep” (Forsker 1) for hvordan de skulle gjøre det, og når det så hadde fått det til, ble det veldig morsomt.

Klargjøring av posisjoner

En annen informant fortalte at hun rett etter hovedfag var med på et oppdragprosjekt der hun var i et miljø med et flertall forskere fra en annen og mer etablert disiplin. Der møtte hun mye motstand når hun la frem forskningen og opplevde at: ”De ville definere vitenskapen på en annen måte, som gjorde at vår vitenskap falt utenfor” (Forsker 4). Etter hvert som diskusjonen gikk følte hun at hun fikk forklart sitt ståsted og syn så godt at de andre tilslutt godtok det, og det som først hadde vært en fortvilet og stresset situasjon, ble til noe positivt. Selv om hun ble oppkavet av diskusjonene, virket det samtidig som en klargjøring av posisjoner og bevisstgjøring om ulike perspektiver og forståelser. Hun mener ut ifra denne erfaringen at i flerfaglige samarbeid blir små fag, i større grad enn store fag, nødt til å definere hvor de står, hva de står for og hvordan de går frem.

Nyttiggjøring av tverrfaglig forskning i samfunnsplanleggingen

Styrelederen fortalte at han hadde hatt et kort samarbeid med Kommunenes Sentralforbund. De ønsket å nyttiggjøre seg av kulturforskernes kompetanse i samfunnsplanleggingen. Samarbeidet endte på grunn av pengemangel selv om alle parter syntes et videre samarbeid kunne vært nyttig.⁹

6.3 Negative opplevelser med tverrvitenskapelige samarbeid

Jeg har allerede tatt opp både negative konsekvenser av og negative opplevelser i forbindelse med tverrvitenskapelig arbeid. Dette har i størst grad handlet om unge forskere på doktorgradsnivå, som ikke har fått doktorgradsprosjektene sine til å passe noen steder, eller som selv har brutt rammene for faget under doktorgradsprosjektet og slik mistet støtten fra instituttet. Det jeg vil ta opp her er negative opplevelser under prosjektperioden. Mye av dette handler om strukturelle problemer som finansiering og organisering og det kommer frem en del spekulasjoner om hvorfor slike faktorer ofte gjorde det vanskelig. Jeg skal til sist i kapitlet gi et innblikk i hvordan det opplevdes for, den flere ganger nevnte, forskeren som allerede under stipendiatperioden brøt rammene for faget han doktorerte i, og hvordan dette konkret slo ut.

6.3.1 Et feildimensjonert prosjekt

Før jeg gjorde noen intervjuer, trodde jeg de som var nevnt på listen over individuelle prosjekter under Det Nye, alle var prosjekter som hadde blitt utført og finansiert gjennom Program for kulturstudier (eventuelt finansiert fra andre kilder). Dette skulle vise seg å være feil. Det viste seg at flere av de som stod oppført der var prosjekter som aldri har sett dagens lys siden ideen ble formulert, fordi de ble lagt på is da de ikke fikk noe økonomisk støtte. Noen av dem var finansiert fra andre programmer, noen av dem var prosjekter som universitetsansatte formulerte i denne sammenhengen og har brukt sin forskningstid på instituttene på siden. Bare en av forskerne jeg intervjuet var fullfinansiert av Program for

⁹ For mer om forskningsformidling under Program for kulturstudier se Viland, C (2006): *Fra kulturdialog til kulturmelding*.

kulturstudier, men i tillegg kom det litt midler til selve driften av prosjektet, til seminarer og konferanser. Som jeg tidligere har nevnt under push faktorer, kom det frem i flere av intervjuene at det hadde blitt en slags misforståelse mellom prosjektledelsen for Det Nye og Program for kulturstudier. Både prosjektlederen og flere av prosjektdeltakerne mente programstyret hadde sendt ut signaler om at de ville støtte tverrfaglige nettverk og satse mye på det. Derfor la prosjektlederen sammen med flere, inn en stor innsats for å lage et stort flerfaglig miljø. Men da det kom til tildelingen av midler fra forskningsrådet, fikk de inntrykk av å ha feildimensjonert seg i forhold til utfallet. En av stipendiatene mener programstyret heller fulgte tradisjonelle mønstre der pengene ble fordelt mer geografisk. Dette førte til at mange av forskerne falt fra. At pengesummen som ble tildelt Det Nye ikke var så stor som forventet kan også ha andre grunner. Det var meningen forskningsprogrammet skulle finansiere bare ett stort prosjekt i hver by, mens det i Bergen i stede faktisk ble to prosjekter som måtte dele potten¹⁰.

En annen av forskerne, som var mye involvert i driften av prosjektet, men som ikke fikk støtte til eget prosjekt, lurte på om det hele kanskje dreide seg om en ”kortslutning” hos forskningsrådet. Han mente forskningsrådet gikk ut ifra at de som konstruerte disse paraplyene og som skulle drive dem, var fast ansatt på universitetene, og at det var forskningstiden deres som skulle brukes på dette. Det var ikke tilfellet. Flere av de involverte var arbeidsledige på det tidspunktet og så dette prosjektet som en mulig inntektskilde. Det opplevdes som irriterende at en skulle legge så stor innsats ned i å koordinere en helhet og gi en logisk plass til enkelt bitene for å få støtte, når programkomiteen likevel skulle sitte og plukke bitene fra hverandre igjen, ”og driter i helheten og driften av den” (Forsker 3).

6.3.2 Senter for kulturforskning både hindret og fremmet

Senter for kulturforskning ble opprettet av programstyret og lagt til Bergen. Gjennom intervjuene kom det frem to litt ulike oppfattelser av dette senteret. Styrelederen forteller at senteret ikke ble det forskningssenteret for humanistisk forskning som var intensjonene da ideen ble lansert, men at de ”klarte å bevare så mye av tanken at vi ville forsøke det å ha et

¹⁰ Prosjektet Kulturell Uorden hadde også tilhold i Bergen.

program utenfor forskningsrådets lokaler. Med en egen administrasjon og en egen leder.”
(Styrelederen) han fortalte videre:

Og da hadde vi en anbudsrunde mellom universitetene og fikk det da slik til at Bergen sa ja til å huse oss. Og det er jo litt morsomt, for det sier litt om prestisje. Det ble prestisje for universitetene å få dette her. Vi klarte å få i gang en entusiasme rundt dette, som gjorde at UiB stilte med gratis fasiliteter på Fastings Minde og de stilte med kontordame og en stipendiat. Så de overbød hverandre, og vi endte opp med en nettogevinst, økonomisk, så vi fikk inntekt av det der. Og hadde da gleden av å stulle og stelle for oss selv (Styrelederen).

Dette hørtes jo fint ut, men da vi snakket med prosjektlederen for Det Nye som også var leder for SEK som delte lokaler med Senter for kulturforskning fikk vi en litt annen historie:

Nei, altså, dette var jo en stor fadese. Det var jo stor konkurranse om å få dette senteret, og det syntes jeg var helt fint, og fakultetet syntes det var fint, og de subsidierte jo dette sentre ganske mye. Så sånn sett kan du si at de tok en del fra mitt senter og brukte på dem (Prosjektleder).

Ja, i hvert fall så mistet jeg like mye som de fikk, da. Og det kunne vært en god idé hvis det hadde blitt et senter, ikke sant, men det ble det jo aldri! Det ble jo heller en utvidelse av NFR-administrasjonen. Det ble vanskelig for fakultetsdirektørene her å innrømme at de ikke fulgte opp, for de skulle jo stilt noen krav! Om praktisk samarbeid og... Men det var jo noe med dette styret også, at de var jo styret for alle universitetene, så de ville jo ikke at Bergen skulle få noe spesielt (Prosjektleder).

Så tanken var at dette skulle være et senter vi skulle samarbeide tett med, og at dette skulle bli en ressurs for UiB, men sånn ble det ikke. (...). Men vi hadde et godt kollegialt forhold med [lederen for senteret] (Prosjektleder).

Slik ble Senter for kulturforskning en ressurs for programstyret og programmet i sin helhet, mens det fungerte som en bremse for det tverrvitenskapelige kulturforskningssenteret (SEK) som allerede lå i Bergen. Alle mine informanter som snakker om dette senteret, kaller det ikke for Senter for kulturforskning, men for NFR-senteret. Dette viser at de knytter senteret utelukkende til forskningsrådet og ikke til kulturforskning slik det egentlige navnet tilsier. Et annet moment som kom frem var at ambisjonene med senteret også falt litt på grunn av diskusjonene rundt lokaliseringen. Alle ønsket et senter, men det ble for vanskelig å bestemme hvor det skulle ligge.

6.3.3 Synteseskriving

Et virkelig tverrfaglig tiltak programstyret kom med, var ønsket om at alle paraplyprosjektene skulle skrive en avsluttende syntese etter de fire årene prosjektene varte. Syntesen skulle si litt om hva de hadde drevet med og kommet frem til. Styrelederen nevnte at syntesearbeidet var noe av det som hadde hatt størst forbedringspotensiale. Han mente dette skyltes at det ikke er tradisjon for slike tverrfaglige synteser, og at det er noe en trenger å øves i. Prosjektlederen på sin side, forteller om det mer som dårlig kommunikasjon mellom styret og prosjektene. Dette var noe de ikke hadde fått beskjed om å gjøre før på slutten av prosjektperioden. For det første mente hun det var noe de måtte komme med fra starten av, for det andre var samarbeidet lagt opp som et paraplyprosjekt og ikke slik at flere personer satt og studerte noe sammenlignbart. Hun mente det ble litt utydelig hva det var de ville ha, og at det virket som om programstyret: ”ønsket å samle det hele og gi forskningsrådet et *se hva vi har klart å få til dokument*” (Prosjektleder).

Vi har tidligere hørt om et annet mer vellykket synteseprosjekt som ble tvunget frem (under overskriften: Påtvunget tverrfaglighet), og det er mulig styrelederen har rett i at dette er noe som må innøves bedre. Samtidig kan det hende prosjektlederen hadde rett i at dette ikke var riktig type samarbeid å skrive noen syntese ut i fra.

6.3.4 Organisatoriske hindringer

Stipendiaten som hadde problemer med å få støtte til doktorgradssøknaden sin fra enfaglige institutt, men som fikk stipend fra Program for kulturstudier, kunne fortelle om problemer også etter at søknaden hans hadde blitt innvilget. For ham føltes det som Universitetet førte en slags krig mot SEK. Han forteller at det var umulig å få samlokalisert de involverte forskerne, og at han selv ble flyttet seks ganger i løpet av det første året. Han fikk ikke noe datautstyr, og det var vanskelig å finne ut hvem som hadde ansvaret for lønninger, lokaler og utstyr. For ham var dette en frustrerende prosess:

(...), det var som om tverrfaglig forskning ble en sånn anomali, som gjorde at vi fikk ganske stor frihet, men samtidig hadde ingen ansvar for deg. Det var en veldig frustrerende prosess,(....) (Forsker 2).

Så det vanskelige med tverrvitenskapelig forskning er at du faller mellom alle stoler. Og folk vet ikke hvordan de skal forholde seg til det, og det er vanskelig å få formalisert ansvar (Forsker 2).

Han mente videre at det å være samlokaliserte var viktig nettopp i slike samarbeid, og at den genuine tverrfaglige utvekslingen som en kan få, kan forsvinne hvis ikke en møtes jevnlig. Etter hans oppfatning bør det ikke være slik at en samles strategisk for å få penger, og når så pengene kommer, så sitter en hver for seg:

Det trenger ikke være sånn fanatisk, men det er liksom ikke sånn at en skal sveve ut i cyber space fordi du driver nettverker og sånne ting som det. Da er du kanskje mye mer enn noe annet avhengig av mer menneskelig kontakt og steder å sitte, akkurat når det gjelder sånne ting, er min erfaring i hvert fall (Forsker 2).

Prosjektlederen, som også var leder for det tverrvitenskapelige Senter for europeiske kulturstudier (SEK), fortalte at hun opplevde at instituttene ikke støttet opp under tverrfaglige forskningsprosjekter, fordi de tenker mer på egne forskere og fagområdet enn på å skape ting på tvers. Hun mener videre dette har noe med økonomiske strukturer, og at det følger makt og innflytelse med disse institusjonelle grensene. Hun sier også at dette ikke er en uttalt holdning fra instituttene side, men at hun sjelden har opplevd å få støtte fra det holdet, og hun gir inntrykk av at det oftere blir mer strid enn støtte. En annen forsker snakket også om at universitetsinstituttene ikke likte SEK, og at de følte seg truet av slike senter. Han mente det kunne være fordi instituttene gjerne taper på at de ansatte får forskningspenger fra slike prosjekter fordi de da blir borte i noen år. Et av hovedproblemene er, etter hans mening, at mye av det som foregår på sentrene, ikke føres tilbake til undervisningen. Han savner en institusjonalisering av hvordan den kompetansen som bygges opp på slike senter, kan føres tilbake til instituttene og ut i undervisningen til studentene.

En annen av forskerne nevnte denne uviljen fra instituttene som en av mange grunner til at SEK ikke klarte å overleve. Han sa omtrent det samme som de to andre her forsøkte å formidle, men i noe sterkere ordlag:

Så blir institutt miljøene misunnelige og skeptiske, fordi at de tenker det at her er det noen som har klart å stikke av fra den kjedelige donten det er å lage undervisningsopplegg og rette eksamensbesvarelser og skaffe seg frirom, (...) (Forsker 7).

(...), men derimot så har de utrolig ”fingerspitzgeföle” for sånn institutt og universitetspolitiske maktkamper, og hvem får reise på kule konferanser og hvem får slippe kjedelig undervisning, og hvem får fine kontorer, og ”you know”, alt det der mikkmakket der. Negative effekter eller risiko ved tverrvitenskapelig samarbeid (Forsker 7).

6.4 Risiko ved tverrvitenskapelig samarbeid

Ingen av forskerne forteller om at de har opplevd noen negativt i etterkant av prosjektet fordi de var med i en slik tverrfaglig gruppe. Derimot virker det som om alle var fornøyde med kontakter i et slikt miljø. Men da jeg spurte om de hadde møtt noe motstand eller negative holdninger til tverrvitenskapelig arbeid generelt, kom det frem at flere så på tverrvitenskap som en risiko:

Det er jo klart det at hvis man vil være litt sånn transdisiplinært og låne inn ting fra andre fag, da risikerer man jo å gå feil, eller bli overfladisk, eller bare ufullstendig tilegne seg ting. Så man risikerer jo hele tiden å møte på, hvis man kan si det sånn, en form for eierskap i det andre fag har (Forsker 1).

Så man tar noen små sjanser ved å bevege seg utenfor det man virkelig kan (Forsker 1).

En annen mente det er en generell negativ oppfattelse av det å jobbe flerfaglig eller tverrfaglig:

Det er mer legitimitet i det å sitte i disiplinen, og da får du respekt også. Mens når du er litt sånn, da fusker du i mange forskjellige fag, da kan du egentlig ingenting sånn skikkelig. Sånn er oppfattelsen av det (Forsker 5).

6.4.1 Arbeidsledighet

Forskeren som mistet støtten fra instituttet da han begynte å jobbe med andre typer perspektiver under doktorgraden, forteller at dette på et tidspunkt førte til en følelse av meningsløshet i forhold til prosjektet. Han følte at instituttet ikke var i stand til å ta konsekvensen av det å sende stipendiater på utveksling til andre land. Han trodde det var meningen at han skulle komme tilbake med nye impulser som kunne fornye faget:

Herre gud! De sender folk ut i verden, og vil at folk skal dra ut i verden i stipendperioden, men siden så tåler en ikke konsekvensene av det fordi en har blitt forma på en annen måte, og så videre. Og det skjer jo hvis en ikke drar til akkurat de områdene der en allerede har opprettet kontakter. Altså, hvis jeg hadde dradd til Stanford for eksempel, eller et annet sted hvor en av de sentrale profesjonsteoretikerne hos oss, og som den andre gruppen på adm.org er opptatt av, så hadde det ikke vært den store risikoen. Men noe av hensikten med å sende stipendiater ut, det er jo også at de skal gå opp nye veier altså at en skal buker disse unge stipendiatene, deres åpenhet og fleksibilitet oppi hode og kroppen, til å finne nye ting, nye ting på mange nivåer. Både fag, når det gjelder å tenke og forske, men også nye institusjonelle tilknytninger, og også når det gjelder hele nye miljøer som det er vits i å lære noe av kontakten, og så videre (Forsker 3).

Grunnen til at de ikke klarte dette tror han selv, var at lite kunnskap om de aktuelle perspektivene førte til usikkerhet på instituttet. Han mente at instituttet også på den tiden var opptatt av en klar profilering av faget, hva dette faget hadde som skilte seg fra andre fag, og at dette kunne spille en rolle. Som tidligere nevnt, var det vanskelig for han å få vikariater og stillinger på instituttet og dette førte tilperioder med arbeidsledighet. Han mener det fantes for lite midler til tverrvitenskapelig arbeid og at han i tillegg ofte var offer for den ”misforståelsen” han hadde inntrykk av at forskningsrådet hadde i forhold til prosjektsøkere. Det virket som om forskningsrådet trodde at søkerne til forskningsprogrammene alle hadde faste stillinger. Han hjalp flere med å skrive doktorgradssøknader til forskningsrådet, og selv om søknadene fikk tilslag, fikk han selv aldri noen midler til egne prosjekter. Dette førte til at han i perioder hadde flere prosjekter i forskningsrådet, der han hadde prosjektleder ansvaret og veileder ansvaret, men selv var arbeidsløs.

(...), men det var mye arbeidsledighet i den perioden, mye perioder med halv jobb, tre/kvart jobb, halv jobb, null jobb, og halv jobb igjen. Det gikk en god stund med den type ting. Inntil jeg fikk etablert min egen prosjekt portefølje (Forsker 3).

så samtidig som jeg var prosjektleder, så var jeg i perioder helt eller halvt arbeidsløs, og sånn har det vært senere også i perioder, at jeg har hatt millioner i sving uten å ha jobb til meg selv, ironisk nok, den perioden er slutt nå altså (Forsker 3).

For han begynte lykken å snu med Det Nye og han har, som nevnt under overskriften: Positive effekter av tverrvitenskapelig samarbeid, nå fått en forskningsleder jobb på et tverrvitenskapelig forskningssenter.

6.5 Refleksjoner rundt et tverrvitenskapelig forskningssenters strukturelle muligheter

Prosjektlederen som også var leder for SEK, kunne fortelle mye om hvordan hun opplevde de strukturelle mulighetene for tverrfaglig forskning. Hun ville gjerne hatt et senter for kulturforskning i Bergen og mener det er faglig modent for det, men at det er det administrative som skorter. SEK ble nedlagt da alle slike senter i Bergen ble flyttet utenfor universitetet og måtte skaffe penger til egen lønn. Senteret ble da for lite lønnsomt, både fordi det nesten bare er staten som finansierer denne typen forskning, og fordi det nye budsjettssystemet for universitetene gir støtte per student. Når senteret da ikke fikk undervisningsrett, noe universitetsinstituttene nektet dem, ble de økonomiske vilkårene for trange. Det har kommet frem i intervjuene at senter som SEK kan være en viktig grobunn for slike tverrvitenskapelige prosjekter forskningsrådet ønsker å støtte under sine forskningsprogrammer. Prosjektlederen kommenterer også at en ikke har ressurser til å sitte og sy sammen slike prosjekter hvis en ikke får betalt for det, slik hun gjorde da hun var leder for SEK. Hun mener det ikke er noe poeng for universitetsansatte å søke penger til egen lønn når de allerede har en ansettelse. Dette blir et paradoks når vi ser at forskningsrådet ønsker seg store tverrvitenskapelige forskningsprogrammer, samtidig som viktige initiativer til å danne slike paraplyprosjekter kveles gjennom nedprioritering av tverrvitenskapelige senter.

I noen av intervjuene pekes det også på at universitetsinstituttene førte en slags kamp mot SEK, og at dette skyldes blant annet at de er misunnelige på "senterforskerne" som slipper undervisning og sensoroppdrag, og som kan gå på kule seminarer og være frie forskere. Det har også blitt sagt at instituttene følte seg truet av senteret blant annet fordi de ikke gagnet dem at deres egne ansatte ble dradd inn i slike tverrfaglige prosjekter, fordi den forskningen ikke blir ført direkte tilbake til det ene faget instituttet er konsentrert om.

Om det er slik, at forskere på universitetsinstituttene er misunnelige fordi en senterforsker slipper undervisningsopplegg og eksamensarbeid, hvorfor vil de ikke gi sentrene undervisningsrett? Da kunne vilkårene bli de samme og en hadde også løst problemet med at tverrvitenskapelig forskning ikke blir kanalisert inn i undervisningen. På en annen side ville dette trolig ført til at noen institutter hadde mistet studenter og dermed pengene som følger studenten. Kanskje stikker det også dypere enn dette? Om det dukker opp flere ulike tverrvitenskapelige senter, kan dette gjøre det vanskelig for instituttene å definere hva det er

som er spesielt med akkurat deres fag, og balansen mellom hva som er et senteres oppgave i forhold til hva som er universitetsinstituttens oppgaver, kan forstyrres.

6.5.1 Andre faktorer for SEKs vilkår

Det kan også være andre grunner enn et vrangt byråkrati som gjør at et senter som SEK faller i grus. En av forskerne som ikke var så involvert i prosjektet, men som selv har sittet som stipendiat på SEK, pekte på flere grunner. Ifølge han kan ideer til slike tverrfaglige senter fungere bra på et festtaleplan, der det høres veldig spennende ut, men at det kan være vanskelig å få til i praksis. Han tror tverrfagligheten i seg selv kan være vanskelig og mener slike senter er en svak institusjon som er avhengig av en sterk leder og prosjekter som er tungt teoretisk fundert.

En annen av forskerne var heller ikke så bekymret for kulturforskningens vilkår i Bergen, og tenker heller litt større:

Men jeg tenker liksom litt mer, at har de det ikke i Bergen så har de det i Chicago, tenker litt større, at ting tvinger seg frem så kommer det til Bergen igjen (Forsker 1).

6.5.2 Oppsummering

Jeg har i dette kapittelet sett på både positive og negative opplevelser og effekter av tverrvitenskapelig samarbeid. Disse positive og negative opplevelsene sier noe om mulighetene for tverrvitenskapelig samarbeid og hvor mye det frister til gjentakelse. De ulike forskerne har hatt ulike opplevelser, og Det Nye og andre tverrvitenskapelige prosjekter har hatt ulik betydning for den enkelte.

Kort oppsummert gikk de positive og negative opplevelsene jeg fikk høre om ut på:

- Positive opplevelser med tverrvitenskap:

Forskerne ble inspirert av å bli kjent med andres forskning, og ingen følte seg styrt, verken av prosjektledelsen eller forskningsrådet. Det ble skapt et godt sosialt miljø, der ingen fikk dominere med sitt fagspråk. En av grunnene til at samarbeidet fungerte så godt og til at miljøet ble så bra kan være, som prosjektlederen påpeker, at forskerne hadde like interesser i utgangspunktet. For mange var det viktig å være en del av et større fellesskap, en fikk tilgang

på mer informasjon og gjennom nettverket kunne de få andre prosjekter eller oppdrag. Det kunne også dukke opp faste stillinger som en følge av den erfaringen de fikk gjennom denne typen arbeid. Denne typen samarbeid ble også oppfattet som et frirom med større romslighet blant kollegene fordi de ikke konkurrerte om de samme midlene.

- Negative opplevelser med tverrvitenskap:

Forskerne mente styret for Program for kulturstudier ikke fulgte opp sin egen oppfordring om at de ville støtte store nettverk med tverrvitenskapelig forskning, og gav bare økonomisk støtte til deler av prosjektet. Det kunne virke som om forskningsrådet ikke skjønnte at ikke alle som søker med prosjekter, er tilsatt et sted. Senter for kulturforskning som ble opprettet av forskningsrådet, tappet ressurser fra det allerede eksisterende senteret SEK. Det var mye organisatorisk rot fordi instituttene ikke ville samarbeide med senteret og dermed prosjektet, og noen av forskerne mener instituttene føler seg truet av slike senter som SEK. Å drive tverrvitenskapelig arbeid blir forbundet med risiko fordi det er mer legitimt å holde seg til den disiplinen en kan. Dessuten kan det føre til at du ikke passer inn faglig på noen av instituttene og kan føre til problemer med å bli ansatt noe sted.

7. Forståelser av tverrvitenskap og faglig identitet

I programnotatet til PKUL er ikke begrepet tverrvitenskap definert eksplisitt. Begrepet nevnes flere ganger og i ulike sammenhenger. Det blir nevnt i forbindelse med ambisiøse mål om å utvikle nye perspektiver, men kunne også helt enkelt handle om å skape nettverk på tvers av disiplinene. Dette fikk meg til å lure på hva som legges i begrepet av forskerne som selv hadde prosjekter under programmet. Jeg fikk flere ulike svar som jeg her vil presentere. Videre vil jeg knytte dette til hvordan forskerne selv vil definere seg som akademikere. Jeg lurte på om det å jobbe på tvers fikk dem til å definere seg som tverrfaglige forskere, eller om de fremdeles føler seg mest knyttet til den disiplinene de har tatt hovedfag eller doktorert i. I denne sammenhengen kom det også frem ulike holdninger til både egen og andre disipliner.

Dette kapittelet vil med andre ord handle om forskernes egne syn på tverrvitenskapelig arbeid. Kapittelet er delt i to, der den første delen handler om hvordan forskerne definerer de ulike begrepene som betegner ulike former for tverrvitenskapelig arbeid, og om hvordan de vil definere seg selv som forsker. Andre del handler om hva forskerne mener skal til for at et slikt tverrvitenskapelig samarbeidsprosjekt skulle kan fungere, og om hvordan god tverrfaglighet bør oppstå. Noen kritiske holdninger til tverrvitenskap blir også tatt opp.

7.1 Definisjoner av tverrvitenskap og forskernes faglige identitet

Flere av forskerne hadde ikke tenkt så nøye igjennom hvordan de ville definere de ulike begrepene som kan beskrive vitenskapelig arbeid som involverer flere disipliner. Derfor er flere av definisjonene litt uklare og lite spesifikke. Det var ingen av informantene som definerte begrepene likt. I noen av intervjuene ble det ikke tid til å spørre om akkurat dette og det er derfor ikke alle som sier noe helt konkret om det, men alle sier et eller annet om hvordan de oppfatter i alle fall ett av de aktuelle begrepene.

De hadde også ulike oppfatninger om hvor de ville plassere seg selv som akademikere. Derfor har jeg gitt hver forsker en egen betegnelse, og delt inn den første delen av kapittelet etter disse. Jeg kategoriserer ut ifra det de sier om seg selv og sin forskning.

7.1.1 Den transdisiplinære

En av forskerne mente at prosjektene under Det Nye kunne beskrives som både flerfaglige, tverrfaglige og transdisiplinære. For han betydde *flerfaglighet* at det var personer fra mange ulike disipliner som var opptatt av noen lignende temaer, som deretter gjerne gikk tilbake og publiserte i egen disiplin og fornyet den litt. *Tverrvitenskap* var når noen publiserte stoff som går på tvers av disiplinene, mens *transdisiplinaritet* var mer likt flerfaglighet og han beskriver det som:

Det betyr at du liksom står med føttene i din egen disiplin og så kikker du over til de andre og låner inn til noen spørsmål som kommer fra din egen, så du bare utvider den mer enn at du blir tverr (Forsker 1).

Nei, jeg er ikke så interessert i det begrepet tverrvitenskap, men mener at begrepet transdisiplinaritet er det beste, at det er en åpenhet for å tøye grensen for sitt eget fag, når problemstillingen en jobber med, materiale en jobber med etterspør det (Forsker 1).

Han mener videre at flerfaglig og transdisiplinær er de begrepene som passer best på måten hun selv jobber, og at de begge gir rom for å utvikle nye disipliner og forskningsfelt. Hans hovedfag er sosialantropologi, men han sier han like gjerne kan beskrive seg som humanist som samfunnsviter og synes det er en fordel å ”gå på to bein” (Forsker 1) og ikke være verken det ene eller det andre. Denne uttalelsen kan ses i lys av at han selv er ansatt som forsker på et flerfaglig forskningsinstitutt og ikke har sittet i en enfaglig instituttstilling. Om sin egen disiplin sier han at den er som ”en trang jakke fra i fjor ” (Forsker 1) som ikke passer helt og at han derfor ikke kunne tenke seg å bli professor i faget.

7.1.2 Den empiriske

Denne forskeren mente tverrfaglig og flerfaglig ble brukt litt hips om haps, men så selv på prosjektet Det Nye som flerfaglig. Hun mener *flerfaglig* er når de involverte fagene i et samarbeid, er representert som fag i samarbeidet. *Tverrfaglig* samarbeid er etter hennes mening mer slik at ett fag har definisjonsmakt og de andre fagene er underordnet. Når jeg spør hvor hun vil plassere seg selv i forhold til disse begrepene svarer hun at hun selv kanskje er mer *transdisiplinær*, og at det betyr at hun tenker på tvers av fag fordi det er det empiriske som er det viktigste, og at empirien er uavhengig av faggrensene. Hun mener videre at det er problemstillingen som bestemmer forskningsmetoden, men at problemstillingen selvfølgelig kan være påvirket av den faglige forankringen.

Selv kategoriserer hun seg som en samfunnsvitenskapeligorientert humanist. Hun regner forskningen sin som grunnleggende humanistisk, men synes problemstillingene hennes nesten alltid er samfunnsvitenskapelig orientert. Også hun ser på denne kombinasjonen av disipliner som en styrke, dette begrunnes med at for henne er det empirien som er det viktige:

Det viktige for meg er det empiriske feltet. (...) altså det er jo det vi vil forstå. Det empiriske feltet kan jo også være forskning, men det at en er fokusert rundt et empirisk felt, det er det som er viktig. Det er ikke alle fag som er det. Mange fag er jo organisert rundt mange forskjellige empiriske felt. Så jeg mener det er det som er viktig. Og her hvor det er det [en flerfaglig institusjon organisert rundt et empirisk felt], så gir det godt grunnlag for faglige diskusjoner og felles forskningsprosjekter og sånn, men jeg mener at mange måter er bedre, mer fruktbart og mer stimulerende, enn kanskje på kulturvitenskap hvor det er mye større spredning på det empiriske feltet, hvor folk jobber på veldig ulike forskningsfelt, (...) (Forsker 4).

Hun jobber nå på en undervisningsinstitusjon, på et fag som er tematisk bestemt, der det ikke er en bestemt disiplin som dominerer. Hun poengterer at innen en vitenskap forutsetter man gjerne en likhet, men at det der ofte kan være større forskjeller mellom forskernes forskningsfelt enn det er der hun selv jobber nå. På faget hun underviser i, kommer de ansatte fra veldig forskjellige disipliner. Det er derfor naturlig å forutsette en forskjell, men hun opplever likevel at de har en ganske stor felles interesse.

7.1.3 Den teoretiske

For en annen forsker er det hva slags teoretisk tilnærming han er opptatt av, som er det viktigste når han skal identifisere seg. Det empiriske feltet kommer i andre rekke. Han tenker ikke så mye på hvilken disiplin han kommer fra, men definerer seg ut fra sine teoretiske tilnærminger. Selv om hans hovedfag er i statsvitenskap, betrakter han filosofi som det stedet han egentlig hører hjemme når det gjelder tenkemåter og perspektiver. Den samfunnsvitenskapelige identiteten kommer inn i forbindelse med det empiriske feltet. Han sier det er der det lille han har av statsviter identitet sitter:

Det er et eksempel på en feltidentifikasjon som også er viktig, men som er underordna den teoretiske perspektivmessige identifikasjonen. Det er den som betyr noe for meg, og jeg gidder knapt nok å tenke på hva slags disiplin jeg kommer fra, bortsett fra at jeg nok er klar over at jeg er veldig interessert i det politiske, hva er de politiske dimensjonene i samfunnet, hva er det som preger disse dimensjonene? Så hvis det sitter noe statsviteridentitet igjen så er det knyttet til akkurat det (Forsker 3).

Jeg har tidligere nevnt hvordan denne forskeren opplevde en utstengning fra statsvitenskapen under sin doktorgradsperiode, og kan se svarene hans i lys av den opplevelsen. Det at han nå er forskningsleder på et flerfaglig forskningssenter gjør også at han ikke trenger å tenke så mye på hvilken disiplin han egentlig hører til.

7.1.4 Den humanistiske samfunnsviteren

Denne informant mente også at *flervitenskap* er når flere fag gir sitt bidrag til et felles emne. Mens ved *tverrvitenskap* må en gå mer inn på perspektivbruken og eventuelt låne perspektiver fra andre fag og ta innover seg andre perspektiver på en mer forpliktende måte. Hun skiller mellom flerfaglig og tverrfaglig på en litt annen måte enn den første beskrivelsen som ble presentert. Hun definerer her flerfaglighet som mer oppstykkede enfaglige bidrag som står hver for seg, men sammen belyser en helhet. Mens den første definisjonen åpnet for at en med flerfaglighet også kan låne andre perspektiver og gjerne utvikle nye disipliner og forskningsfelt.

Hennes hovedfag er sosialantropologi og hun sier at hun har en veldig samfunnsvitenskapelig tilnærming, men at hun alltid har hatt en særlig interesse i det kulturelle aspektet. Hun er ansatt på et enfaglig sosialantropologisk institutt og føler seg hjemme der, men sier at hun rent faglig kan føle seg like mye hjemme i humanistiske problemstillinger og har en interesse for det. Hun mener også at hun kunne tjene på å samarbeide mer med andre fagpersoner fordi et samarbeid fungerer som en ekstra motivasjon, men hun synes det er vanskelig å få til så mye av det på grunn av for lite tid. Hun er også av den oppfatning at samarbeid gjerne tar mer tid enn individuelt arbeid, uansett hvilke fag som er involvert.

Når jeg spør om hun har opplevd at noen fag prøver å hindre henne i å låne av deres perspektiver og teorier, svarer hun at det har hun opplevd, men at hun nå er for gammel til å bry seg om det.

7.1.5 Kunnskapstrubaduren

En av informantene, som nå holder på å avslutte sin doktorgrad, beskriver den måten han nå arbeider på som *tverrfaglig*. I det legger han at han bruker elementer fra ulike fag og prøver å kombinere dem. Dette gjør han fordi han ønsker å ta med seg alle fagene han har i universitetsgraden sin, både det humanistiske (historie) og det samfunnsvitenskapelige (sosiologi), ikke bare hovedfaget (filosofi). Han mener dette er mye vanskeligere enn å jobbe sammen i en gruppe der hver har sin fagidentitet i behold. Dette er fordi han opplever at alle fagene har sin egen disiplinering og metoder, og at det er ulike regler som gjelder for hvert fag, noe som fører til språkproblemer. Han mener også at det er mer legitimt, som han sier, ”å sitte i disiplinen”, og at en som prøver å kombinere fagene blir sett på som en fuser og egentlig ikke kan noe skikkelig. Samtidig vil han argumentere for at samfunnet trenger noen som kan bevege seg mellom fagene og forstå litt av hvert og fungere som en slags kommunikator. Han vil gjerne se på seg selv som en slik og vil gjerne kalle seg for en kunnskapstrubadur. Tanken er at en kunnskapstrubadur kan formidle kunnskap til et mer allment spekter, slik at ikke debattene i samfunnet bare skal bli ført av spesialister, der allmuen ikke klarer å henge med. Han ser på danning av befolkningen som en av kulturfagenes viktigste oppgaver fordi dette kan vedlikeholde interessen for demokratiske verdier:

Ja, altså jeg er av de som oppfatter danning som det viktige formålet med kulturfag. At det skal være et vist kulturelt nivå av danning i befolkningen for at demokratiet skal fungere på det overordnede planet. Så her handler det om å hold et høyt nivå av allmennkunnskap, og gjøre det mulig for folk å delta. Og det er jo litt sånn paternalistisk, men det er jo viktig for et samfunn at en vedlikeholder interessen for demokratiet og for demokratiske verdier. Hvis ikke en har et vist kunnskapsnivå, så går det ikke, da kan ikke folk delta i debatten. Så blir debattene ført av spesialister så blir folk uinteresserte fordi de kan ikke henge med (Informant 5).

Om egen disiplin sier han at han selv opplever at det er en slags respekt for filosofer som gjør at de ikke møter noen stengsler for hvor mye de kan bevege seg over i andre fag. Han mener videre at filosofien selv har førsterett på vitenskapsfilosofi, som er noe de ikke så lett godtar at andre uttaler seg om. Også andre nevner filosofi som et fag der du ”må bare ikke komme her” (Informant 6), og du kan merke en viss arroganse.

7.1.6 Den prosjektstyrte forfatteren

Den mest åpne definisjonen en av forskerne kom med, var at *tverrfaglighet* handlet om personer med felles interesser som samles om denne:

Nei, jeg tenker at det er helt sånt banalt romantisk, at det er en sånn slags intellektuell pasjon som driver frem. At folk begynner å tenke, spiller ball med hverandre på noen erfaringer. Det er vanskelig å sette ord på det, hva det egentlig er(...). Det kan være folk som har et politisk prosjekt som føler seg som outsiders eller utbrytere fra det fagmiljøet de er i. Det kan være folk som har en typisk vitenskapskritisk innretning, positivismekritikken på 1960-tallet, miljøet rundt Hans Skjervheim (Forsker 7).

Transdisiplinaritet hadde han en mer klar og strengere definisjon av:

Ja, altså transdisiplinaritet, i det ligger det vel et mye mer sånn organisert tverrvitenskapelig forskning, altså at du har jo enkelte eksempler på sånt innen for humaniora. Ja la oss si innenfor store sånne nesten arkeologiske utgravningsprosjekter der du, eller sånne store kildearbeid, eller sånn som at du skal lage Ibsens, de har holdt på i mangfoldige år der de skal lage en sånn søkbar, absolutt sånn siste redigerte Ibsen utgave. Det er et typisk transedisiplinært prosjekt, det trenger ikke være noe "love" der, der er det de som er jævlige gode til, du må jo ha datafolk inn i sånn prosjekt. Så det vil være sånne organiserte storprosjekt(...). Et leksikon prosjekt er et typisk sånn, ordbøker, svære ordbok prosjekt (Forsker 7).

Denne definisjonen ligner mer på det som tidligere er blitt beskrevet som flerfaglig, der flere fag bidrar til et samarbeid med de perspektivene og verktøyet deres fag representerer.

Når jeg spør hvor han helst vil plassere seg selv, svarer han umiddelbart at han helst vil se på seg selv som forfatter. Han mener de humanistiske fagene skal dreie seg om å skrive bøker, og at det ikke er nødvendig å gjøre dem mer samfunnsvitenskapelige; bøkene kan likevel være tungt forskningsbaserte. Han mener det er helt vanlig for forskere at hvilke metoder og perspektiver en bruker er prosjektstyrte og at: "for veldig mange sånne forskerkarrierer innefor humaniora og sv så er på en måte prosjektene du tilfeldig eller ikke tilfeldig havner på, viktigere for hvordan du arbeider eller skriver, enn akkurat hvordan det faget ditt var definert i utgangspunktet" (Forsker 7). Han jobber nå med oppdragsforskning på et flerfaglig forskningssenter, og uttaler at det siste bokprosjektet han var med på, ikke bare gjorde ham til forfatter, men også til historiker i større grad enn før. Dette var fordi prosjektet gav ham anledning til å drive historisk grunnforskning.

7.1.7 Den vitenskapelige pedagogen

Denne forskeren var ikke ferdig med doktoravhandlingen på intervjutidspunktet og beskrev sitt arbeid med avhandlingen som tverrvitenskapelige, fordi han hentet inn perspektiver og teorier fra flere ulike fag for å belyse problemstillingen. Han synes det er berikende å koble sammen samfunnsvitenskapelige problemstillinger med humanistiske metode. Han forteller at da han skrev hovedfag i pedagogikk, trivdes han ikke så godt i faget og begynte derfor å trekke inn et retorisk perspektiv. Om pedagogikk som fag sier han:

Og faget er en enorm floskelmaskin hvor det er stadig nye ord på helt hverdagslig erfaring, så akkurat de sidene hater jeg ved pedagogikken. Men det finnes også noen virkelig spennende tenkere der, og noen virkelig spennende problemstillinger, og oppgaven faget har er veldig viktig (Forsker 3).

Han mener mange pedagogiske miljøer er rene byråkrater og mer en del av et administrativt politisk styringssystem. Han ser tydeligvis ikke seg selv som en del av slike miljøer. Det er ut i fra disse uttalelsene jeg gir ham betegnelsen: vitenskapelig pedagog.

Han forteller også at det han har jobbet med har blitt lite brukt i pedagogiske miljøer og at han selv har reist mye rundt i andre miljøer. Derfor føler han seg ikke så mye som bare pedagog, men akkurat hvor han vil plassere seg selv synes han er vanskelig å svare på. Han har nå en stilling på en pedagogikkavdeling innen for høyere utdanning. I den sammenhengen sier han at når han er ferdig med doktorgraden, må han gjøre noe ordentlig i sitt eget miljø, med tekster som kan gå inn i debatten i pedagogikk faget, men at ”det har vært litt kjekt å være fri fant”. Slik jeg ser det står han nå midt i mellom to kategorier som gjør det vanskelig å definere seg selv. Den ene som en tverrvitenskapelig forsker som benytter mange ulike perspektiver. Den andre som pedagog med undervisningsplikt, noe som tvinger han til å forholde seg helt konkret til faget han en gang ikke trivdes så godt med.

7.1.8 Både-og forskerne

Siden mange ikke hadde tenkt så nøye gjennom hvordan de vil definere de ulike begrepene, skal ikke jeg legge for mye i det som blir svart. Svarene viser at det er litt ulike oppfatninger av og flytende grenser mellom begrepene som kan beskrive vitenskapelig arbeid som involverer flere disipliner.

De informantene som ikke er representert her er styrelederen og prosjektlederen. Begge gav gjennom sine intervju likevel, på ulike måter, uttrykk for at de tenker på tvers av fag. Prosjektlederen sa blant annet at hun synes det var rart å komme tilbake på et enfaglig institutt fordi: ”mitt hode blir jo aldri slik igjen”. Styrelederen, som selv er humanist, mente at både humaniora og samfunnsfag har stort behov for påvirkning.

I forrige kapittel kom det frem at alle hadde hatt positive opplevelser under prosjektperioden, de hadde ikke slitt med kommunikasjonsproblemer og det hadde oppstått et godt sosialt miljø. Prosjektlederen trodde den gode kjemien skyldes at forskerne egentlig var ganske like i tenkemåten. I intervjuene blir denne likheten bekreftet av forskeren selv. Selv om ingen av forskerne har fått samme betegnelse, ser vi at fem av seks vil si at de er både samfunnsvitenskapelig og humanistisk orientert.

7.2 Hva må til for at tverrvitenskapelig samarbeid skal fungere?

Mange av forskerne hadde meninger om hva det var som gjorde at det tverrvitenskapelig samarbeid i Det Nye ble så bra. Flere faktorer ble nevnt.

7.2.1 En god leder og et godt miljø

To av informantene nevnte at denne typen samarbeid var avhengig av å ha en god leder. De mente at det krevdes mye for å få noe slikt til å fungere, og at det krevde en bestemt type leder som selv er teoretisk velkolert på tvers av fag. Lederen må også ha evne til å plukke ut og få med mennesker som kan passe sammen. Denne egenskapen var viktig fordi de også mente at slike samarbeid er veldig personavhengig. En av forskerne mente at det kunne være vanskelig å definere hva forskere i denne typen samarbeid egentlig har til felles, men at det gjerne oppstår et miljø av folk som liker hverandre og som blir en kjernegruppe som er mer enn bare kollegaer, men også venner. Han mener miljøet opprettholdes mer av et lystprinsipp enn av god organisering og det trengs derfor ikke masse organisering for å møtes. De andre forskerne som var involvert i prosjektet har ikke direkte sagt at dette er ting som må til for at det skal fungere, men gav på andre måter inntrykk av at denne beskrivelsen passer bra. Vi har tidligere hørt om at mange syntes det var gøy og sosialt, og at kjernegruppen på prosjektet fremdeles har kontakt selv om prosjektperioden er forbi og SEK er lagt ned.

Det blir også nevnt at forskerne ikke bare var like, men også forskjellige nok til å skape gode diskusjoner:

(...), og det er det som har vært det store (uklart) med SEK- sammenhengen, vi har vært fra ulike typer fag, men har hatt et felles begjær og et felles møtepunkt i tenkemåter, der vi har vært like nok og forskjellige nok til å kunne utfordre hverandre. Og det er nettopp de gode diskusjonene som har prega SEK, og det har holdt hele greia sammen egentlig, og det har vist seg å være veldig motstandsdyktig (Forsker 3).

En annen forsker mener det er viktig at ingen krever at deres problemstilling skal være viktigst, og at en må være flink til å legge bort eget fagspråk. Han syntes prosjektlederen var flink til å skape et miljø der ingen fikk dominere med sitt fagspråk.

7.2.2 Samlokalisering

Han mener også at det kan være viktig for forskerne å være samlokaliserte for å få det han kaller: "den genuine tverrfaglige utvekslingen" (Forsker 2). Under prosjektperioden opplevde han at samlokaliseringen var vanskelig å få til, men fordi de møttes hyppig ellers gikk den faglige utvekslingen bra. Han peker på dette som et problem når det gjelder slike nettverk som skal drive tverrfaglig forskning. De samles strategisk for å penger og når pengene blir tildelt, sitter de likevel hver for seg. En annen forsker mente også at det er et banalt og undervurdert poeng at forskerne må befinne seg i nærheten av hverandre. Dette er fordi han mener et slikt samarbeid ikke vil fungere om det er avhengig av mye organisering for at forskerne skal treffes, på grunn av den løse sammensetningen.

7.2.3 Et naturlig tverrvitenskapelig tema og mer støtte fra instituttene

Prosjektlederen kunne fortelle at hun aldri tenkte spesielt på at prosjektet skulle være tverrfaglig. Hun syntes det fulgte naturlig fra temaet Det Nye, det var ingen av fagene som hadde eiendomsrett til dette. Det hun opplevde som mest problematisk, var å ikke få støtte fra universitetsinstituttene. SEK var en del av universitetet og lå midt i mellom de samfunnsvitenskapelige og humanistiske instituttene. Disse institutter var, slik hun opplevde det, mer opptatt av sine egne forskere og egne fagområder. Derfor kunne det vært enklere om SEK hadde fått mer støtte av aktører som befinner seg over instituttene, som forskningsrådet eller fakultetsstyrene. Andre forskere påpekte også de økonomiske vilkårene

som problematiske, og mente at det var viktig å holde ved like og sørge for kontinuitet ved slike senter som driver tverrvitenskapelig forskning. Slik kan en bedre beholde den kompetansen som vet hvordan en lager gode problemstillinger, skrive gode søknader og sette sammen miljøer.

7.3 Hvordan bør tverrvitenskap oppstå?

Jeg spurte også flere av informantene om hvordan de syntes god tverrvitenskap burde oppstå. Et svar jeg fikk fra et par av dem var at tverrvitenskap ikke var noe som burde bli tvunget på noen. Det blir nevnt at ved press kan ofte samarbeidet skjære seg, særlig hvis partene er veldig forskjellige. En annen mener at om det blir presset på, da blir det ikke ordentlig flerfaglig. Dette er fordi når det blir presset på ovenfra vil noen ha definisjonsmakt og ikke alle fagene vil komme ordentlig til ordet. Hun mener flerfaglighet er demokratisk, derfor vil ikke en slik organisering av arbeidet bli ordentlig flerfaglig. Hun synes det er greit at det blir initiert ovenfra, men det bør ikke bli for mye styrt.

Andre synspunkter på dette dreide seg om at tverrvitenskap er noe en må ha interesse av og inspireres til å bli. En av dem mente at det er når det oppstår litt mer sammensatte problemer at fagene må finne sammen, og da må en både ha en stor interesse og være modig for å få det til å fungere:

Da må en ha en genuin interesse for å utvikle nye begreper og utvikle ny type språk, og drive med teoriutvikling, som ikke er sånn, hvor intendert leser er en fagkollega i ens eget felt. (...) Men da må en tørre å stå for at en jobber med nye språklige problemstillinger, og så videre, og at det representerer en helt annen utfordring enn det vil si å jobbe enfaglig veldig ofte (Forsker 2).

En annen beskrev tverrfaglighet som noe grunnleggende som skal vokse frem naturlig. Heller ikke han mener dette er noe som kan tvinges på, da vil det ikke fungere.

(...), jeg har sett mange dårlig konstruksjoner hvor folk møtes fra ulike fag for å lage noe i lag, da bare detter det fra hverandre, i stede for faglighet så får du dårlig diplomati. Det må være noe i selve måten en tenker fag på som gjør at kontakten blir viktig på et mer grunnleggende nivå. Sånn som for meg har det alltid vært viktig å diskutere med filosofer, og diskutere med antropologer og slike folk, og det henger sammen med selve blikkene på det sosiale og det politiske. Hvis det ikke vokser ut av de tingene eller henger sammen med de tingene der, så har det ingenting for seg (Forsker 3).

(...), men når folk begynner å komme opp i slutten av trettiårene, og kanskje sitter de i en fast stilling og har disiplinansvar, da er det slutt på den type læring, da er det for seint. Det finnes noen gode unntak, men det betyr at hvis de ikke allerede på det tidspunktet har det tverrfaglige inne som et grunnleggende behov, og som noe som vokser ut av tenkningen deres, så er det for sent, da ser en ikke den store vitsen i å mikse det sammen i et reagensglass bare for å se hva som skjer (Forsker 3).

7.4 Kritikk av forskningsrådet

Den samme forskeren kritisere ikke forskningsrådet for å tvinge tverrvitenskap på noen, men heller for at det tverrvitenskapelige mer er en retorikk som bare befinner seg på det administrative nivået og ikke utføres i praksis. Etter hans mening skyldes dette at de komiteene som tildeler penger består av disiplinansatte. De deler søknadene seg i mellom etter fag og noen ganger leier de inn eksperter på det aktuelle fagområdet til å vurdere søknader.

(...), og en skal ikke la seg forlede av alle disse forskningspolitiske dokumentene hele tiden. Der står det forferdelig mye om tverrfaglighet, men det er ikke de folkene som sitter og skriver de dokumentene som fordeler penger og gir. Det er ikke de som skriver programforslagene og vurderer prosjektsøknadene om penger under programmer, så det slår rett og slett ikke inn på det nivået. Og jeg er ikke så sikker på at det hadde hjulpet om de virkelig hadde anstrengt seg for å være tverrfaglige disse folkene som satt i programkomiteene heller. For det må være, det er mer en grunnleggende tenkemåte i det faglige (Forsker 3).

En annen av forskerne sier han ikke helt skjønner forskningsrådets agenda når det gjelder tverrvitenskap, og mener de har for lite vitenskapsteoretiske ambisjoner. Etter hans mening ligger forskningsrådet for tett opp mot politikken og er mest interessert i titler som høres interessante ut. Han mener tverrvitenskap bør oppstå via ”noen energier og ideer som utvikler seg gjensidig” (Forsker 7). Ellers syns han det er viktig med de riktige rammebetingelsene. Hvis tverrvitenskap skal organiseres, må det etter hans mening organiseres stramt i prosjekter med klare oppdrag. Han er egentlig litt i tvil om det finnes ekte tverrfaglige forskningsmiljøer innen for samfunnsvitenskapen og humaniora. Han mener denne typen samarbeid heller finner sted i naturvitenskapen der en samarbeider helt konkret om et bestemt målretta og skarpt formulert oppdrag. Han vil heller kalle det samarbeidet som oppstod med Det Nye, for et mer ”karismatisk fellesskap”.

Styrelederen for programmet synes det burde bli bedre anledning for forskere fra ulike institutter og disipliner å kunne samles for å drive forskning sammen på temaer de selv ønsker å forske på. Han ser på muligheten som økonomisk betinget, og mener at det som skal til er finansiering av en arena, seminarer og publikasjoner. Det trengs ikke så mye mer fordi forskerne selv kan bruke av forskningstiden mange har i sine stillinger på universitetene. Han mener at driftsmidler, tid og et påskudd er det viktigste for å få det til. På denne måten blir den tverrvitenskapelige forskningen også ført tilbake til disiplinene og til undervisningen på universitetet.

7.5 Kritiske holdninger til tverrvitenskap

Det flere nevner som en fare, eller en bekymring i forbindelse med tverrvitenskap, er at de ikke ønsker at disiplinene skal bli erstattet av flerfaglig- og tverrfaglighet. En uttrykte det slik:

(..) den faglige sosialiseringen og utviklingen som gjør at vi har begreper å tenke med, metoder som vi behersker. Det tar veldig lang tid å utvikle. Og jeg ser at det er en fare for at det flerfaglige forsvinner fordi en blander alt sammen sammen hvis fagene opphører med moduleringen, med at alt skal være flerfaglig. Da tenker jeg særlig på den nye generasjonen som blir sosialisert inn i flerfagligheten helt fra grunnen av, og kanskje ikke får en fagidentitet i det hele tatt. Da blir det ikke lenger flerfaglig. Da blir det noe annet, hva det blir..., altså da tror jeg at en kan stå i fare for at det blir mindre vitenskapelig, at det mister en del på veien (Forsker 4).

Hun har respekt for disiplinene og det de har utviklet, og er bekymret for den vitenskapelige kvaliteten om alt skal bli flerfaglig.

Andre litt kritiske holdninger til tverrvitenskap var en av forskerne som mente det kom for lite tung vitenskap ut av slike tverrvitenskapelige forskningsprosjekter som Det Nye var, og at det hadde en tendens til å holde seg på seminarnivå eller artikkel nivå. Han synes det er mye fokus, festtaler og ideologisk snakk rundt tverrvitenskap, men at en ikke ser så mye igjen av forskningen i ettertid.

7.6 Avslutning

Forskerne sirkler rundt de samme betydningene av begrepene tverrvitenskap/faglig, flerfaglig og transdisiplinær. Tendensen er at de bruker ulike definisjoner på samme ord, der den ene mener noe er transdisiplinært, mener den andre det samme kan beskrives som flerfaglig. De bruker begrepene litt om hverandre også ellers gjennom samtalen, noen er mer konsekvente enn andre og foretrekker klart et begrep foran et annet. Andre bruker begrepene mer i samsvar med det begrepet jeg henviser til i spørsmålsstillingen. Ifølge Klein er det ikke uvanlig med ulike oppfatninger av begrepene. Hun mener definisjonen av hva som er tverrvitenskap varierer fra land til land, mellom institusjoner og til og med, som vi her har sett, mellom personer i samme team. Begrepet blir brukt om mange ulike måter å krysse grensene mellom disiplinene, eller forskjellige typer kunnskap. (Klein 1990)

Alle forskerne mener de bruker både samfunnsvitenskapelige og humanvitenskapelige perspektiver i egen forskning. Ofte kan det de sier om seg selv og egen forskning i forhold til disipliner ses i sammenheng med hvilken posisjon de innehar. Det er en tendens til at de to forskerne som er ansatt på enfaglige institutter, naturlig nok er mer opptatt av egen disiplin enn de andre. Den ene av dem er en etablert forsker, den andre er ung og foreløpig uetablert, og det er forskjeller også mellom dem. Den unge må nå gjøre noe innen egen disiplin, mens den etablerte sier at hun ikke trenger å bry seg så mye om grensene mellom disiplinen lenger, det er hun for gammel til. For de forskerne som er ansatt på flerfaglige institusjoner, kommer disiplinen tydelig i andre rekke. De forholder seg mer til andre kategorier, slik som et bestemt empirisk felt eller en bestemt teoretisk tilnærming.

Under hvilke faktorer som skal til for at et tverrvitenskapelig samarbeidsprosjekt skal fungere, blir en rekke elementer nevnt. Det må være en god, velegnet leder, det må oppstå et godt miljø og de fleste mener et slikt samarbeid er veldig personavhengig. De involverte personene må være raus og legge bort egne problemstillinger og fagspråk, og de må være både like nok og forskjellige nok til at samarbeidet skal være bærekraftig og fruktbart. At det er en fordel å være samlokalisert er også noe som kommer tydelig frem. Prosjektlederen minner om at et tverrvitenskapelig tema kan være grunnleggende for å få til et flervitenskapelig samarbeid. Ellers etterlyses det mer økonomisk og strukturell støtte fra både universitetene og fra forskningsrådet. Noen nevner også en stor interesse og modighet som viktig for at god tverrfaglighet kan oppstå. De fleste forskerne var enige om at

tverrfagligheten må inspireres frem, et annet syn er at påtvunget tverrfaglighet ikke vil fungere annet enn ved strengt definerte oppgaver.

8. Oppsummerende diskusjon

Jeg har gjennom de tre foregående kapitlene prøvd å gi en rettferdig fremstilling av mitt intervjumaterialet. Målet er å presentere noen av individene bak begrepet tverrvitenskapelig forskning, og å kunne si noe om hva som er avgjørende for tverrvitenskapelige forskningsvalg. Gjennom intervjumaterialet har jeg fått vite mer om hva som legges i de ulike begrepene knyttet til denne typen arbeid av forskere som selv gjerne definerer seg som tverrvitenskapelige eller transdisiplinære, og om deres motivasjoner for å involvere perspektiver fra flere disipliner i forskningen. Jeg har fått vite mer om hvorfor de søkte støtte gjennom denne typen tverrvitenskapelig forskningsprogram, om hvordan de trivdes i samarbeidet. Hva denne typen samarbeid førte med seg for de enkelte og hvilke hindringer tverrvitenskapelige forskningsvalg kan føre til. Jeg kan gjennom dette studiet av tverrvitenskap, slik som både Weingart (referert i Hark 2005), Dahl og Sørensen (1997) og Klein (1990) etterlyser, bidra til mer kunnskap om noen av personene bak begrepet tverrvitenskap og deres forståelse av den tverrvitenskapelige praksisen.

Jeg fant etter hvert ut at forskerne ikke hadde samarbeidet tett i et felles prosjekt, men heller gjennom seminarer og konferanser fått inspirasjon av hverandre, og i noen sammenhenger fått konkrete tilbakemeldinger på det de jobbet med fra de andre på prosjektet. Prosjektet hadde en felles ide om å ”kartlegge det nyes tilsynekomst som et mangfoldig fenomen” (Det Nye, 2006, 2. avsnitt). Denne ideen om ”det nye” ble av prosjektlederen sett på som tverrfaglig i seg selv, i og med at ingen av disiplinene har eiendomsrett på dette emnet som tema. Forskerne jobbet altså ikke for å oppnå et samlet verk som analyserte det nye i samfunnet, så hvordan tok det tverrvitenskapelige da form?

Prosjektet Det Nye ble likevel på slutten av prosjektperioden bedt om å skrive en syntese ut i fra de ulike arbeidene som var blitt gjort under perioden. Dette ble av prosjektdeltakerne oppfattet som meningsløst fordi prosjektet var lagt opp som et paraplyprosjekt og prosjektdeltakerne hadde ikke studert noe sammenlignbart. Denne hendelsen, som av prosjektlederen blir karakterisert som dårlig kommunikasjon mellom nivåene i forskningsprogrammet, kan også forstås som ulike oppfatninger av hva tverrvitenskap er eller bør være. At det er uklart hva som menes med de ulike begrepene tverrvitenskap, flervitenskap og transdisiplinaritet blir også bekreftet av informantene selv, og gir Klein rett i at det er så mye uklarhet rundt begrepene, at forståelsen av det til og med kan variere innen

samme samarbeidsgruppe (Klein 1990). Men om forskerne har en felles forståelsen av begrepet eller ikke, kan også ha noe å gjøre med hvilket samarbeid det er snakk om. Siden samarbeidet under prosjektet Det Nye ikke var et veldig tett og målrettet samarbeid, utvidet jeg fokuset for materialinnsamlingen til å omfatte litt mer om personene og hvilke tverrvitertyper disse forskerne er.

Mye av det som blir tatt opp i teorien kan jeg finne igjen i min empiri, som for eksempel at likhet kan være viktig i et samarbeid, at ikke alle disipliner er like rigide, og at det kan være lettere for etablerte forskere å trekke inn nye perspektiver enn for unge uetablerte, at universitetsstrukturene holder igjen for tverrvitenskap, og at det gjerne ikke betaler seg å ha et bredt generelt interessefelt som akademiker. Men jeg finner også andre og mer ukjente faktorer for tverrvitenskapelige forskningsvalg og hindringene for dem.

I dette kapittelet vil jeg først se på og sammenligne hvilke grunner som blir gitt for tverrvitenskap, i henholdsvis min empiri i forhold til det som blir tatt opp under foreliggende litteratur på feltet (kapittel 2). Jeg vil trekke frem noen faktorer fra intervjumaterialet jeg mener kan være underkommuniserte når det gjelder motivasjoner for denne typen arbeider. Deretter vil jeg se på hvilke hindringer for tverrvitenskap mine informanter kunne fortelle om, og belyse disse med hindringer nevnt i teorien. Hindringene vil jeg igjen diskutere opp mot tverrvitenskapens vilkår i Norge og reflektere litt over tverrvitenskapens fremtid. Jeg vil tilslutt si litt om hva som ut i fra mitt materiale kan sies å være avgjørende for at en forsker velger å jobbe tverrvitenskapelig. Med andre ord, hvem det er som velger å jobbe tverrvitenskapelig og hvilke muligheter som byr seg for dette.

Min undersøkelse har ikke gått ut på å finne ut nøyaktig hvilke type tverrvitenskap forskerne har gjennomført, heller ikke å finne ut om det er tverrvitenskap eller ikke. Dette hadde krevd en mer konkret undersøkelse av det arbeidet forskerne har produsert, og også mye kunnskap om ulike disipliner. Det var likevel naturlig å spørre hvilke betydning de ulike informantene la i de ulike begrepene, for å se om de hadde en felles eller en sprikende oppfatning, og for å derfra gå videre inn på deres identitet som forskere.

8.1 Hvorfor tverrvitenskap?

I kapittel 2 tar jeg opp strukturelle forklaringer for hvorfor tverrvitenskap er viktig, og individuelle faktorer som kan være avgjørende for om forskere arbeider tverrvitenskapelig eller ikke. Hva er forholdet mellom strukturelle og individuelle faktorer for informantene i denne undersøkelsen? Finnes det flere faktorer som spiller inn?

8.1.1 Middel eller mål?

Klein skiller mellom to årsaker for tverrvitenskap. Det hun kaller den instrumentelle begrunnelsen, der tverrvitenskap er et middel for å nå et mål, og begrunnelsen som går ut på behovet for helhet og synteser, der tverrvitenskap er et mål i seg selv (Klein 1990). Dette er et analytisk skille og de to bidragene jeg trakk frem i teoridelen (Nicolescu og McNeill) var to veldig klare og tydelige eksempler på disse to ulike årsakene. I mitt intervjumateriale vil jeg si at dette skille ikke er så klart, og at disse to årsakene for tverrvitenskap til dels er overlappende, og jeg finner eksempler på begge disse årsakene.

Noen av forskerne mener de har mer lojalitet til stoffet, altså det temaet eller materialet de har valgt å forske på, enn til disiplinen. Det er stoffet som bestemmer hvilke metoder og teori en benytter seg av. En annen forsker snakket om at arbeidet var prosjektstyrt. En slik ikke disiplinbasert forskning vil jeg sammenligne med den forskningen de gjør på tematisk baserte tverrvitenskapelige forskningscenter som SUM¹¹ (McNeill 1995). Der en benytter ulike perspektiver og disipliner i kombinasjon som et middel for å nå et mål, og der målet er å belyse temaet eller empirien på en best mulig måte, uavhengig av disiplinene.

En annen informant var spesielt opptatt av behovet for helhet og sammenheng. Det er viktig for han å ha en personlig relasjon til det han jobber med. I likhet med Nicolescu peker han på behovet for broer mellom de ulike disiplinene, og ønsker selv å være en slik bro. I dette tilfellet blir det tverrvitenskapelige arbeide mer som et mål i seg selv. Han sier selv at han ønsker å bruke og ta med seg det han har lært gjennom studiene, der han, som så mange andre, har studert flere ulike disipliner, selv om han opplever at dette ikke er lett.

¹¹ Senter for utvikling og miljø.

8.1.2 En disiplin er ikke stor nok

I de to biografiske bidragene Klein hadde funnet frem til, ser vi at det i begge tilfellene handlet om forskere som ikke fant en disiplin som var god nok til å dekke deres interessefelt. Begge legger i den sammenhengen vekt på viktigheten av å lære av og samarbeide med andre (Klein 1990). Intervjuundersøkelsen min viser at dette er et viktig fellestrekk også hos andre forskere. Det blir i intervjuene påpekt at disiplinene er historiske konstruksjoner som ikke passer med virkeligheten. Flere av forskerne ytrer et ønske om å beholde metoden fra en disiplin, mens de bruker teoretiske perspektiver fra en annen. Eller å bruke den måten å stille spørsmål på som en finner i samfunnsvitenskapen, men belyse spørsmålene ved hjelp av humanistiske metoder. Flere av forskerne hadde opplevd at prosjektene deres ikke passet inn i en disiplin, og alle følte seg på en eller annen måte hjemme både den samfunnsvitenskapelige og den humanistiske tradisjonen. Samarbeidet under prosjektet virket både inspirerende og utvidet forskernes horisont både når det gjaldt teoretiske perspektiver og metode.

8.1.3 Fellesskap

En av stipendiatene valgte bevisst å ta stipendet fra dette tverrvitenskapelige prosjektet, fremfor et envitenskapelig stipend. Grunnen hun gav for dette var et ønske om være del av et større fellesskap under stipendiatperioden. Dette er kanskje et undervurdert poeng når det kommer til tverrvitenskapelig prosjektarbeid. Det viste seg flere ganger at fellesskap ble høyt verdsatt av prosjektdeltakerne. En av forskerne etterlyser mer samarbeid mellom kollegaene på det enfaglige instituttet hun er ansatt på, og mener at samarbeid fungerer som en ekstra motivasjon for henne uansett om det er innen for samme fag eller ikke. Kanskje ble dette vurdert som viktig fordi fellesskap ikke er så sterkt, og samarbeid ikke er så vanlig generelt i akademia.

8.1.4 Spennende

Flere sa de ble med på prosjektet fordi de synes det var spennende å skulle jobbe tverrfaglig. Vurderingen av samarbeidet i etterkant viste at forventningene ble oppfylt. At denne typen samarbeidsprosjekter også høres spennende ut, er et annet mulig undervurdert poeng ved hvorfor forskere deltar på slike prosjekter. Det høres spennende ut og det er gøy. For mine

informanter var det at prosjektperioden var gøy mer en vurdering av prosjektet i etterkant, men at det å jobbe tverrfaglig skulle bli spennende var en forventning nesten alle kunne bekrefte de hadde før de gikk inn i samarbeidet. Begrepet spennende kan involvere mer enn bare faglig spennende, men også det at en får treffe nye folk, du får kommet deg litt bort fra den vanlige hverdagen. I kapittel 5, der jeg tar for meg forskernes positive opplevelser med tverrvitenskap, er det ikke bare det faglige utbytte som er viktig, men også mye det sosiale.

8.1.5 Strukturelle faktorer

Noen av forskerne vektla også økonomiske grunner for å gå inn i samarbeidet, noe jeg ser som en mer strukturell faktor. Men selv om noen av forskerne oppgav dette som en av grunnene til at de forsøkte å få innvilget prosjektsøknadene sine gjennom dette prosjektet, fortøner ikke disse forskerne seg som mindre tverrvitenskapelige enn noen av de andre. Det viste seg heller at dette var en spesiell sjanse for litt spesielle forskere, som ikke passet inn i én disiplin og som hadde problemer med å få ansettelse eller stipendiatstilling innen sin egen disiplin. Økonomiske strukturer medvirket også til at prosjektledelsen var så aktive med å oppsøke og invitere andre inn i samarbeidet. Det var i Senter for europeiske kulturstudiers (SEK) favør om de kunne få støtte til dette samarbeidet gjennom forskningsrådet, fordi det var i hovedsak slike midler som holdt senteret i gang.

Det viser seg dermed at flere faktorer enn de instrumentelle faglige gjør seg gjeldende for hvilke grunner en kan ha for å jobbe tverrfaglig. Etterspørselen etter tverrfaglighet av instrumentelle, faglige grunner ligger der for de fleste, men ikke alle. For noen virket samarbeidet og fellesskapet som mer viktig enn det tverrvitenskapelige i prosjektet. I denne sammenhengen kan det være litt vanskelig å skille mellom årsaken til og vurderingen av samarbeidet, ikke bare for meg, men også for forskerne fordi intervjuet tok sted etter samarbeidet var avsluttet.

8.2 Hindringer for tverrvitenskap og tverrvitenskapens fremtid

Etter å ha sett på hvilke grunner som blir gitt for tverrvitenskapelig arbeid, og hva mitt materiale har å by på i forhold til teorien, vil jeg se videre på hvilke hindringer som står i veien for at tverrvitenskapelig arbeid i å bli gjennomført. Hindringer for tverrvitenskapelig

arbeid var ikke fra starten av en del av mitt forskningsspørsmål, men det ble likevel en del fokus på hindringer i intervjuene. Fortellinger om hindringer dukket opp som en naturlig del av hvilke muligheter en har til å arbeide tverrvitenskapelig, og er dermed relevant for hva som har noe å si for tverrvitenskapelige forskningsvalg. Erfaringene med de valgene en har tatt kan ha mye å si for hvordan man velger videre.

McNeill mener tverrvitenskap forbindes med risiko fordi envitenskap har høyere prestisje i academia, og det er uklart hvilke kvalitetskrav som skal gjelde for tverrvitenskapelig arbeid (McNeill 1995). Mine informanters erfaring viser at begge disse faktorene kan være et problem, men mest for unge uetablerte forskere. En forskjell mellom mitt materiale og McNeills erfaringer er at han tar utgangspunkt i arbeid som fra starten av skal være tverrvitenskapelig, mens flere av mine informanter har forsøkt å få tverrvitenskapelig arbeidet godkjent innenfor en disiplin. Det er her alder og posisjon kommer inn i bilde, og materialet mitt viser at det kan være vanskelig for unge uetablerte forskere å komme innenfor en disiplin dersom de driver med tverrvitenskapelig forskning. At envitenskap har høyere prestisje, er det bare en av de som nevner. Han mener en tverrvitenskapelig forsker lett kan bli sett på som en som fusker og ikke kan noe ordentlig. Den samme forskeren oppgir ønsket om helhet og sammenheng som en drivende kraft i arbeidet og er nok en av de forskerne som går bredest ut i arbeidet sitt. En av grunnene til at han er den som nevner denne typen fordom mot tverrvitenskapelig arbeid, kan være, som McNeill (1995) nevner, at økende spesialisering og økende press mot å prestere noe, også i academia, gjør at det ikke betaler seg å ha en bred intellektuell tilnærming.

Når det gjelder vurdering og kvalitetskrav er det tydelig at strukturer og disiplinering spiller en rolle her. Disiplinansatte på universitetsinstituttene bestemmer hvem og hva de vil slippe inn i faget, og slik bestemmer de hvordan faget skal utvikle seg videre. For de doktorgradssøkerne som ønsker å jobbe tverrfaglig, kan det være vanskelig å komme innenfor. Om en kommer innenfor, kan det likevel bli vanskelig å få doktorgraden godkjent hvis det ikke eksisterer et ønske om å endre faget i akkurat den retningen.

8.2.1 Tverrvitenskapens fremtid

Mens tverrviterne i dette prosjektet er misfornøyd med forskningsrådets oppfølging av prosjektet, viser andre rapporter at de disiplinansatte ikke er fornøyd med forskningsrådets prioriteringer av tverrvitenskapelig forskning og mener det er for lite rom for

forskningstemaer basert på en disiplinorientert tilnærming. Et nytt budsjettssystem for universitetene kan ha gjort kampen om midlene fra Norges forskningsråd hardere. Widerberg m. fl trekker frem at det nye budsjettssystemet kan føre til mer tverrvitenskapelig samarbeid, både i forskning og undervisning på de forskjellige universitetsinstituttene, fordi det nå er høyere forventninger til at de vitenskapelige ansatte skal bringe inn penger til instituttet (Widerberg m. fl 2005). I fremtiden kan det derfor være sannsynlig å tro at det vil bli mer vanlig for universitetsinstituttene å huse slike store tverrvitenskapelige programmer og prosjekter som Program for kulturstudier og Det Nye. Dette kan igjen føre til mer tverrvitenskapelig undervisning, og problemene med at vi ser for lite igjen av den tverrvitenskapelige forskningen, og vanskelighetene med å tilbakeføre forskningen til undervisning (som noen av informantene nevnte) kan på denne måten forbedres.

På en annen side har vi sett at de tradisjonelle universitetene ikke er designet for å administrere tverrvitenskapelige studieprogrammer, og at det kan virke som om den administrative strukturen henger etter i utviklingen. Det kommer tydelig frem i intervjuundersøkelsen at det er et problem for mine informanter å finne et sted de passer inn, og at enfaglige universitetsinstitutter ikke er et aktuelt alternativ for dem. Forskningsrådets politikk og universitetenes nye budsjettssystem kan føre til konflikter der noen mener tverrvitenskap blir for mye byråkratisk styrt, mens andre mener det er det som må til. Dette fører oss igjen tilbake til det alltid aktuelle spørsmålet om hvilken tverrvitenskap vi får og om hva som er god tverrvitenskap. Det at begrepet har store definisjons variasjoner, gjør at det finnes åpninger der forskere kan ta over og gjøre tverrvitenskap på sin egen måte, som prosjektet Det Nye er et eksempel på. At begrepet er uklart kan være på både godt og vondt, det kan fungere bra eller det kan bli konflikt på grunn av ulike meninger om hva det er og hva det kan være. Ikke minst så kan det oppstå misforståelser mellom ulike nivåer innen samme samarbeidsgruppe.

8.3 Hva gjør en forsker til tverrviter?

Klein spekulerer på hvem det er som blir tverrvitere. Er det de eldre etablerte forskerne, som trenger nye utfordringer, ikke har noe å tape fordi de ikke er så lett å kritisere. Eller er det de unge forskerne som setter mest pris på mulighetene tverrvitenskapelig arbeid kan gi (Klein 1990)? I mitt materiale finner jeg eksempler på begge deler. Noen unge, noen eldre, noen

uetablerte, men kreative og modige forskere som opplever å tape på tverrvitenskap, og noen mer etablerte som ikke lenger behøver å bry seg om hvordan de ulike disiplinene prøver å hegne om sine grenser. Jeg finner flere eksempler på hvordan alder og posisjon kan ha noe å si for hvordan det tverrvitenskapelige kan bli tatt i mot i ulike disipliner.

Når det gjelder forskningsspørsmålet om hva som har noe å si for tverrvitenskapelige forskningsvalg, har mitt materiale vist at det er flere ulike faktorer som spiller inn. Personlige relasjoner og nettverk introduserte dem for et samarbeid de av faglige og ideologiske grunner passet inn i. Strukturelle forhold kan både hindre og fremme, og ulike strukturer spiller ulike roller. Forskningsrådet etterspør tverrvitenskapelige prosjekter, mens universitetsstrukturene ikke er tilpasset for denne typen arbeid. Slik ser vi noen strukturer som innbyr til tverrvitenskap, mens andre står i veien. Forskerne er alle fra ulike fag med ulik kultur for endring og har alle utfordret disse grensene i varierende grad. For noen fag er det å gå utenom disiplinen sett på som den vanlige måten å utvikle faget på, i andre fag kan dette bli sett på som en trussel mot faget. Både løse grenser og strenge grenser kan ifølge mitt materialet føre forskere inn i tverrvitenskapelig arbeid og samarbeid.

Noen faktorer har fått en større plass igjennom oppgaven enn andre, for eksempel alder og posisjon og de ulike strukturene som har spilt inn. Men det er vanskelig å avgjøre hva som er hva av de ulike faktorene og hvordan en skal skille mellom dem. Forskerne gir selv uttrykk for at det er faglige valg som driver dem, men at mulighetene som dukker opp underveis har noe å si for hvordan de velger å jobbe og hvor veien går videre. Om forskernes muligheter settes i en historisk kontekst, kan deres forståelse av disiplinene og deres åpenhet når det gjelder å involvere flere disipliner i sin forskning, forstås i sammenheng med vitenskapenes utvikling her i Norge. Som tidligere vist, har Widerberg m. fl påpekt at det i Norge, av ulike grunner, har vokste frem en problemorientert empirisme, som har gjort det vanlig å ta utgangspunkt i temaer og ikke disipliner i forskningen.

Hva som gjør en forsker til tverrviter må forstås historisk og kontekstuel. Når konteksten endres, vil det være andre grunner til at en blir tverrviter enn det er i dag eller var for ti år siden. Hindringene vil også være andre. Spørsmålet om hvilken tverrvitenskap som blir praktisert, og om når noe har gått fra å være tverrvitenskap til å bli en disiplin, vil derfor alltid være aktuelt.

Kildeliste

- Berne, Boel (1997): *Att forska på nya sätt? Om tvärvetenskapens villkor*. I Røster om samhällsvetenskap. Forskningsberedningens skrift nr. 2, 1997, s 43-51.
- Bolognaprosessen*. URL: <http://odin.dep.no/europaportalen/norsk/temaer/p30005178/p30005617/bn.html> [Lesedato 05.04.2006]
- Dahl, Thomas og Sørensen, Knut H (1997) (red) *Perspektiver på tvers*. Trondheim: Tapir.
- Det nye*. URL: <http://www.uib.no/kul/> [Lesedato: 23.11.2005]
- Egenevaluering for Program for kulturstudier 1998-2000*. URL: <http://www.uib.no/kul/> [Lesedato: 23.11.2005]
- Ford Foundation* (2006). URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Ford_Foundation
- Graham, Clive (2003): *A reply to a fascinated observer*. URL: <http://www.interdisciplines.org/interdisciplinarity/papers/5/12/2> [Lesedato 01.05.2006]
- Hark, Sabine (2005): *Blurring Boundaries, Crossing Borders, Tarvesting Frontiers. Inter- and Transdisciplinarity Revisited*. Paper fra workshop i regi av det EU-finansierte forskningsprosjektet: "Disiplinary Barriers between the Social Sciences and the Humanities" i Turku/Åbo – Finland, 9-11/7, 2005. URL: <http://www.hull.ac.uk/researchintegration/index.htm>
- Klein, Julie Th. (1990): *Interdisciplinarity. History, Theory and Practice* Michigan. Detroit: Wayne State University Press. (196 sider skrift, 331 med noter og litteratur liste.)
- McNeill, Desmond (1995): *The Challenge of Inter-disciplinary and Policy-oriented Research*, SUM Working Papers 1995.8. (32 s.)
- McNeill, Desmond and Jemima García-Godos (2005): *Doing Interdisciplinary Research on Development and the Enviroment: Critical perspectives on SUM's experience*, SUM Report No.11, 2005. (34 s)
- McNeill, Desmond, Jemima García-Godos and Anne Gjerdåker (eds.) (2001): *Interdisciplinary Research on Development and the Environment*, SUM Report No.10, 2001. (48 s)
- Midler til kulturforskning for perioden 2000 til 2002*. URL: <http://www.uib.no/kul/> [Lesedato: 23.11.2005]
- Nicolescu, Basarab (1997): *The Transdisciplinary Evolution of the University Condition for Sustainable Development*. Tale: "Universities' Responsibilities to Society", International association of Universities, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand, 12-14.11.1997. URL: <http://nicol.club.fr/ciret/bulletin/b12/b12c8.htm> [Lesedato 01.05.2006]

Nicolescu, Basarab (2002): *Manifesto of Transdisciplinarity*. Albany: State University of New York Press. (145 s tekst, 169 til sammen)

Research Integretion. URL: <http://www.hull.ac.uk/researchintegration/index.htm> [Lesedato 23.11.2005]

Viland, Christine (2006): *Fra kulturdialog til kulturmelding. En sosiologisk undersøkelse av forholdet mellom forskning, formidling og politikk*. Masteroppgave i sosiologi. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Universitetet i Oslo.

Widerbeg, Karin (2001): *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt*. Oslo: Universitetsforlaget.

Widerberg, Karin, Silje Hirsch og Ida Hjelde (2005): *Norway – National Report on Disciplinary Barriers between the Social Sciences and Humanities*.

Widerberg, Karin, Camilla Jordheim-Larsen (2006): *Interdisciplinary, Research Policies and Practices: Two Case Studies in Norway*.

Wisted, Bjørn og Werner Christie Mathisen (1995): *Tverrfaglig forskning i Norden, barriere og forskningspolitiske virkemidler*. TemaNord 1995:526. Nordisk ministerråd, København.

Om NIFU STEP. URL: http://www.nifustep.no/norsk/om_nifu_step [Lesedato: 13.06.2006]

Program for kulturstudier. URL: <http://www.uib.no/kul/> [Lesedato: 23.11.2005]

Programnotat. URL: <http://www.uib.no/kul/> [Lesedato: 23.11.2005]

Prosjektsøknaden: Six framework Programme Priority 7. Citizens and Governance in a Knowledge Based Society. Project acronym: Researchintegration. (2003)

XI. Theorizing Interdisciplinarity: URL: <http://www.wsu.edu/~amerstu/tm/interdisc.html> [Lesedato 10.04.2006]

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

Antall ord i oppgaven er 37 332

Vedlegg 1: Intervjuguide forsker 1.

Muntlig presentasjon av EU prosjektet:

“Changing Knowledge and Disciplinary Boundaries Through Intergrative Research Methods in the Social Sciences and Humanities.” De vil studere barrierer for tverrvitenskapelig samarbeid på tvers av samfunnsfag og humaniora. Samarbeid, over tre år, mellom ni universiteter i åtte land i Europa (Storbritannia, Finland, Spania, Sverige, Tyskland, Ungarn, Frankrike og Norge).

Fase 1: rapport om den nasjonale situasjonen for tverrvitenskapelig forskning og utdanning.

Fase 2: sammenligne rapportene fra de ulike landene, likheter og ulikheter.

Fase 3: analysere tverrvitenskapelig forskning. Se på forskningsprogram som fremmer tverrvitenskap. (NÅ!).

Fase 4: Lage et masterprogram for tverrvitenskapelig metode. (nettside: www.hull.ac.uk/researchintegration/index.htm)

I Norge er Karin Widerberg prosjektleder (hun er også min veileder), ellers på prosjektet har vi en vitenskapelig assistent og en student til. Jeg vil bruke materiale i min masteroppgave, og Widerberg og Jordheim-Larsen vil bruke det i sin analyse av tverrvitenskapelig forskning (si hvem vi har snakka med før, styreleder og prosjektleder).

Vil prøve å finne ut hvordan tverrvitenskapelig samarbeid gjøres, praksisen. Dine erfaringer med og forståelse av tverrvitenskapelig forskning med utgangspunkt i ditt forskningsprosjekt under Program for kulturstudier, med fokus på muligheter, begrensninger og problemer.

Ikke ute etter å evaluere rett/feil.

Materialet blir anonymisert, sitater og utdrag som ikke kan anonymiseres vil jeg/vi spørre om godkjenning til å bruke. Du kan få hele intervjuet tilbake for kommentarer / noe å legge til. Kan tilslutt få hele masteroppgava og rapporten om ønskelig.

Presenter de ulike delene av intervjuet:

1. Selve prosjektet, fra søknad til slutt
2. Gruppe sammenheng, seminarer/konferanser.
3. Programstyrets aktivitet.
4. Litt oppsummerende helhetsinntrykk og erfaringer fra prosjektet og programmet.
5. Dine tidligere erfaringer med tverrvitenskap, om noen?
6. Personlig syn på tverrvitenskap.

Kan jeg ta lydopptak?

1. Prosjektet.**a). Din bakgrunn:**

Hvorfor søkte du på dette prosjektet? Har det noe med tidligere arbeid å gjøre, tematisk? Veide tverrfagligheten for eller mot, eller ikke noe å si?

b). Utlysningen:

Hva ble lagt vekt på der? Hvordan ble det tverrvitenskapelige vektlagt? Oppfattet du det som positivt eller negativt? Var dette noe av grunnen til at du søkte?

Hodne fortalte om innledende samtaler med forskere ved universitetene før søknadsrunden. Var du med på dette? Hva ble sagt om tverrvitenskap, fra begge sider?

c). Søknaden:

Hvordan ble den utformet, av hvem, hva ble lagt i det tverrvitenskapelige i denne?

Ble hele prosjektet du ønsket å legge opp innvilget eller måtte du kutte det ned (fikk du penger til alt du søkte om?)? Hvorfor? Om nedkutting, var du fremdeles like inspirert?

Fikk du lønnsmidler?

d). Temaet:

Siri Meyer nevnte at temaet Det nye var noe som var etablert fra før, og at de var et allerede eksisterende nettverk (hadde gitt ut boka Det nye).

Var du med i dette nettverket?

Hvilke fag var med der?

Hvor/hvordan ble kontakten knyttet.

Hva dreide kontakten seg om?

Hvordan egner temaet for prosjektet seg som et tverrvitenskapelig tema?

Hvilke fag egner seg til å belyse dette temaet?

Hadde du noe faglig utbytte av at temaet ble belyst av flere fag? Hvis ja, hvilke?

Følte du at du tilførte andre fag noe gjennom dette prosjektet? (Tematisk)

Prosjektlederen nevnte at ”det nye” er et etablert begrep innen kunstfeltet, men at det også er naturlig tverrvitenskapelig og at det ikke er noen fag som eier det, hun mente dette var positivt fordi et slikt eierskap kan være et problem i vitenskapen (hinder for samarbeid).

Har du møtt på noen slike eierskap? Mener du det er et problem?

e). Fremgangsmåte/metode/teori:

Hvilken metode brukte du? (Diskursanalyse? og intervju)

Hører den tradisjonelt til ditt fag? Hvor kommer den fra? Hvorfor bruker du den. Er det en akseptert metode i ditt fag?

Hva med teorier?

Det nevnes: det tverrfaglige feltet post/colonial studies (fra nettet), hvilke fag er involvert der?

Fikk du noen nye impulser under prosjektperioden? Nye metoder eller teorier?

Tilførte du noe nytt til noen andre?

Var det noe du hadde lyst til å gjøre som du ikke fikk gjort? Noe du kunne ha gjort som du ikke gjorde?

f). Presentasjon av dine resultatene:

Ble det presentert som tverrvitenskapelig? Hvorfor/hvorfor ikke?

Kunne det blitt det? Hvorfor/hvorfor ikke? Hvordan/hvor, til hvem? Envitenskapelige eller tverrvitenskapelige kanaler?

Kom det noen nye utfordringer inn ved presentasjonen av resultatene pga det tverrfaglige? Noen hindringer for publisering? Noen hindringer pga at det var tverrvitenskapelig (mindre akseptert)?

Bidrog du med noe i skriftserien ”Kulturstudier” som kom i forbindelse med programmet? Alene eller i samarbeid? Hvordan ble samarbeidet utført? Faglig utfordring?

Hvordan fungerte bokserien som utgivelse? Brukere, hvem?

g).Var tverrvitenskap viktigere på ett stadium i prosjektet enn andre? Hvilket? Hvorfor?

2. Seminarene og konferansene:

Hvor holdt du til under prosjektarbeidet? Hvordan var miljøet rundt deg under prosjektperioden?

Hvem traff du i løpet av arbeidsdagen (fra hvilke fag)? Hadde dette noe å si for det faglige/tverrvitenskapelige i ditt arbeid?

Etttersom vi har skjønt var det seminarene og konferansene som holdt prosjektet sammen. Deltok du på de seminarene og konferansene som ble arrangert av prosjektet? Hvorfor/hvorfor ikke? Hvor mange var du på? Var alle i Bergen?

Hvem var der? Hvordan opplevde du sammensetningen av folk?

Hva ble tatt opp? På hvilken måte (foredrag, diskusjoner, work shops?)? hvem andre var der? Noen diskusjoner? Noen begrepsdiskusjoner?

Var diskusjonene tverrvitenskapelige? Var tverrvitenskap et tema? Noe positivt eller noe negativt? Ble det pratet om metode eller teori? Var det vanskelig å prate om dette? Hvorfor/hvorfor ikke? Ble det eventuelt bedre etter hvert?

Ble dere inspirert av hverandre, noe som førte til tverrvitenskap?

Opplevde du noe nytt og nytting i denne konteksten?

Var det noe som ikke skjedde som kunne ha skjedd?

Deltok du i noen andre arenaer/grupper/noen mindre nettverk under prosjektet? Noe nytt en ble ført inn i som hadde med prosjektet/programmet å gjøre? Formelt eller uformelt? Hvem (alle fra prosjektet)? Hvor ofte? Når? Kom dere fra ulike disipliner, hvilke? Hva dreide kontakten seg om? Uenigheter om begrepsbruk? Hvilke begreper? Fant dere en løsning?

Noen av nettverkene under prosjektet som fremdeles eksisterer som nettverk eller annen kontakt?

Var det noen fag det var lettere for deg å samarbeide/snakke med enn andre? Hvorfor? Er dette personavhengig?

Hvordan var det for deg som samfunnsviter å jobbe under et humanistisk program? Regner du deg selv som humanistisk orientert.

Hvilken betydning hadde uformell kontakt? I hvilken sammenheng oppstod denne kontakten?

3: Programstyrets aktivitet:

Hvordan oppfattet du programstyrets aktiviteter for å fremme tverrvitenskapelig samarbeid/nettverk?

Møttes du med programlederne eller prosjektlederne? Hvor ofte? Hva dreide den kontakten seg om? For mye/for lite kontakt? Følte du noen gang overdreven innblanding?

Hadde du noen kontakt med senteret i Bergen? Hvor ofte? Hva dreide den seg om?

Var du med og skrev syntesen til ”Det Nye” i boka ”Kulturforskning”? Hvordan ble det gjort? Hvordan opplevde du det? Utfordring? Hva synes du om resultatet, vellykket? Hvilken nytte er det i å skrive en slik syntese?

Så du noe til de 20 spørsmålene fra programstyret?

4. Helhetlig inntrykk og erfaringer fra programmet:

Hvilke inntrykk og erfaring sitter du igjen med av prosjektet og programmet i sin helhet i et tverrvitenskapelig perspektiv.

Hva ble det, hva kunne det ha blitt, og hva hadde man ønsket at det skulle bli?

Deltok du også i KULT 1 og 2, eller nå i KULFO? Noen forskjeller mellom programmene? Fordeler/ulemper.

5. Tidligere erfaringer med tverrvitenskap.

Har du noen tidligere erfaringer med tverrvitenskapelig forskning? Om ja: hva jobba du med (tema)? Hvordan jobba du? Sammen med hvem/hvilke disiplin? Noen store forskjeller i forhold til dette prosjektet? Mer eller mindre tverrvitenskap? På hvilket stadium i prosessen?

Jobber du tverrfaglig til daglig der du jobber nå? Jobber du sammen med noen fra humanistiske fag? Hvordan?

Har du opplevd noen hindringer for å få publisert tverrfaglige tekster?

6. Personlig syn på tverrvitenskap:

Ditt syn på tverrvitenskap? Ønskelig eller ikke? I så fall, på hvilket trinn i forskningsprosessen? Hvorfor er det ønskelig/ikke ønskelig? For hvem?

Har du selv endra syn på tverrvitenskapelig samarbeid før og etter du selv var med på det?

Hvordan ser du på deg selv når det gjelder disiplinene (identitet, tilhørighet)?

Hvordan ser du på forskningsfeltet (tema) og forskningsmiljøet rundt deg (lokalt/internasjonalt) når det gjelder forholdet mellom tverrvitenskap og disiplin?

Hvor stor aksept for tverrvitenskap er det i ditt fag/på ditt felt?

Har du opplevd ulik grad av skepsis/motivasjon til tverrfaglighet fra forskere fra ulike disipliner? Er dette personavhengig?

Finnes det noen tverrvitenskapelige miljøer for deg/ditt felt (burde det finnes?)

Hva er det tverrvitenskapelige et uttrykk for?

Tverrvitenskapens fremtid?

Hvordan kan en skape kontinuitet i tverrvitenskapelig forskning?

Hva legger du i begrepet tverrvitenskap/ tverrfaglig/ flerfaglig?

Tverrvitenskap kan bety litt ulike ting. Det kan være et samarbeid der ulike disipliner bare er bundet sammen administrativt, der hvert fag beholder sitt perspektiv. Eller at elementer av ulike disipliner blir integrert i den faktiske forskningsprosessen, og kanskje til og med blir til nye disipliner, der en produserer kunnskap utover den disiplinære grensen?

Hva er din mening om tverrfaglighet i begge disse betydningene?

Et utvanna begrep?

Opplever du som forsker et press mot å jobbe tverrfaglig? (F.eks fra forskningsrådet, jfr: Helle Valle).

Er de som bevilger penger flinke nok til å tilrettelegge for tverrvitenskapelig forskning? Fikk dere nok tid til å jobbe med det tverrfaglige i dette prosjektet? Kunne det blitt organisert annerledes?

Har du inntrykk av at det er mer tverrvitenskapelig samarbeid i anvendt forskning enn i grunnforskning? Hvorfor?

Har du noen tverrvitenskapelige forbilder, personer, prosjekter, arbeid?

Noen tverrvitenskapelige skrekkscenarier?

Hvem bør jeg prate med videre etter din mening? Var du med i noen mindre nettverk under prosjektet, kanskje jeg kunne snakka videre med dem? Skal jeg ikke si at jeg hat snakka med deg?

Noe annet jeg burde spurt om?

Kan jeg kontakte deg igjen om det er noe jeg har glemt eller lurer på?

Vedlegg 2: Intervjuguide forsker 7

(jeg brukte den samme presentasjonen som i vedlegg 1)

Presenter de ulike delene av intervjuet:

1. ”Det Nye”? Hvordan og hvorfor ble du med?
2. Nettverk
3. Prosjektperioden og det som skjedde da.
4. Refleksjoner rundt tverrvitenskap og egen faglig identitet.
5. Hvor er du nå?
6. Noen spørsmål til slutt (om refleksjoner rundt tverrvitenskap og flervitenskap)

1. Det Nye

Hvordan fikk du kontakt med nettverket Det Nye?

Søkte du om midler til prosjektet ditt gjennom Det Nye?

Ble prosjektet ditt til under det nye” i samarbeid med de andre, eller var det klart fra før?

Nå skulle dette være et tverrfaglig prosjekt. Hva tenkte du om det? Var det positivt eller negativt? Hva oppfattet du det tverrvitenskapelige samarbeidet i ”Det nye” som?

Var du med og skrev prosjektsøknaden? La du vekt på det tverrfaglige i søknaden? For å tekkes NFR eller fordi du selv ønsket å jobbe tverrfaglig i prosjektet?

2. Litt om prosjektperioden og det som skjedde da:

Dere hadde en del seminarer/konferanser, hvordan syns du disse fungerte?

Deltok du på alle?

Hvordan gikk det å kommunisere med de andre forskerne fra andre fag? Noen som var enklere å snakke med enn andre av faglige grunner? Hadde dere noen definisjonsproblemer eller begrepsdiskusjoner? Metode diskusjoner?

Hva slags impulser fikk du fra andre fag?

Hva slags input kunne du komme med fra ditt fag til de andres prosjekter?

Hva hadde kontakten med de andre forskerne på prosjektet å si for deg og ditt prosjekt, i forhold til kontakten med ditt fagmiljø?

Syntesen: var du med og skrev den? Hvordan syns du den ble til slutt?

Hva syns du om å skrive slike synteser? Har du gjort noe lignende før (sammenfatninger på tvers)? Hvordan var det, hvordan løste dere det? Lærte du noe av det. Hva skal til for at det skal fungere?

Kunne dere vært mer tverrfaglige på noen stadier i prosjektet? Tettere samarbeid på noen punkter? Hvilke, med hvilken hensikt?

3. Nettverk:

Har du fremdeles kontakt med personene fra ”det nye”? Vil du definere det som et nettverk?

Hvordan vil du definere nettverk?

Er du del av noen andre nettverk? Er disse envitenskapelige eller flervitenskapelige?

Hvordan fungerer disse nettverkene?

Hvordan skiller kontakten i i ditt faglige nettverk seg fra flerfaglige nettverk? Er noen personer enkle eller vanskelige å samarbeide med uavhengig av fag. Noen fagtradisjoner som går bedre sammen enn andre? (positivister ><postmodernister)

Hva med uformell kontakt, er det viktig i slike sammenhenger?

Tror du størrelsen på fagmiljøet har noe å si, at det er enklere i Bergen fordi det er et mindre fagmiljø her enn i f.eks Oslo? Åpner det for mer kontakt på tvers av fag, og mer sosial kontakt?

Har disse nettverkene hatt noe å si for de valgene du har tatt, karrieremessig/faglig?

Hva med valget mellom envitenskap eller flervitenskap, er dette et valg du har tatt eller må ta?

Er det noe du kan trekke frem som viktig for hvorfor du satte kurs mot det tverrfaglige? Tilfeldige eller bevisste valg?

Er det en bestemt type mennesker en finner i tverrfaglige miljøer til forskjell fra enfaglige.

4. Refleksjoner rundt tverrfaglighet:

Hva legger du i at noen er tverrfaglig/flerfaglig/transdisiplinært? Ulike ord og definisjoner for ulike måter og gjøre det på. Hva er aktuelt for deg og din forskning?

Hvor vil du plassere deg selv? (enfaglig) – kulturviter - tverrfaglig – flerfaglig – transdisiplinær?

Hvordan trives du i egen disiplin?

Hvor står du i egen disiplin, hører du til en egen retning? Følger disse generasjonsskifter?

Hvordan ser du selv på din egen disiplin? Som åpen eller lukket og konservativ (disiplinfundamentalisme)? Hva som avgjør dette? Historie, personer?

Har de noen eierskap, noe som er deres og ingen andres? Har du møtt på noen slike eierskap hos andre disipliner i dine arbeider, noen steder du ikke slipper inn?

Låner du noe fra andre disipliner?

Hvilke andre fag har du i graden din? Har disse hatt noe å si for forskningen din?

Føler du deg på ”tynn is” noen ganger angående dette? Er det noen fag du lettere låner fra enn andre? Hvilke/Hvorfor?

Er det noen disipliner du absolutt ikke låner fra (innenfor samfunnsfag og humaniora)?

Fører du det du låner tilbake og inn i egen disiplin?

Tenker du: hvordan kan jeg belyse dette stoffet som historiker, eller hvordan kan jeg belyse dette stoffet som (kultur) forsker?

Hvor føler du deg mest hjemme? I samfunnsvitenskapen eller humaniora? (hvilke andre fag har du i graden din?).

Føler du at du kan stå med ett bein i hver leir? En fordel eller ulempe, for forskningen vs. karrieremuligheter?

Hvordan blir du sett på i din egen disiplin? Fått noe tilbakemelding/reaksjoner på dette med tverrvitenskapelig samarbeid?

Hvor publiserer du ditt materiale? Envitenskapelige eller tverrvitenskapelige kanaler? Noen hindringer fordi det var tverrvitenskapelig?

Er tverr/flervitenskap lettere å formidle i ikke-vitenskapelige kanaler?

5. Hvor er du nå?

Har du noen faggrenser å forsvare? Hva handler disse om? (angrepsvinkel, teori, metode, tema, materiale).

Hvordan tror du det er å jobbe på flervitenskapelige institusjoner i forhold til mer envitenskapelige?

Mener du tverrfaglighet bør komme mer inn i utdanningssystemet? (ba, ma, phd?)

Tror du at du vil drive mer eller mindre tverrfaglig senere, enn du gjør nå?

Hvordan hadde det vært å være ansatt på et enfaglig institutt?

Har du et ønske om å få være med å forme faget videre, føler du at du får gjøre det nå?

Er det enklere for etablerte forskere å ”låne” fra andre disipliner? Eller enklere å gjøre det hvis en ikke er ansatt på et disiplininstitutt?

Har du møtt på noen hindringer i akademia i forhold til det du holder på med?

Senter for europeiske kulturstudier er jo lagt ned. Hva tenker du om det? Hvorfor ble det nedlagt? Hva gjør det med muligheten for tverr-/flerfaglig kulturforskning i Bergen/Norge?

Er systemet godt nok tilrettlagt for tverrvitenskapelig samarbeid?

Annen tverr/flerfaglig erfaring?

6. Noen spørsmål til slutt:

Har du inntrykk av at tverrfaglighet er noe som av og til blir tvunget frem ovenfra, eller skjer det naturlig? Hvordan bør det oppstå?

Har du møtt ulik grad av skepsis/motivasjon hos andre når det gjelder tverr/flerfaglig forskning? Hvem er mest åpne / lukka? Generasjonsavhengig el. Kjønnsavhengig?

Hvorfor trenger vi tverrvitenskapelig samarbeid?

Er det for mye eller for lite av det?

Er det noe du ville ha gjort som du ikke har fått gjort i forskningssammenheng?

Er det noe annet jeg burde spurt om som har dukket opp i tankene dine i denne forbindelsen?

Noen andre relevante erfaringer?

Kan jeg kontakte deg igjen om det er noe annet jeg lurer på?